

1 Hina bagade

(Da:i Sia: - 1 Kings; Modu - 1 King Taudia; Bisini - 1 King)

Hidadea Sia:

1 Hina bagade Buga da Isala:ili fi ilia hina bagade dunu ilia hou olelesa. Amo buga da 1 amola 2 Samiuele Buga dedei fa:no dedei galu.

Sia: udiana agoane dedei gala.

1 Soloumane da Isala:ili amola Yuda fi ilima hina bagade ilegei. Amola ea ada Da:ibidi da bogoi.

2 Soloumane ea ouligisu hou. E da Yelusaleme moilai bai bagadega Debolo diasu gagui.

3 Isala:ili amola Yuda da afafai. Amola 1 Hina bagade Buga da ela hina bagade dunu ilia hou olelelalu, ode 900 Y.H.M. doaga:le, fisi.

1 amola 2 hina bagade Buga ganodini, ninia da Isala:ili amola Yuda fi elea hina bagade dunu hou ba:sa. Ili da noga:le Godema fa:no bobo-gebeba:le, Isala:ili amola Yuda fi da hahawane, gaguiwane esalu. Be ilia da Gode Ea hou fisiagai ganiaba, hame nabasu hou amola loboga hamoi 'gode'ma nodone sia:ne gadosu hou da doaga:i, amola ilia fi da gugunufinisila:loba. Ga (north) fi (Isala:ili) ilia hina bagade huluane da dafai dagoi amola ga (south) fi (Yuda) ilia hina bagade mogili da noga:le hamoi amola mogili da dafai dagoi.

Amola 1 Hina bagade Buga ganodini, ninia Gode Ea balofede dunu (Gode Sia: Alofesu dunu) ilia hou ba:sa. Ili da mae beda:iwane Isala:ili

fi amola Yuda fi ilima sisasu bagade sisai. Ila da dunu huluane ilima ogogole 'gode'ma mae sia:ne gadoma:ne amola Gode Ea Sia: nabawane hamoma:ne sia:i. Amo buga ganodini, balofede dunu afae amo Ilaidia, ea hou huluane dedei. Sia:alalo 18 amo ganodini dedei da, e da Ba:ile gobelesalasu dunu bagohame ilima gegei.

Sia: Dedei

- 1 Da:ibidi ea ouligisu hawa: hamonanusu dagoi...Sia:alalo 1:1 - 2:12
- 2 Soloumane da Isala:ili ouligisu hou lai...Sia:alalo 2:13-46
- 3 Soloumane ea ouligisu hou...Sia:alalo 3:1 - 11:43
 - (a) Ea muni ouligisu ode...Sia:alalo 3:1 - 4:34
 - (b) Debolodiasu gagui...Sia:alalo 5:1 - 8:66
 - (c) Ode fa:noga ouligisu hou...Sia:alalo 9:1 - 11:43
- 4 Isala:ili fi da mogi...Sia:alalo 12:1 - 22:53
 - (a) Ga (north) fi da seselai... Sia:alalo 12:1 - 14:20
 - (b) Isala:ili amola Yuda fi elea hina bagade dunu...Sia:alalo 14:21 - 16:34
 - (c) Balofede dunu Ilaidia...Sia:alalo 17:1 - 19:21
 - (d) Isala:ili hina bagade A:iha:be... ..Sia:alalo 20:1 - 22:40
 - (e) Yuda hina bagade Yihosiafa:de amola Isala:ili hina bagade A:ihasaia...Sia:alalo 22:41 - 53

1 Hina bagade

Hina bagade Da:ibidi da Da:i Hamoi

¹ Hina bagade Da:ibidi da da:i hamone fisi. Ea hawa: hamosu dunu da e abulaga sosonesi. Be amomane e da hame dogoloi. ² Amaiba:le, ea hawa: hamosu ouligisu dunu, da ema amane sia:i, “Hina! Ninia uda a:fini afae di ouligisa esaloma:ne hogomu. E da di anegagi gumima:ne, di gadenene golasu hamoma:mu.” ³ Ilia da Isala:ili soge fi huluane amo ganodini uda a:fini afae noga:idafa hohogola lafia:i. Amalalu, ilia da Siuneme soge ganodini, uda a:fini noga:idafa ea dio A:bisia:ge ba:le, amola hina bagadema oule misi. ⁴ E da uda a:fini isisima:goi ba:i. E da hina bagade noga:le ouligi. Be amomane ela da:iga hame gilisi.

A:dounaidia da Isala:ili hina bagade Hou Lamusa: Higobele Ilegei

⁵⁻⁶ *A:basalome da bogoloba, A:dounaidia (Da:ibidi amola Ha:gide elea mano) da Da:ibidi ea magobo mano fawane esalu. E da dunu isisima:goidafa esalu. Eso huluane, A:dounaidia da giadofaloba, Da:ibidi da mae hahamone udigili yolesisu. E da hina bagade hou lamusa: hanai galu. E da hisu sa:liode amola hosi amola sigi aligisu dunu 50 agoane, e fidima:ne lai. ⁷ E da Youa:be (ea ame da Seluaia) amola gobelesalasu dunu Abaia:da, ela e fidima:ne gilisili sia: dasu. Amola ela da e fuligala:musa: sia:i.

⁸ Be gobelesalasu dunu Sa:idoqe, Bina:ia (Yihoiada ea mano), ba:la:lusu dunu Na:ida:ne, Simiai, Liai amola Da:ibidi ea da:i ouligisu dunu, ilia da A:dounaidia emagai hame galu.

* 1:5-6: 2 Sa:miuele 3:4

⁹ Eso afaega, A:dounaidia da sibi, bulamagau amola sefena gala bulamagau mano amo Sania Magufu (Enelougele hano bubuga:su bega:gadenene) Godema gobelesali. E da hina bagade Da:ibidi egefelali oda amola Da:ibidi ea hawa:hamosu dunu Yuda soge amo ganodini esala, amo gobelesalasu lolo nabe amoga misa:ne hiougi. ¹⁰ Be ea hobe Soloumane, ba:la:lusu dunu Na:ida:ne, Bina:ia amola Da:ibidi ea da:i ouligisu dunu, amo e da hame hiougi.

Ilia da Soloumane hina bagade Hamoi

¹¹ †Amalalu, Na:ida:ne da Ba:desiba (Soloumane ea ame) ema asili, amane adole ba:i, “Ha:gide ea mano A:dounaidia da higobeles hina bagade hamoi, amo di da hame nabibala:? Amola hina bagade Da:ibidi da amo hamedafa nabi galu. ¹² Di da dia esalusu amola dia mano Soloumane ea esalusu gaga:musa: hanai galea, na da dima sisamu. ¹³ Hedolo hina Da:ibidima asili amane adole ba:ma! ‘Hina bagade! Di da nama dafawane ilegele sia:i, amo na mano Soloumane da dia hina bagade sogebi lamusa:sia:i. Amaiba:le, abuliba:le A:dounaidia da hina bagade hamobela:?’ ”

¹⁴ Na:ida:ne da eno amane sisia: asi, “Amasea, di da hina Da:ibidi ali gilisili sia: dalea, na da ganodini misini, dia sia: da dafawane sia:mu.”

¹⁵ Amaiba:le, Ba:desiba da hina bagade ea golala ahoasu ganodini e ba:la asi. E da da:idafa hamoiba:le, Siuneme a:fini A:bisia:ge e ouligilalebe ba:i. ¹⁶ Ba:desiba da hina bagade

† 1:11: 2 Sa:miuele 12:24

ea midadi gududafa begudui. Da:ibidi da emane amane adole ba:i, “Di da adi lamusa: misibala:?”

¹⁷ E bu adole i, “Hina bagade! Di da Hina Gode Ea Dioba:le nama amane ilegele sia:i. Na mano Soloumane da di bagia hina bagade hamomu.

¹⁸ Be A:dounaidia e da hina bagade hamoi dagoi. Amola di da amo hou hamedafa nabi. ¹⁹ E

da bulamagau gawali, sibi amola bulamagau mano sefena amo bagohame Godema gobelesali. Amola e da dia mano oda, gobelesalasu dunu Abaia:da amola dia dadi gagui wa:i ouligisu dunu Youa:be, ili amo gobelesalasu lolo amoga misa:ne hiougi. Be e da dia mano Soloumane misa:ne hame hiougi. ²⁰ Hina bagade! Isala:ili

fi dunu huluane ilia hanai da di da dia bagia manebe hina amo di ilima adoma:ne dawa:lala.

²¹ Be di da mae adole bogosea, ilia da na mano Soloumane anima wadela:i hamosu dunu ilia se nabasu defele anima se nabasu imunu.”

²² E da gebe adodalobawane, Na:ida:ne da hina bagade diasuga doaga:i. ²³ Ili da hina

bagadema gobelesalasu dunu da amogai esala sia:beba:le, Na:ida:ne da golili sa:ili, hina bagade ea midadi gududafa begudui. ²⁴ Amalu e da

amane sia:i, “Hina bagade! Di da A:dounaidia e dia bagia hina hamoma:ne sisia:i labala? ²⁵ Wali

esoga e da asili, bulamagau gawali, sibi, amola bulamagau mano sefena gala amo bagohame gobelesala asi. E da diagofelali huluane amola

dia dadi gagui wa:i ouligisu dunu Youa:be amola gobelesalasu dunu Abaia:da amo huluane lolo nabega misa:ne sia:i. Amola wahadafa ilia da lolo naha bagadewane amane welala, ‘Hina

bagade A:dounaidia da sedadewane esalumu da defea!’ ²⁶ Be hina! E da na, gobelesalasu Sa:idoḡe, Bina:ia amola Soloumane, nini hame hiougiya:ba:. ²⁷ Hina bagade! Di da amo dafawane adobela:? Amola amo hamobeba:le, dia bagia manebe dunu ea dio amo dia eagene ouligisu dunuma hame adobela:?”

²⁸ Hina bagade Da:ibidi da amane sia:i, “Ba:desiba da bu misa:ne sia:ma!” Amalalu, e da misini, ea midadi aligi. ²⁹ Amalalu, Da:ibidi da ema amane sia:i, “Hina Gode, na bidi hamosu Gaga:su dunu, amo Ea Dioba:le, na da dima dafawane ilegele sia:sa.

³⁰ Wali eso, na musa: Isala:ili fi ilia Hina Gode Ea Dioba:le dima ilegele sia:i, amo na da dafawane hamomu. Diagofe Soloumane da dafawane na bagia hina bagade hamomu.”

³¹ Ba:desiba da gududafa beguduli, amane sia:i, “Na hina bagade! Di da eso huluane esalumu da defea!”

³² Amalalu, hina Da:ibidi da Sa:idoḡe, Na:ida:ne amola Bina:ia ili ema misa:ne sia:si. Ili da ema doaga:le, ³³ e da ilima amane sia:i, “Dilia asili, na diasu ouligisu dunu ili amola oule masa. Na mano Soloumane da nina: ‘miule’ (dougī agoai) amo da:iya fila heda:le, Gaihōne hano bubuga:su amogudu oule masa. ³⁴ Amogawi, Sa:idoḡe amola Na:ida:ne alia Soloumane da Isala:ili ilia hina bagade hamoma:ne, susuligi amoga soga:gala:lesima. Amasea, dalabede fulabole, amane wele sia:ma, ‘Hina bagade Soloumane da sedadewane esaloma:ma!’ ³⁵ E da na fisuga fimusa: buhagili

goeguda: masea, dilia e bobogema. E da na bagia hina bagade hamomu. Bai na da e fawane, Isala:ili fi amola Yuda fi ouligima:ne ilegei dagoi.”

³⁶ Bina:ia da bu adole i, “Amanewane hamomu! Amola dia Hina Gode da amo dafawane hamoma:mu. ³⁷ Hina Gode da di, hina bagade, amo noga:le fidisu. E da amo defele, Soloumane noga:le fidimu da defea. Amola E fidibiba:le, Soloumane ea ouligisu da bagadewane gaguiba:le, dia ouligisu hou baligimu da defea.”

³⁸ Amaiba:le, Sa:idoge, Na:ida:ne, Bina:ia amola hina bagade ea da:i ouligisu dunu da Soloumane amo hina bagade Da:ibidi ea miule da:iya fisili, oule, Gaihone hano bubuga:su amoga oule asi. ³⁹ Sa:idoge da olife susuligi buniga di (amo e da musa: Hina Gode Ea abula diasuga lai) amo lale, Soloumane amoga soga:gala:le, e mogili gagale ilegei. Iliia da dalabede fulabole amola dunu huluane da amane wele sia:i, “Hina bagade Soloumane da sedadewane esaloma:mu.” ⁴⁰ Amalalu, ilia huluane da e bobogele, hahawane wele sia:i, amola fulabosu baidama fulaboi. Iliia bagadewane gugulubiba:le, osobo da fofogoi.

⁴¹ A:dounaidia amola ea hiougi dunu da lolo mai gilalaloba, ilia da gugulubi amo nabi. Amola Youa:be da dalabede fulabobe nababeba:le, e da amane adole ba:i, “Amo moilai ganodini gugulubi ea bai da adila:?” ⁴² E da sia: dago-musa: gala, Yonada:ne (gobele salasu A:baia:da ea mano) da doaga:i. A:dounaidia da ema amane

sia:i, “Misa! Di da dunu noga:idafo. Di da sia: noga:idafo gaguli maha ganumu.”

⁴³ Yonada:ne da amane sia:i, “Sia: noga:idafo hame. Hina bagade Da:ibidi da Soloumane hina bagade hamonesi dagoi. ⁴⁴ E da Sa:idoqe, Na:ida:ne, Bina:ia amola ea da:i ouligisu dunu amo Soloumane oule masa:ne asunasi. Iliia da Soloumane hina bagade ea miule fila heda:ma:ne fisi. ⁴⁵ Amola Sa:idoqe amola Na:ida:ne da Gaihona hano bubuga:su amoga Soloumanema susuligi soga:gala:le ilegei. Amalalu ilia da moilai ganodini golili sa:ili, hahawaneba:le bagade wele sia:i. Dunu huluane da wali bagadewane hahawane dogolegesa. Waha gugulubi dia nabi amo da goa.

⁴⁶ Soloumane da wali hina bagade esala. ⁴⁷ Sia: eno da hina bagade hawa: hamosu dunu da hina bagade Da:ibidima asigi sia: sia:musa: asili, ilia amane sia:i, ‘Dia Gode da dunu ilia dima nodone dawa:digi hou amo baligili Soloumanema imunu da defea. Amola dia ouligisu da bagade gaguiwane ba:i. Be Soloumane ea ouligisu da amo baligimu da defea.’ Amalalu, hina bagade Da:ibidi da ea dia heda:su da:iya Godema nodone sia:ne gadomusa: beguduli, ⁴⁸ amane sia:ne gadoi, ‘Ninia Isala:ili Hina Godema nodone sia:na:di! Bai E da wali nagaga fifi misi afae amo na bagia hina bagade hamoma:ne hamoi. Amola na da mae bogole, amo hou ba:musa:, E da logo doasi dagoi.’ ”

⁴⁹ Amalalu, A:dounaidia ea hiougi dunu da beda:igia:le, amola ilia huluane wa:legadole, afa-gogle, afia:i. ⁵⁰ A:dounaidia da Soloumaneba:le

bagade beda:ne, Hina Gode Ea Abula Diasuga asili, oloda hegomai da:iya 'hono' biyaduyale, e da amo gaguli lelebe ba:i. ⁵¹ Ilia da hina bagade Soloumanema amane sia:i, "A:dounaidia da diba:le beda:ga oloda ea 'hono' gaguiwane esala,' amane ema sia:i. Amola A:dounaidia ea sia: amo da agoane sia:i, "Na da amo gagui mae fisili, hina bagade Soloumane da na hame medole legema:ne ilegele sia:beba:le fawane fisimu," amane ilia da Soloumanema sia:i.

⁵² Soloumane da bu adole i, "E da nama noga:le fa:no bobogesea, na da ea dialuma hinabo afae-wane hame wadela:lesimu. Be e da noga:le hame bobogesea, e da bogosu ba:mu." ⁵³ Amalalu, hina bagade Soloumane da A:dounaidia ema misa:ne sia:si. Ea hawa: hamosu dunu da A:dounaidia oloda amoga lale, hina bagadema oule asi. A:dounaidia da hina bagadema asili, ema gududafa begudui. Hina bagade da ema amane sia:i, "Di diasua ahoabada!"

2

Da:ibidi da Bogomusa: Gala, Soloumanema Fada:i Sia: Sia:su

¹ Da:ibidi da bogomu galu, e da ea mano Soloumane ema misa:ne sia:i. E da ema dago-musa: fada:i sia:su amane sia:i, ² "Na bogomu eso da doaga:i. Di mae beda:ne, gasa fili aligima. ³ Amola dia Hina Gode Ea hamoma:ne sia:be amo defele hamoma. Ea sema amola hamoma:ne sia:i Mousese ea Sema Buga ganodini dedei, amo

defele hamoma. Di da amane hamosea, di da habodili ahoasea amola di adi hamosea, hahawane ba:mu. ⁴ Hina Gode da nama amane ilegele sia:i, 'Digaga fi da Na sia: amo mae fisili dafawane noga:le nabawane hamosea, ilia da Isala:ili fi ouligilalumu. Di da Ea sia: nabawane hamosea, Hina Gode da amo ilegele sia:i dafawane dima hamomu.

⁵ *Eno adomu gala. Dia dawa: amo Youa:be da Isala:ili dadi gagui wa:i ouligisu dunu aduna, (Ne ea mano A:bena amola Yidie ea mano Ama:isa) medole legeiba:le, na hou wadela:lesi. Ela da gegesu esoga dunu eno ha lai dunu medole legei. Be Youa:be da olofosu esoga amo dunu elama dabe i. E da wadela:i hame hamosu dunu medole legei. Be waha da amo se nabasu na fawane da naba. ⁶ Dia hamomu amo di dawa:. Amo dunu medole legema:ma.

⁷ †Be Gilia:de dunu Basila:iai egefelali ilima asigima, amola ili ouligima. Bai na da diaola A:basalomema hobeabeba:le, ilia da nama asigi galu.

⁸ ‡Dunu eno dawa:ma-amo Simiai (Gila ea mano, e da Bahiulimi moilai Bediamini soge ganodini esalu). Na da Ma:ihana:ime sogega ahoanoba, e da nama gasa bagadewane gagabui aligima:ne ilegei. Be na da buhagilaloba, e da Yodane Hano amogai na gousa:i. Amola na da Hina Gode Ea Dioba:le, e hame medole legemu, amane dafawane ilegele sia:i. ⁹ Be di da ema

* 2:5: 2 Sa:miuele 3:27; 20:10 † 2:7: 2 Sa:miuele 17:27-29

‡ 2:8: 2 Sa:miuele 16:5-13; 19:16-23

dawama:ne se dabe ima. Dia hamomu amo di dawa:. Amo dunu medole legema:ne sia:ma.”

Da:ibidi ea Bogosu

¹⁰ Da:ibidi da bogole, ilia da ea da:i hodo Da:ibidi Moilai Bai Bagade ganodini uli dogonesi.

¹¹ ŠE da Isala:ili soge ode 40 agoane ouligisu hamoi. Amo ouligisu ganodini, e da ode fesuale agoane Hibalone moilai bai bagadega esala ouligilalu, amola ode 33 agoane Yelusaleme moilai bai bagadega esala ouligisu hamoi. ¹² **Soloumane da eda Da:ibidi ea bagia hina bagade hou lai. Ea ouligilalusu da gasa bagade ba:i.

A:dounaidia ea Bogosu

¹³ Amalalu, A:dounaidia (ea ame da Ha:gide) da Ba:desiba (Soloumane eme) ema asi. Ba:desiba da ema amane sia:i, “Di da olofolewane nama misibala:?”

E bu adole i, “Ma! Na da olofoiwane misi.”

¹⁴ Amalalu, e da amane sisa: asi, “Na da dima adole ba:mu gala.” Ba:desiba da amane adole ba:i, “Di da adi sia:ma:bela:?”

¹⁵ E bu adole i, “Di dawa:. Na da hina bagade hou lamu da defea galu. Amola Isala:ili dunu huluane da na Isala:ili fi ouligima:ne dawa:i galu. Be hou eno da doaga:i. Amola Hina Gode Ea hanaiba:le, naeya da hina bagade hou lai dagoi.

¹⁶ Amola wali na da adole ba:su afae fawane gala. Na hanai logo mae hedofama.”

Ba:desiba da bu adole ba:i, “Dia hanai da adila:?”

Š 2:11: 2 Sa:miuele 5:4-5; 1 Hou Olelesu 3:4 ** 2:12: 1 Hou Olelesu 29:23

17 ††E bu adole i, “Hina bagade Soloumanema amane adole ba:ma (e da dia adole ba:mu hame hedofamu) ‘Siuneme a:fini A:bisia:ge amo A:dounaidia lama:ne ima.’ ”

18 Ba:desiba da amane sia:i, “Defeawane! Na da hina bagadema dia hanai amo adosimu.”

19 Amaiba:le, Ba:desiba da A:dounaidia ea adole ba:su adosimusa:, hina bagadema asi. Hina bagade da ea ame yosia:musa:, wa:legadole begudui. Amalalu, e da ea fisuga fili, amola e da fisu eno gaguli misa:ne sia:i. Amoga Ba:desiba da ea lobodafa la:ididili fi. 20 E amane sia:i, “Na da dima adole ba:su fonobahadi gala. Na hanai logo mae hedofama.”

Soloumane da amane adole ba:i, “Defea, ame! Dia hanai da adila:? Na da dia hanai hame hihimu.”

21 E bu adole i, “A:fini A:bisia:ge amo dia ola A:dounaidia lama:ne ema ima.”

22 Hina bagade da amane sia:i, “Dia abuliba:le A:bisia:ge amo ema ima:ne sia:sala:? Di da agoane sia:beba:le, di da defele na hina bagade hou ema ima:ne sia:sa. Bai e da naola. Amola gobebe salasu dunu A:baia:da amola Youa:be da e fuligala:sa.”

23 Amalalu, Soloumane da Hina Gode Ea Dioba:le dafawane ilegele sia:i, “A:dounaidia da amo adole ba:beba:le, na da e dabema:ne medole legema:ne sia:sa. Na da amo hame hamosea, Gode da na medole legemu da defea. 24 Hina Gode da hamobeba:le, na da gasa fili, na ada Da:ibidi ea hina bagade fisu amoga hahawane ouligilala. Gode da Ea ilegele sia:i hame gogolei.

†† 2:17: 1 Hina bagade 1:3-4

E da Isala:ili ouligisu hou, na amola nagaga fi ninima i dagoi. Na da Hina Gode Esala amo Ea Dioba:le dafawane ilegele sia:sa. Wali esodafa, A:dounaidia da medole legei dagoi ba:mu.”

²⁵ Amaiba:le, hina bagade Soloumane da sia:beba:le, Bina:ia da gadili asili, A:dounaidia medole legei.

Soloumane da A:baia:da Sefasi amola Youa:be Medole Legei

²⁶ †Amalalu, hina bagade Soloumane da gobele salasu dunu A:baia:dama amane sia:i, “Dia soge gabolo lai A:nadode amoga masa. Na da di medole legemu da defea gala, be na wahadafa di hame medole legemu. Bai di da na ada Da:ibidi musa: se nabaloba, di da e fidilalu amola Hina Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo ouligilalu.”

²⁷ §§Amalalu, Soloumane da A:baia:da ea Hina Godema gobebe salasu hawa: hamonanu amo fadegai. Amola Hina Gode da musa: Siailou moilaiga sia:i, (1 Sa:miuele 2:27-36 amo gobebe salasu dunu Ila: amola ea fi da wadela:lesi dagoi ba:mu), amo sia: da didili hamoi dagoi ba:i. ²⁸ Youa:be da amo hou nabi dagoi. (E da A:dounaidia fuligala:lalu be A:basalome hame fuligala:i.) Amaiba:le, e da Hina Gode Abula Diasuga hobeale, oloda hegomai da:iya ‘hono’ amo gagui. ²⁹ Soloumane da Youa:be da Hina Gode Abula Diasuga hobeale, oloda ‘hono’ gagulalebe, amo sia: nababeba:le, e da sia: adole iasu dunu ema asunasi. E da Youa:bema ea hobeai bai amo adole ba:i. Youa:be da bu adole i, “Na

† 2:26: 2 Sa:miuele 15:24; 1 Sa:miuele 22:20-23 §§ 2:27: 1 Sa:miuele 2:27-36

da Hina Gode na gaga:ma:ne hobeai:i. Bai na Soloumaneba:le beda:i.” Amaiba:le, Soloumane da Youa:be medole legemusa:, Bina:ia asunasi. ³⁰ E da Hina Gode Ea Abula Diasuga asili, Youa:bema amane sia:i, “Hina bagade da dima gadili misa amane sia:sa.” Youa:be da bu adole i, “Hame mabu! Na da guiguda: bogomu.” Bina:ia da hina bagadema buhagili, Youa:be ea sia:i ema olelei. ³¹ Soloumane da amane sia:i, “Youa:be ea sia:i defele hamoma. Amogawi e medole legema amola ea da:i hodo uli dogoma. Youa:be da wadela:i hame hamosu dunu medole legebeba:le, dunu huluane da Da:ibidi amola ea fi ilima ougili fofogadigi. Be e bogosea, ninia da amo se bu hame nabimu. ³² Hina Gode da Youa:bema se iasu imunu. Bai e da na ada Da:ibidima mae adole, wadela:i hame hamosu dunu aduna (ela hou noga:i da Youa:be ea hou baligi) amo medole legei. Amo dunu da A:vena (Isala:ili dadi gagui wa:i ouligisudafa) amola Ama:isa (Yuda dadi gagui wa:i ouligisudafa).

³³ Amo medole legesu hou ea se dabe iasu da mae fisili, eso huluane, Youa:be amola ea fi ilima doaga:ga:la:lumu. Be Hina Gode da mae fisili, eso huluane Da:ibidi ea fi amo da ea fisuga fisia, ilima hahawane dogolegesu hou amola hasalasisu hou imunu.”

³⁴ Amaiba:le, Bina:ia da Hina Gode Abula Diasuga asili, Youa:be medole legei. Ilia da ea da:i hodo ea moilai sogega uli dogone sali. ³⁵ Soloumane da Bina:iama, Youa:be ea sogebi (dadi gagui wa:i ouligisu) i dagoi. Amola e da gobebe salasu sogebi (A:baia:da musa: ouligisu) amo Sa:idogema i dagoi.

Simiai ea Bogosu

³⁶ Amalalu, hina bagade da Simiai ema misa:ne sia:i. E da ema amane sia:i, “Dia diasu amo guiguda: Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini gaguma. Amogawi esaloma amola moilai mae yolesima. ³⁷ Be di da moilaiga ga asili, Gidalone Hano amo baligisia, di da bogosu ba:mu. Amola di da dia hamobeba:le fawane amo se dabe iasu ba:mu.” ³⁸ Simiai da amane sia:i, “Defea hina bagade! Na da dia sia:i defele hamomu.” Amaiba:le, e da eso bagohame Yelusaleme amo ganodini esalu. ³⁹ Be ode udiana gidigili, ea udigili hawa: hamosu dunu aduna da hobeale, Ga:de soge hina bagade A:igisi (Ma:iaga ea mano) ema asi. Simiai da ela da Ga:de sogega doaga:i nababeba:le, ⁴⁰ e da ea dougi da:iya fisu ligisili, fila heda:le, ea udigili hawa: hamosu dunu hogomusa:, Ga:de soge hina bagade A:igisima asi. E da ea udigili hawa: hamosu dunu ba:beba:le, ela ea diasuga bu oule misi. ⁴¹ Soloumane da ea hamoi nababeba:le,

⁴² e da ema misa:ne sia:sili, ema amane sia:i, “Na sia:beba:le, di da Hina Gode Ea Dioba:le amo Yelusaleme hamedafa yolesima:ne ilegele sia:i. Amola na da dima sisane sia:i, di da Yelusaleme yolesea, dafawane bogomu. Di da amo sia: dafawaneyale ilegei amola na sia: nabawane hamoma:ne sia:i. ⁴³ Amaiba:le, di da abuliba:le dia ilegele sia:i wadela:lesibala:? Amola na hamoma:ne sia:i hame nabibala:?
⁴⁴ Di da na ada Da:ibidima wadela:le bagade hamoi. Amo di dawa:. Amaiba:le, Hina Gode da dima dawa:ma:ne se dabe imunu. ⁴⁵ Be E da nama hahawane dogolegele imunu amola

Da:ibidi ea hina bagade ouligisu hou da gasa fili, eso huluane dialumu.” ⁴⁶ Amalalu, hina bagade da Bina:iama hamoma:ne sia:beba:le, e da ga asili, Simiai medole legei. Amalalu, Soloumane da gasa fili, Isala:ili ouligisu hou gaguiwane ba:i.

3

Soloumane da Bagade Dawa:su Hou Lama:ne Sia:ne Gadoi

(2 Hou Olelesu 1:3-12)

¹ Soloumane da Idibidi hina bagade ea uda mano lai. Amalalu, Isala:ili amola Idibidi da gilisili hamoma:ne, gousa:su ilegei. E da amo uda Da:ibidi Moilai Bai Bagade amo ganodini esalomusa: oule misi. Bai e da ea hina bagade diasudafa amola Debolo amola Yelusaleme gagoi amo hame gagui dagoi dialebe ba:i. ² Hina Gode Ea Debolo Diasu da hame gagui galu. Amaiba:le, Isala:ili dunu da oloda hisu hisu amoga gobelesalasu hou hamonanu. ³ Soloumane da Hina Godema asigisu amola e da ea ada Da:ibidi ea hamoma:ne sia:i amoma fa:no bobogelalu. Be e da gilisili ohe medole legele, amola sogebi hisu hisu amoga oloda da:iya gobelesalasu hamonanusu.

⁴ Eso afaega e da Gibione moilai bai bagadega gobelesalimusa: asi. Bai amogawi diala da oloda amoga dunu huluane da dawa:digi. Soloumane da musa: amo oloda da:iya Wadela:i Hou Dabe Ima:ne Iasu gobelesalasu osea:idafa hamosu.

⁵ Amo gasia, e da simasia Hina Gode ba:i. Hina Gode da ema amane adole ba:i, “Dia hanai da Na dima adi ima:bela:?”

⁶ Soloumane da bu adole i, “Di da eso huluane Dia hawa: hamosu dunu Da:ibidima asigi bagade hou hamonanu. Amola eso huluane e da Dima asigiba:le, moloidafa hou hamonanusu. Amola Di da Dia ema asigidafa hou da mae fisili dialebeba:le, amo olelema:ne, ema dunu mano i dagoi. Amola amo egefe da e bagia Isala:ili ouligilala.

⁷ Hina Gode! Na da mano fonobahadi defele amola na da ouligisu hou hame dawa:. Be Di da logo doasiba:le, na da na ada bagia hina bagade ouligisu hou lai dagoi. ⁸ Na da wea. Na da Dia ilegei fi ganodini esala. Dia fi dunu wali da bagohame esala, idimu hamedei gala. ⁹ Amaiba:le, na da amo dunu fi moloiwane ouligima:ne amola hou moloi amola noga:i hame hou afafaea dawa:ma:ne, bagade dawa:su asigi hou defele nama ima. Amai hame galea, na da Dia fi noga:i amola bagade, amo ouligimu hamedei ba:mu.”

¹⁰ Soloumane da amane adole ba:beba:le, Hina Gode da hahawane ba:i.

¹¹ - ¹² Amaiba:le, E da ema amane sia:i, “Na da dia adole ba:i amo dima imunu. Na da bagade asigi dawa:su, amo osobo bagade dunu da di bisili misi, amola dima fa:noga manebe ba:mu, ilia asigi dawa:su bagadewane baligisa, Na da dima imunu. Bai di da sedagili esalusu amola liligi bagade amola dima ha lai ilia bogosu amo mae adole ba:le, di da asigi dawa:su Na fi molole ouligima:ne fawane adole ba:i.

¹³ Amola Na da dia hame adole ba:i liligi amo gilisili dima imunu. Di da esalea, di da eso huluane bagade gaguiwane ba:mu amola dunu

eno da dima nodone dawa:digimu. Amo hou Na dima imunu, amo da eno hina bagade ilia hou baligimu. ¹⁴ Amola di da Na sia: nabawane hamosea, amola Na sema amola hamoma:ne sia:i dia ada Da:ibidi ea hou defele noga:le fa:no bobogesea, Na da dima ode sedadewane esaloma:ne imunu.”

¹⁵ Soloumane da nedigili, Gode da ea simasi ganodini ema sia:i, amo dawa:i. Amalalu, e da Yelusaleme moilai bai bagadega asili, Hina Gode Ea Gousa:su Sema Gagili midadi leluwane, Wadela:i Hou Dabe Ima:ne Iasu amola Hahawane Gilisili Olofele Iasu amo gobelesalasu hou Hina Godema nodoma:ne hamoi. Amalalu, e da ea eagene hawa: hamosu dunu huluane amo hiougili, lolo nasu hamoi.

Soloumane da Fofada:su Liligi Gasa Bagade amo Hahamoi

¹⁶ Eso afaega, hina: da:i bidi lasu uda aduna da hina bagade Soloumanema misi.

¹⁷ Afae da ema amane sia:i, “Hina bagade! Amo uda amola na, ani da diasu afaega esala. Na da amo diasuga dunu mano lalelegei. Amo uda amola da ani galu esalu.

¹⁸ Na mano lalelegelalu, eso aduna asili, e amola da dunu mano lalelegei. Anisu fawane da amo diasu ganodini esalebe ba:i. Eno dunu hame. ¹⁹ Amalalu, gasi afaega, e golai delegili galoba, ea mano hi banene, dia heda:le, ea mano bogoi ba:i. ²⁰ Na da amo gasia golai dialoba, e da wa:legadole amola na mano na afo guga dialu amo lale, ea debea amoga gaguli asi. Amalalu,

e da ea mano bogoi amo fedoale na dehea amo da:iya ligisi.

²¹ Golale, hahabe, na nedigili amo na manoma ha:i manu imunusa: dawa:i. Be mano bogoi fawane ba:i. Na da amo mano noga:le ba:loba, amo da na mano hame na dawa:i galu.” ²² Be uda eno da amane sia:i, “Hame mabu! Esalebe mano da na:! Bogoi mano da dia: fawane!”

Be bisili sia:i uda da bu adole i, “Hame mabu! Bogoi mano da dia:! Esalebe mano da na:!”

Ela da agoaiwane hina bagade ea midadi aligili sia:ga gei.

²³ Amalalu, hina bagade Soloumane da elama amane sia:i, “Alia da esalebe mano amo eno dia: sia:sa, amola bogoi mano da eno dia: amane sia:ga gesa.” ²⁴ E da ema gegesu gobihei bagade gaguli misa:ne sia:i. Ilia da amo gaguli misini, ²⁵ e amane sia:i, “Esalebe mano amo dogoa damuni, la:idi afae amo uda afae ema ima amola la:idi eno amo uda enoma ima.”

²⁶ Be mano ea amedafa da amane sia:i, “Hina bagade! Hame mabu! Mano mae medole legema! Amo udama ima!” Bai e da ea manodafa ema dogolegele dawa:i galu.

Be uda eno da amane sia:i, “Defea! Amo mano uda afae ema mae ima. Amo mano dogoa hedofamu da defea.”

²⁷ Amalalu, Soloumane da amane sia:i, “Mano mae medole legema! Uda amo da bisili sia:i, ema ima. Bai e da amo mano ea amedafa.”

²⁸ Isala:ili dunu huluane da Soloumane ea fofada:su sia:i liligi nababeba:le, ilia da ema nodone dawa:digi. Bai ilia da amo galu, Gode

da ema bagade dawa:su amo sia:ga gegesu hamoma:ne hou defele ema i dagoi, amo dawa:i galu.

4

Soloumane ea eagene Hawa: Hamosu Dunu

- ¹ Soloumane da Isala:ili fi huluane ouligilalusu.
- ² Amola ea eagene hawa: hamosu dunu bagade da amo:-
 Gobelesalasu ouligisu-A:salaia (Sa:idoegegefe)
- ³ Hina bagade ea dedesu dunu-Elihoulefe amola Ahaidia (ela da Siaisia ea mano)
 Dedene legei ouligisu dunu-Yihosiafa:de (Ahailade ea mano)
- ⁴ Dadi gagui wa:i ouligisu dunu-Bina:ia (Yihoida egefe)
 Gobelesalasu dunu-Sa:idoege amola A:baia:da
- ⁵ Soge afae afae ouligisu dunu ilia bai ouligisu dunu-A:salaia (Na:ida:ne ea egefe)
 Hina bagade fada:i sia: fidisu dunu-gobelesalasu dunu Sa:iba:de (Na:ida:ne ea egefe)
- ⁶ Hina bagade diasu hawa: hamosu dunu ilia ouligisu dunu-Ahaisia
 Udigili hawa:hamosu dunu ilia ouligisu dunu-A:dounaila:me (A:bada egefe)
- ⁷ Soloumane da Isala:ili soge ganodini, sogebi ouligisu bai dunu fagoyale gala amo ilegei. Ila hawa: hamosu da afae afae ode huluane ganodini, ilia oubi afaega hina bagade amola ea diasua esalebe dunu ilima ha:i manu, amo ilia dunu fi amoga lale iasu.

⁸ Amo sogebi bai ouligisu dunu fagoyale amola ilia ouligi sogebi bai dio da haguduga dedei.

Ouligisu Dunu Sogebi Bai
Benehe - Ifala:ime agolo soge

⁹ Benedege - Ma:iga:se, Sia:ilibimi, Bede Simese, Ilone
amola Bede Ha:ila:ne (huluane da moilai bai bagade).

¹⁰ Benehisidi - Alubode amola Sougo (moilai bai bagade) amola Hife soge
huluane.

¹¹ Benabinada:be (e da Soloumane ea uda mano Da:ifa:de lai dagoi)
- Do soge huluane.

¹² Ba:iana (Ahailade egefe)
- Da:ianage amola Megidou (moilale gagai bai bagade),

Amola soge huluane amo da Bedesia:ne soge
amola Sa:leda:ne
moilaigadenene galu. Amo soge da Yeseliele
moilai bai bagadega ga (south) asili, A:ibele
Mihoula amola
Yogomia:ime moilale gagai bai bagadega
doaga:i.

¹³ Benegiba - La:imode moilai bai bagade
(Gilia:de soge ganodini) amola

moilai Gilia:de soge ganodini amo Ya:ie fi da
gagui. (Ya:ie da

Ma:na:se ea fi). Amola moilai huluane Agobe
sogebi

(Ba:isia:ne soge ganodini) amo ganodini e
ouligi. Ea ouligibi

huluane da moilai bagade 60 agoane. Ilia da gasa bagade gagili

sali amola ilia logo ga:su da balasega hamoi galiamo agoai liligi

amoga ga:i.

¹⁴ Ahinada:be (Idou egefe)

- Ma:ihana:ime soge

¹⁵ Ahima:ia:se (e da Soloumane uda mano eno amo Ba:sema:de lai)

- Na:fadalai soge

¹⁶ Ba:iana (Hiusiai egefe)

- A:sie soge amola Bialode moilai

¹⁷ Yihosiafa:de (Balua egefe)

- Isaga soge

¹⁸ Simiai (Ila egefe)

- Bediamini soge

¹⁹ Giba (Ulai egefe)

- Gilia:de soge (musa: A:moulaide hina bagade Saihone amola

Ba:isia:ne hina bagade Ogo da Gilia:de soge ouligisu)

Amo dunu fagoyale gala afae afae da Isala:ili sogebi bai huluane ouligisu. Amola ilia da ouligisudafa hina dunu afae eno gala. E da Isala:ili soge huluane ouligi.

Soloumane da Bagade Gaguiwane Ouligilalu

²⁰ Yuda amola Isala:ili dunu ilia idi da sa:iboso gasai amo hano wayabo bagade bega: gala amo idi defele ba:su. Ilia da ha:i manu amola hano hahawane nanu, hahawane esalu.

²¹ *Soloumane ea ouligisu ganodini, eno fi amo

* 4:21: Mui 15:18; 2 Hou Olelesu 9:26

da Iufala:idisi Hano bega: asili Filisidini soge amola Idibidi alalo amoga doaga:le, amo fi huluane Soloumane da ouligi. Ila da ema su ianu, ea esalusu huluane ganodini, ea sia: nabawane hamosu. ²² - ²³ Eso huluane, eso afae afae amoga, Soloumane da ea diasua esalebe dunu ilia moma:ne, hagudu dedei liligi lai :-noga:idafa falaua- 5,000 lida agoane, gala:ine goudai-10,000 lida agoane, bulamagau (amo ilia da diasu ganodini alema:ne ha:i manu iasu)- 10, bulamagau amo da gisi bugi nana alei-20, sibi-100, amola 'dia' ohe, 'gasele', 'lobage' amola 'gagala'.

²⁴ Soloumane da soge huluane amo da Iufala:idisi Hano guma:dini gala amo huluane ouligi. Ea soge da Difisa (hano degesu) amogainini guma:dini asili Ga:isa moilai bai bagadega doaga:i. Hina bagade huluane Iufala:idisi Hano amo guma:dini esalu da eha esalu. E amola ea na:iyado fi da olofole esalu. ²⁵ E da esaloba, dunu fi huluane Yuda soge amola Isala:ili soge amo ganodini esalu da gaga:iba:le, hahawane esalu. Sosogo fi higagale da ilila: waini efe amola figi ifa defe gagai.

²⁶ †Soloumane da 'sa:liode' hosi ilia sesei 40,000 agoane galu, amola dadi gagui dunu ilia fila heda:ma:ne hosi 12,000 agoane galu. ²⁷ Ea sogebi bai ouligisu dunu fagoyale da higagale ea oubi ilegei amoga hina bagade amoma ha:i manu, e amola dunu huluane ea diasua esala defele moma:ne, ema i. ²⁸ Amola sogebi bai ouligisu

† 4:26: 1 Hina bagade 10:26; 2 Hou Olelesu 1:14; 9:25

dunu ilia da higagale, bali gala:ine amola gisi ilima ilegei defele, 'sa:liode' hosi amola hiougisu ohe ilia moma:ne iasu.

²⁹ Gode da Soloumanema asigi dawa:su bagadedafa amola ea dogo ganodini dawa:su bagade i. Ea asigi dawa:su da defemu hamedei ba:i. ³⁰ Soloumane ea asigi dawa:su da bagadedafaba:le, gusudili bagade dawa:su dunu amola Idibidi bagade dawa:su dunu ilia dawa:su baligi dagoi. ³¹ ‡Ea asigi dawa:su da dunu hulu-anedafa ilia asigi dawa:su amo baligi dagoi. Ea asigi dawa:su da Ida:ne (Eselahaide dunu) amola Ma:ihole egefelali (Hima:ne, Galagole amola Dada:), amo dunu huluane ilia asigi dawa:su baligi dagoi. Dunu huluane e beba:le fifi asi da ea bagade dawa:su hou amo lalaba asi. ³² §E da malasus sia: 3,000 agoane hahamoi amola gesami 1,000 agoane baligili hahamoi. ³³ E da ifa amola ifalabo amoma gogosele sia: asi. E da Lebanone dolo ifa amola 'hisobe' amo da dobeaba:le heda:i amo ea hou gogosele sisa: asi. E da ohe fi, sio fi, hanome, goma:, sania enoenoi amola menabo fi huluane ilia hou gogosele sisa: asi. ³⁴ Osobo bagade hina bagade ilia da ea hina bagade hou nababeba:le, amo sia: naba masa:ne, dunu ema asunasisi.

5

Soloumane da Debolo Diasu Gagumusa: Momagei

(2 Hou Olelesu 2:1-18)

‡ 4:31: Gesami Hea:su 89 Title § 4:32: Malasu 1:1; 10:1; 25:1; Soloumane ea Gesami 1:1

¹ Daia moilai bai bagade hina bagade Haila:me da eso huluane Da:ibidi ela dogolegei galusu. E da Soloumane ea eda Da:ibidi bagia hina bagade hou lai amo nababeba:le, e da ema sia: alofele iasu dunu asunasi. ² Soloumane da Haila:mema amane dabe sia:si, ³ “Di dawa:, Na ada Da:ibidi da mae fisili, ha lai fi dunu la:ididili, la:ididili ilima gegenanu. Hina Gode da ea ha lai dunu huluanema hasalasiswa: hamoi. Be bagadewane gegeiba:le, e da ea Hina Godema nodone sia:ne gadomusa: Debolo diasu gagumu hamedei ba:i. ⁴ Be waha na Hina Gode da na soge alalo ganodini fi ilima olofosu i dagoi. Na da nama ha lai hame amola dunu fi enoga nama doagala:le gegemu da hame gala. ⁵ *Hina Gode da na ada Da:ibidima amane ilegei, ‘Na da diagofe di bagia hina bagade ilegei. Ea da Nagili Debolo diasu gagumu.’ Amola waha na da amo Hina Godema nodone sia:ne gadosu Debolo diasu gagumusa: dawa:.

⁶ Amaiba:le, dia hawa: hamosu dunu amo Lebanone sogega dolo ifa abusa:ne asunasima. Na dunu da ili bisili hawa: hamoma:mu, amola di da adi bidi adosea, na da dia hawa: hamosu dunuma imunu. Dia da noga:le dawa:. Na dunu da dia dunu ilia ifa abusa:su dawa:, amo defele hame dawa:.

⁷ Haila:me da Soloumane ea sia:i nababeba:le, hahawane bagade ba:i. E amane sia:i, “Wali eso, Hina Godema nodoma! Bai E da Da:ibidima e bagia Isala:ili fi noga:idafa amo ouligima:ne, bagade dawa:su egefema i dagoi. ⁸ Amalalu,

* 5:5: 2 Sa:miuele 7:12-13; 1 Hou Olelesu 17:11-12

Haila:me da Soloumanema amane sia: sia:si, “Na da dia sia: sia:si amo nabi dagoi. Na da dia adole ba:i amo hamomusa: momagei dagoi. Na da dolo ifa amola ‘baine’ ifa digili imunu.

⁹ Na hawa: hamosu dunu da Lebanone sogeganini ifa lale, hano wayabo bagade amo gudu hiougilala dafia:le, simi amunawene, amalu hanoba:le sua:sa sa:ili, hano bega: sogebi amo di da ilegesea, amogawi doaga:mu. Amogawi, na dunu ilia da simi fadegale, dia dunu ilia da amo ifa ouligimu. Diawane, na dunu iligili ha:i manu sagoma.”

¹⁰ Amaiba:le, Haila:me da Soloumanema ea hanai defele, dolo amola ‘baine’ ifa abusa:le i. ¹¹ Amola Soloumane da widi gala:ine 1,000 ‘dane’ agoane (dioi baligidafa) amola olife susuligi noga:idafa 400,000 lida agoane, Haila:me ea hawa: hamosu dunu ili moma:ne, Haila:mema i.

¹² Hina Gode da Ea hamomusa: ilegei amo mae gogolele dialu, amo Soloumanema bagade dawa:su i. Haila:me amola Soloumane ela da olofole hahawane esalu. Ela da fefedele nasu hamoi.

¹³ Hina bagade Soloumane da gasa fili, Isala:ili soge huluane amoga udigili hawa: hamosu dunu 30,000 agoane hawa: hamoma:ne sesei. ¹⁴ †E da A:dounaila:mema amo udigili hawa: hamosu dunu ouligima:ne ilegei. E da amo 30,000 dunu udiana 10,000 agoane momogi. Amo mogi udiana afae afae da Lebanone sogega esalea, oubi afae uduli, bu Isala:ili sogega oubi aduna

† 5:14: 1 Hina bagade 12:18

esalomusa: buhagisu. ¹⁵ Amola Soloumane da 80,000 dunu enowane agolo sogega magufu damusu hawa: hamoma:ne asunasi. Amola dunu eno 70,000 agoane ilia da amo magufu damui gisima:ne asunasi.

¹⁶ Amola ilia hawa: hamosu amo ouligima:ne, e da sesesu dunu 3,300 agoane asunasi. ¹⁷ Hina bagade Soloumane da hamoma:ne sia:beba:le, ilia da Debolo bai fa:musa:, igi bagade noga:idafa hahamoi. ¹⁸ Soloumane amola Haila:me elea hawa: hamosu dunu, amola Giba:le moilai ganodini fi dunu, ilia Debolo diasu gagumusa:, gele amola ifa amola momagele legei.

6

Soloumane da Debolo Diasu Gagui

¹ Isala:ili fi da Idibidi soge yolesili, ode 480 agoane gidigili amola ode biyadu Soloumane ea ouligibi galu, oubi ageyadu (Sife oubi) amoga, Soloumane da Debolo hawa: hamosu mui.

² Debolo ea gelaba ganodini defei sedade da 27 mida, ba:de defei da 9 mida amola gagagula heda:i defei da 13.5 mida. ³ Debolo ea golili dasu sesei sedade defei da 4.5 mida amola amo ea ba:de defei da 9 mida. ⁴ Debolo ea dobea ganodini, fo misa:ne agenesi ba:i. Amo ilia gadili defei da ganodini defei baligi ba:i.

⁵ Debolo gadili dobea (la:ididili amola baligidu galu) amoga segagi dialebe ba:i. Ili da udiana agoane gagagula heda:i ba:i. Amo afae afae ea gagagula heda:i defei da 2.2 mida. ⁶ Amo diasu ganodini, sesei huluane hagudu gagui ganodini ea ba:de defei da 2.2 mida, dogoa gagui ea

ba:de defei da 2.7 mida amola gadodafa gagui ea ba:de defei da 3.1 mida. Debolo diasudafa ea dobea fefela heda:i hagudu defei da gadugagi amola gado heda:su fa:gu agoane fofonobona gado heda:i. Amo gagui ea bai da segagi gagui ilia da fofa:gusa heda:i amo da:iya fima:ne hahamoi. Amalalu, segagi sesei ilia dawalo da debolo dobea hame badofale afufui.

⁷ Debolo gagumusa:, ilia da gele amo gele hahamosu sogebi amoga fawane hahamoi. Amaiba:le, ilia da Debolo diasu gaguloba, ha:ma amola goahei amola eno gula hawa: hamosu liligi ilia gadenagadenabe da hame nabasu.

⁸ Hagududafa segagi ea golili dasu da Debolo ga (south) la:ididili dialebe ba:i. Amoga, fa:gu da dogoa segagi amola gadodafa segagi amoga heda:musa: dialebe ba:i.

⁹ Amaiba:le, hina bagade Soloumane da Debolo diasu gagui dagoi ba:i. E da Debolo diasu dia:ne gala:i amo dawalo amola gaga:i amo dolo ifaga hamoi. ¹⁰ Segagi udiana agoane afae afae ilia gagagula heda:i ea defei da 2.2 mida. Ilia da Debolo dobea gadili gagui amola dolo ifa dawalo amoga Debolo dobea damana disi.

¹¹ Hina Gode da Soloumanema amane sia:i, ¹² “Di da Na sema amola Na hamoma:ne sia:i amo defele hamosea, Na da dia ada Da:ibidima hamomusa: ilegei huluane dima hamomu. ¹³ Na da Na Isala:ili fi dunu ili bisili Debolo diasu dia gagulalebe, amo ganodini esalumu. Amola Na da ili hamedafa yolesimu.”

¹⁴ Amaiba:le, Soloumane da Debolo diasu gagulalu, amo dagoi.

*Debolo Ganodini Liligi
(2 Hou Olelesu 3:8-14)*

¹⁵ Debolo diasu dobea ganodini da dolo ifa gaga:iga fele sali. Hada:i da 'baine' ifa amoga fa:i. ¹⁶ *Ganodini sesei ea dio da Hadigidafa Momei Sesei da Debolo diasu bagia guma:didili gagui dialebe ba:i. Amo sesei sedade defei da9 mida. Amola dolo ifa gaga:i da hada:i da:iya gudunini heda:le, dia:ne gala:i amoga disisi. ¹⁷ Sesei eno (Hadigi Malei Sesei) amo da Hadigidafa Momei Sesei ea midadi galu. Ea sedade defei da18 mida agoane galu. ¹⁸ Dolo ifa gaga:i amo damana da ganagu amola sogea fafalegaila dedenesisi. Debolo diasu ganodini, dobea huluanedafa da dolo ifa ga:i ba:dedafa amoga dedeboiba:le, gelega dobea sali da ba:mu gogolei. ¹⁹ Debolo diasu bagia guma:dini amo ganodini sesei gagui dialebe ba:i. Amo ganodini ilia da Hina Gode Ea Sema Gousa:su Gagili ligisimusa: gagui. ²⁰ Amo sesei sedade defei da 9 mida agoane amola ba:de defei da 9 mida amola gagagula heda:i defei da 9 mida. Amo huluane da gouliga dedeboi. Oloda da dolo ifa gaga:iga dedeboi ba:i.

²¹ Debolo diasu amo ganodini huluane da gouliga dedeboi ba:i. Hadigidafa Momei Sesei amola da gouliga dedeboi. Amola ea goli dasu logo da gouliga hahamoi sia:inega ga:i. ²² †Debolo diasu ganodini huluanedafa da gouliga dedeboi. Amola oloda amo da

* 6:16: Gadili Asi 26:33-34 † 6:22: Gadili Asi 30:1-3

Hadigidafa Momei Sesei ganodini galu da gouliga dedeboi ba:i.

²³ †Sio ougia gala liligi (sielabimi) olife ifa amoga hamoi da Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini ligisi dialebe ba:i. Ela afae afae sedade defei da 4.4 mida. ²⁴⁻²⁶ Ela defei amola damui defei da afaididi ba:i. Ela afae afae da sio ougia aduna galu. Amo ougia ilia sedade defei da 2.2 mida. Amaiba:le, ela la:idi ougia feganini asili la:idi fega doaga:i da 4.4 mida agoane. ²⁷ Ela da Hadigidafa Momei Sesei ganodini dafulili ligisi dialebe ba:i. Amola ela ougia da:legai aduna da sesei dogoa amoga di dialebe ba:i. Amola ela ougia eno aduna da sesei ea dobea amoga digi ba:i. ²⁸ Amo ougia hamoi liligi aduna da gouliga dedeboi.

²⁹ Hadigidafa Momei Sesei amola Hadigi Malei Sesei elea dobea huluane da ougia hamoi liligi amola gumudilabo amola sogea fafalegai amoga dedenesisi. ³⁰ Hada:i fa:i amolawane da gouliga dedeboi.

³¹ Hadigidafa Momei Sesei ea golili dasu lo-goga, seselefasu logo ga:su da olife ifaga hamoi dialebe ba:i. Logo holei dabua gadodili da agesone gadoi ba:i. ³² Amo logo ga:su da ougia hamoi liligi amola gumudilabo amola sogea fafalegai amoga dedenesisi ba:i. Logo ga:su amola ougia hamoi liligi amola gumudilabo huluane amo da gouliga dedeboi ba:i. ³³ Debolo diasu ea golili dasudafa logo holei amo da olife ifaga hamoi.

† 6:23: Gadili Asi 25:18-20

³⁴ Amo logo holei da seselefasu logo ga:su aduna, amo 'baine' ifaga hamoi, amoga ga:i.
³⁵ Amo logo ga:su damana da ougia hamoi liligi, gumudilabo amola sogea fafalegai amoga dedenesisi. Amo huluane da gouliga dedeboi.

³⁶ Debolo diasu midadi amoga ilia da gagole disi. Ili da gele udiana fofa:la heda:le, amalu dolo ifa ga:i beano fa:lalu bu gele udiana fofa:le, dolo ifa eno ga:i beano fa:i, amo heda:i.

³⁷ Ili da ubi ageyadu (Sife ubi) amola ode biyadu Soloumane ea ouligilaloba, Debolo diasu ea bai fa:i. ³⁸ Oubi godo (Bulu ubi) amola ode gida Soloumane ea ouligilaloba, Debolo diasu da ili gagumusa: dawa:i, amo defele gaguli dagoi ba:i. Soloumane da ode fesuale agoanega Debolo diasu gaguli dagoi.

7

Soloumane ea hina bagade Diasu Gagui

¹ Soloumane da hina: hisu diasu amolawane gagui. E da amo gagulalobawane, ode 13 agoane gidigi. ² - ³ Amo diasu ganodini, gilisili sia: dasu sesei bagade (amoga ilia da Lebanone Iwila Sesei dio asuli) dialebe ba:i. Ea sedade defei da 44 mida, ba:de defei da 22 mida amola gagagula heda:i defei da 13.5 mida. Amo ganodini, dolo ifa udiana dadalele bugi dialebe ba:i. Dadalei afae afae amoga da dolo ifa 15 agoane ba:i. Amo da:iya da dolo ifa dawalo bulufalegei ba:i. Amola dia:ne gala:i da dolo ifa dawalo da:iya gadodili figisi. ⁴ Dobe fei la:idi la:idilale da fo misa:ne agenesi udiana dadalei.

⁵ Logo holei huluane amola fo misa:ne agenesi huluane da holei galu, amola fo misa:ne agenesi dadalei udiana dobea afae ganodini da agenesi dobea la:idili ganodini gala amo dabedabei.

⁶ Eno sesei (Duni Bugi Sesei) ea sedade defei da 22 mida amola ba:de defei da 13.5 mida. Amo la:ididili, segagi dolo ifa duni bugi amoga gagui ba:i.

⁷ Fisusesei (eno dio da Fofada:su Sesei) amo ganodini Soloumane da fofada:su hamoi. Amo sesei da dolo ifa gaga:iga hada:i amoganini heda:le, dawalo amoga doaga:i.

⁸ *Soloumane hina: hisu sesei da gagoi, Fofada:su Sesei baligiduli amo ganodini gagui ba:i. Amo da diasu eno huluane defele ba:i. E da diasu eno amaiwane, Idibidi hina bagade ea uda mano ea lai, amogili esaloma:ne gagui.

⁹ Amo diasu huluane, Gagoi Bagade amola, huluanedafa da baiga gudunini heda:le, me duduga doaga:le, gele noga:idafa amoga gagui. Ili da gele amo gele magufu hahamosu sogebi amogai hahamoi. Amo gele ilia da la:idi sasaheiga damui. ¹⁰ Diasu bai da gele bagade, gele hahamosu sogebi amogai hahamoi, amoga fa:i. Gele mogili sedade defei da 3.5 mida, mogili da 4 mida. ¹¹ Gele bai fa:i amo da:iya ilia da gele eno, defele damui liligi, amo ligisi. Amola amo da:iya ilia da dolo ifa dawalo ligisi. ¹² Hina bagade diasu gagoi, amola Debolo diasu ganodini gagoi amola Debolo diasu golili dasu sesei, ilia dobea da gele udiana fofa:la heda:le, amalu dolo ifa ga:i beano

* 7:8: 1 Hina bagade 3:1

fa:lalu, bu gele udiana fofa:le, dolo ifa eno ga:i, beano fa:i, amoma heda:i.

Hiula:me ea Hawa: Hamosu

¹³ Hina bagade Soloumane da dunu afae ea dio Hiula:me, amo ema misa:ne sia:si. Hiula:me da Daia moilai bai bagadega esalu. E da balase hawa: hamosu bagadedafa dawa:su lai. ¹⁴ Ea eda da musa: Daia moilai bai bagadega esalu, bogoi. E amola da balase hawa: hamosu bagade dawa:i galu. Ea:me da Na:fadalai fi amoga misi. Hiula:me da liligi hahamosu hou bagadedafa dawa:i. Hina bagade Soloumane da e balase hawa: hamosu huluane ouligima:ne sia:beba:le, e da hamomu sia:i.

*Balasega Hamoi Duni Bugi Aduna
(2 Hou Olelesu 3:15-17)*

¹⁵ Hiula:me da balase gobeles daeane, duni bugi aduna hahamoi. Ela afae afae sedade defei da 8 mida, amola ela bululisi defei da 5.3 mida. Amo ifa duni bugi, e da Debolo Diasu ea golili dasu midadi bugisi. ¹⁶ Amola e da balasega hamoi bada aduna, amo da golasu ifa duni bugi gadodili ligisima:ne hahamoi. Amo elea sedade defei, afae afae da 2.2 mida. ¹⁷ - ¹⁸ Golasu ifa duni bugi dabuagado da sia:inega amuni amola 'bomegala:nede', fage balasega hamoi aduna dadalei amoga nina: hamoi.

¹⁹ Bada aduna da 'lili' soge falegai ea ba:su defele ba:i. Amo 'lili' soge falegai ea sedade defei da 1.8 mida. ²⁰ Ili da wagebei sogebi sia:inega amuni gadodili dialebe, amo da:iya ligisi dialebe ba:i. 'Bomegala:nede' dadalesu

aduna (amo ganodini da 'bomegala:nede' 200 dialebe ba:i) amo da daba sisiga:le dialebe ba:i.

²¹ Hiula:me da amo balasega hamoi duni bugi amo Debolo diasu golili dasu midadi amogai bugi. Afae amo da ga (south) la:idi dialu ea dio da Ya:igini amola eno ga (north) la:idi dialu ea dio da Boua:se. ²² Amola 'lili' sogea falegai agoai daba da balasega hamoi duni bugi amoga gadodili dialebe ba:i.

Amalalu, balasega hamoi duni bugi amo hawa: hamosu da dagoi ba:i.

Ofodo Sugi Bagade Balasega Hamoi

(2 Hou Olelesu 4:2-5)

²³ Hiula:me da balasega sisiga:le ofodo sugi bagade hamoi. Amo ea gulula sa:i defei da 2.2 mida amola ea sisiga:i amo da:iya bulufai defei da 4.4 mida, amola ea bululisi defei da 13.5 mida. ²⁴ Ofodo sugi dabu feba:le balasega hamoi ganagu dadalei aduna dialebe ba:i. Amo da gilisili ofodo sugi hamoi dagoi. ²⁵ Ofodo sugi da balasega hamoi bulamagau gawali nabuane gala ilia baligi da:iya ligisi dialebe ba:i. Balasega hamoi bulamagau da udiana guma:dini, eno udiana gusudili, eno udiana da gadili (north) eno la:idi gadili (south) agoane ba:le gagai. ²⁶ Ofodo sugi ea fe gadugagi defei da 75 milimida. Ea fe gadodili da bene gagai. Ea nabai defei da 40,000 lida agoane.

Gaguli Fula Ahoasu Balasega Hamoi Gagili

²⁷ Amola Hiula:me da gaguli fula ahoasu nabuane gala balasega hamoi. Ili afae afae sedade defei da 1.8 mida amola ba:de defei da 1.8

mida amola gagagula heda:i defei da 1.3 mida.
²⁸ Gaga:i beano amo da:iya ilia da banene sisiga:i.
²⁹ Amo damana, laione wa:me amola bulamagau gawali amola ougia hamoi liligi dedenesili dialebe ba:i. Amola bulamagau gawali amola laione wa:me dedei amo gadodili amola gududili, lala:bolole dedenesi dialebe ba:i. ³⁰ Gaguli fula ahoasu afae afae da emo sisiga:i balasega hamoi biyaduyale gala (ilia da balasega hamoi migibiga gasisi) ea hegomai biyadu amoga balasega hamoi ofodo isu dialebe ba:i. Amo ofodo isu da lala:bolole dedenesisisu amoga nina: hamoi.

³¹ Gaguli fula ahoasu dabuagado da sisiga:i ofodo udidisu dialu. (Amo da:iya ofodo ligisima:ne) Amo da fula ahoasu amoga 450 milimida heda:i amola fula ahoasu ganodini 175 milimida gudu sa:i. Amoga gobiheiga dedenesisi dialebe ba:i.

³² Emo sisiga:i ilia sedade defei da 625 milimida agoane. Iliam da balasega hamoi gaga:i hagudu dialebe ba:i amola ilia migibi da gaguli fula ahoasu madelagili hamoi.

³³ Emo sisiga:i da 'sa:liode' emo sisiga:i agoane ba:i. Iliam migibi amola emofe sisiga:i amola udidili gagai amola modo huluane da balasega hamoi.

³⁴ Gaguli fula ahoasu gududili amoga da udidisu ageyadu madelale dialebe ba:i.

³⁵ Gaguli fula ahoasu dabuagado da sisiga:i fesu ea ba:de defei 225 milimida amo madelagi dialebe ba:i.

³⁶ Udidisu amola gaga:i huluane da ougia hamoi liligi amola laione wa:me amola gumudi-labo dedenesisu amoga nina: hamoi. Amola amo sisiga:le da lala:bolole dedenesisi dialebe ba:i.

³⁷ Gaguli fula ahoasu da musa: amaiwane defele hamoi. Ila huluane da afaididi ba:i.

³⁸ †Amolawane Hiula:me da ofodo nabuane gala gaguli fula ahoasuga ligisima:ne balasega hamoi. Ofodo huluane afae afae ilia sisiga:i dogoa bulufai defei da 1,800 milimida amola 800 lida dili sali nabai ba:i. ³⁹ E da gaguli fula ahoasu biyale amo Debolo Diasu amoga ga (south) la:didili ligisi amola biyale eno amo ga (north) amoga ligisi. Amalu e da ofodo sugi bagade amo Debolo Diasu ea gusudili amola gadili (south) dogoa hegomai amo gadenene ligisi.

Debolo Liligi Dedena Sa:i

(2 Hou Olelesu 4:11—5:1)

⁴⁰⁻⁴⁵ Hiula:me amolawane da gobele nasu ofodo amola 'safala' amola ofodo eno hahamosu. E da Hina Gode Ea Debolo Diasu gagusu hawa: hamosu amo hina bagade Soloumane da hamoma:ne olelei, amo huluane hamone dagoi. Ea hahamoi liligi da amo :-

Balasega golasu ifa duni bugi aduna

'Lili' sogea falegai agoaila bada aduna (golasu ifa duni bugi gadodili ligisima:ne hamoi)

sia:ine amuni amogawi dedenesisi

Balasega hamoi 'bomegala:nede' 400 amo da dada:lei biyadu ganodini afae afae

† 7:38: Gadili Asi 30:17-21

100 idi da bada da:iya dedenesisi dialu

Gaguli fula ahoasu nabuane gala

Ofodo nabuane gala

Ofodo sugi bagade

Bulamagau gawali balasega hamoi fagoyale gala amo da ofodo sugi bagade udidima:ne hamoi Gobeles nasu ofodo, safala amola ofodo eno.

Amo Debolodiasu hawa: hamosu liligi huluane, hina bagadeSoloumane da Hiula:mema hamoma:ne sia:i, da balase ela:mema:ne giga:su amoga hahamoi.

⁴⁶ Hina bagade da sia:beba:le, ilia da amo liligi huluane liligi hahamosu diasu (amo da Sagodemoilai amola Sa:leda:ne moilai ela dogoa Yodane Fagoa dialu) amogai hahamosu. ⁴⁷ Soloumane da amo balasega hamoi liligi ilia dioi defei hame lai. Bai ilia dioi defei da dioi bagadeba:le, defemu hamedei ba:i. Amaiba:le, ilia dioi defei amo dunu ilia hamedafa dawa:i.

⁴⁸ ‡Amolawane, Soloumane da sia:beba:le, ilia da Debololiligi eno gouliga hamoi. Amo da oloda amola agi ga:gi Godema imunusa: ligisisu fafai, ⁴⁹ §gamalibai nabuane gala (amo da Hadigidafa Momei Sesei amo midadi sagasi danebe ba:i. (Biyale da ga (south) amola eno biyale da ga (north) dialebe ba:i), sogea falegai, gamali, dida,

⁵⁰ faigelei, gamali haba:dosu, ofodo, gabusiga: manoma ofodo, lalu oso gaguli ahoasu yaeya, Hadigidafa Momei Sesei logo ga:su ilia benoagisu

‡ 7:48: Gadili Asi 30:1-3; 25:23-30 § 7:49: Gadili Asi 25:31-40

amola Debolo Diasu logo ga:su gadili huluane. Amo liligi huluane da gouliga hahamoi.

51 **Hina bagade Soloumane da Debolo Diasu hawa: hamosu huluane dagobeba:le, e da liligi huluane amo ea ada Da:ibidi da Hina Godema imunusa: modale ligiagai (silifa, gouli amola eno liligi huluane), amo liligi e da liligi legesu sesene gagai amo ganodini ligisisi.

8

Ilia da Gousa:su Sema Gagili amo Debolo Diasuga Gaguli Misi

(2 Hou Olelesu 5:2—6:2)

1 *Amalalu, Hina Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo Debolo Diasuga gaguli misa:ne, hina bagade Soloumane da Isala:ili fi amola sosogo fi ouligisu dunu huluane Yelusaleme moilai bai bagade ilima misa:ne sia:si. Sema Gagili da Da:ibidi Moilai Bai Bagade (Saione) amoga di-alebe ba:i. 2 †Ilia da oubi fesuga (amo oubi ea dio da Eda:nimi-amo oubiga ilia da Sogega Fasela Diasu Lolo Nasu Gilisisu hamosu) amogai gilisi. 3 Ouligisu dunu huluane da gilisibiba:le, gobele salasu dunu ilia da Gousa:su Sema Gagili gagua gadole, 4 ilia da amo Debolo Diasuga gisa asi. Lifai dunu fi amola gobele salasu dunu ilia da Hina Gode Ea Abula Diasu amola amo diasu ea liligi huluane Debolo diasuga gagaguli asi. 5 Hina bagade Soloumane amola Isala:ili dunu fi huluane da Gousa:su Sema Gagili midadi gilisili,

** 7:51: 2 Sa:miuele 8:11; 1 Hou Olelesu 18:11 * 8:1: 2 Sa:miuele 6:12-16; 1 Hou Olelesu 15:25-29 † 8:2: Gobele Salasu 23:34

amola sibi amola bulamagau idimu gogolei amo Hina Godema gobele sasali. ⁶ Amalalu, gobele salasu dunu ilia da Gousa:su Sema Gagili amo gisawane, Debolo Diasu ganodini heda:le, Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini ougia hamoi liligi amo hagududili ligisi. ⁷ Elea ougia da:legai amo da Gousa:su Sema Gagili amola ea gisa ahoasu ifa amo dedeboi ba:i. ⁸ Dunu amo da Hadigidafa Momei Sesei midadi lelefulu da gisa ahoasu ifa elea bidi amo ba:mu dawa:i galu. Be dunu enodini lelefulubi ilia da ba:mu gogolei. (Amo gisa ahoasu ifa da wali diala) ⁹ ‡Gousa:su Sema Gagili ganodini da gele gasui aduna (amo Isala:ili dunu da Idibidi soge yolesili, Sainai Goumia doaga:le, Hina Gode da ilima Gousa:su hamone, amo gele gasui da:iya dedei. Amola Mousese da amo gele, Gousa:su Sema Gagili ganodini sali) amo gele gasui aduna fawane Sema Gagili ganodini dialebe ba:i.

¹⁰ §Gobele salasu dunu da Debolo diasu yolesili ahoanebeba:le, Debolo diasu da hedolodafa mumobi amo ganodini nabai ba:i. ¹¹ Hina Gode da amo mumobi ganodini esalebaba:le, mumobi da sinenemegi ba:i. Amaiba:le, gobele salasu dunu da ilia hawa: hamomusa: bu heda:mu hamedei ba:i.

¹² ** Amalalu, Soloumane da Godema sia:ne gadoi,

“Hina Gode! Di da muagado eso bugisi.

Be amowane, Di da mumobi amola gasi ganodini esaloma:ne ilegei.

‡ 8:9: Mousese ea Malasu 10:5 § 8:10: Gadili Asi 40:34-35

** 8:12: Gesami Hea:su 18:11; 97:2

¹³ Be waha na da Di eso huluane amo ganodini gebewane esaloma:ne

Debolo diasu ida:idafa gagui dagoi.”

*Soloumane da Isala:ili Dunuma Sia: Adosi
(2 Hou Olelesu 6:3-11)*

¹⁴ Dunu huluane da ea midadi lelefuluba, hina bagade Soloumane da ilima ba:le ganone, amola Gode da ilima hahawane dogolegele nodoma:ne, Godema adole ba:i.

¹⁵ E amane sia:i, “Isala:ili ilia Hina Godema nodoma! E da Ea hamomusa: na ada Da:ibidima ilegei amo hamoi dagoi. Hina Gode da musa: amane ilegei,

¹⁶ ††Musa:ganini, Na da Isala:ili dunu Idibidi sogega fisili masa:ne gadili oule asi. Be Na da Isala:ili soge huluane amo ganodini moilaia amogai Nama nodone sia:ne gadosu hamoma:ne, Debolu diasu gaguma:ne afae hame ilegei. Be Na da Da:ibidi di fawane Na dunu fi ouligima:ne ilegei.’ ”

¹⁷ ††Amola Soloumane da eno amane sia:i, “Na ada Da:ibidi da Isala:ili ilia Hina Godema nodone sia:ne gadosu Debolu diasu gaguma:ne ilegei.

¹⁸ Be Hina Gode da ema amane sia:i, ‘Di da Na Debolu Diasu gagumu hanaiba:le, Na da dima hahawane dogolegele ba:sa. ¹⁹ §§Be amomane dia da amo hame gagumu. Dia gofedafa, hi fawane da Nagili Debolu Diasu gagumu.’ ²⁰ Amola wali, Hina Gode Ea hamoma:ne ilegei amo E da hamoi dagoi. Na da na ada bagia, Isala:ili fi ilia ouligisu

†† **8:16:** 2 Sa:mieue 7:4-11; 1 Hou Olelesu 17:3-10 †† **8:17:** 2 Sa:mieue 7:1-3; 1 Hou Olelesu 17:1-2 §§ **8:19:** 2 Sa:mieue 7:12-13; 1 Hou Olelesu 17:11-12

dunu esala. Amola na da Isala:ili Hina Godema nodone sia:ne gadomusa:, Debolo Diasu gagui dagoi.

²¹ Amolawane, na da Debolo Diasu ganodini Gousa:su Sema Gagili (gele gasui aduna amoga Hina Gode Ea Gousa:su, E da musa: ninia aowalali Idibidi sogega fisili masa:ne gadili oule ahoanoba ilima hamoi, ela da amo ganodini gala) amo ea sogebi hahamoi.”

*Soloumane ea Godema Sia:ne Gadosu
(2 Hou Olelesu 6:12-42)*

²² Amalalu, dunu huluane ilia odagiaba, Soloumane da asili, oloda midadi aligili, ea lobo gagua gadole, ²³ amane sia:ne gadoi, “Isala:ili Hina Gode! Oso bo bagadega amola muagado da Gode Di agoai eno hamedafa. Di da Dia fi ilima gousa:su hamoi amo hame gogolesa. Ili da Dia hamoma:ne sia:i mololedafa nabawane hamosea, Di da Dia asigidafa hou ilima olelesa.

²⁴ Dia na ada Da:ibidima hamomusa: ilegele sia:i amo huluane hamoi dagoi. Wali esoga amo sia:i huluanedafa da hamone dagoi. ²⁵ ***Waha, Isala:ili Hina Gode! Di da na ada Da:ibidima eno ilegele sia:i amo da eso huluane ea fi da ea hou defele, Dima dawa:iwane fa:no bobogesea, ea fi afae da mae fisili, Isala:ili fi ouligisu esalumu. Di da amo ilegele sia:i hamoma:ne, na da Dima sia:ne gadosa.

²⁶ Amaiba:le, waha Isala:ili Gode! Di da liligi huluane amo Dia da na ada Da:ibidi, Dia hawa: hamosu dunu, ema ilegele sia:i, amo dafawanedafa hamoma:ma.

*** 8:25: 1 Hina bagade 2:4

27 ††† Be Gode Di da osobo bagadega esalumu dawa:bela:? Muagado huluane da Di amo ganodini esaloma:ne defele hame ba:sa. Amaiba:le, ninia da habodane Di esaloma:ne, Debolo Diasu defele gaguma:bela:? 28 Hina Gode! Na da Dia hawa: hamosu dunu. Na sia:ne gadosu nabima, amola na wali esoga adole ba:i liligi hahamoma. 29 ††† Di da amo Debolo Diasuga, dunu ilia da Dima nodone sia:ne gadomusa: ilegei. Amaiba:le, Dia Debolo Diasu eso amola gasi ganodini noga:le ouligima. Na da amo Debolo Diasuga ba:le ganone sia:ne gadosea, Dia na sia:ne gadosu nabima. 30 Na amola Dia fi dunu da amo sogebi ba:le ganone sia:ne gadosea, ninia sia:ne gadosu nabima. Dia diasu Hebene ganodini amoga nabalu, ninia wadela:i hou goglema:ne olofoma.

31 Ilia da dunu afae ema e da eno dunuma wadela:le hamoi amo diwaneya udidisia, amola amo dunu Dia oloda amo Debolo ganodini amoga e da wadela:le hame hamoi dafawane ilegele sia:musa: oule masea, 32 Hina Gode! Dia Hebene soge ganodini amoga nabima, amola Dia hawa: hamosu dunuma fofada:ma. Wadela:i hamosu dunuma ea hamoi defele ema dawa:ma:ne se dabe ima. Amola moloidafa dunu da giadofale hame hamoi ba:beba:le, fisidigima.

33 Dia Isala:ili fi dunu Dima wadela:le hamoiba:le, ilima ha lai dunu da ili hasalasiswa, amola ilia da amo Debolo Diasuga misini, ilia hou fonobone, Dima goglema:ne olofosu adole ba:sea, 34 Di Hebene diasu amogado nabima. Dia

fi dunu ilia wadela:i hou goglema:ne olofole, amola sogé amo Di da ilia aowalalima i, amoga bu oule misa.

³⁵ Dia fi dunu ilia da Dima wadela:le hamoiba:le, Di da gibu mae sa:ima:ne hamosea, amola fa:no ilia da sinidigili, amo Debolo Diasu ba:le ganone, asablewane Dima sia:ne gadosea, ³⁶ Dia Hebene gadodili amoga nabima. Isala:ili hina bagade amola ea fi dunu ilia wadela:i hou goglema:ne olofoma. Amola ilima moloidafa hou hamoma:ne olelema. Amasea, Hina Gode! Dia sogé amo Di da Dia fi eso huluane gaguma:ne i, amoga gibu iasima.

³⁷ Dia sogé ganodini, ha: amola olo bagade i masea, o fo dogoloi da ha:i manu bugi fane salasea, o danuba: wa:iga bugi nasea, o Dia fi ilia ha lai dunu da ilima doagala:sea, o olosu enoienoi ilima madelasea, ³⁸ ilia Dima sia:ne gadobe amo nabima. Amola Dia Isala:ili dunu oda ilia da da:i dioi bagade nababeba:le, ilia lobo amo Debolo Diasudili molole gusuli sia:ne gadosea, ³⁹ ilia sia:ne gagadodudabe nabima. Dia Hebene diasuga amogai esala nabima, amola ili fidili, goglema:ne olofoma. Dia fawane da dunu ilia dogo ganodini asigi dawa:su dawa:. Dunu huluane afae afae hina: hou defele hima dabe ima. ⁴⁰ Bai Dia fi dunu da sogé (amo Di da ninia aowalalima i) amo sogé ganodini esalea, ilia da Dia hamoma:ne sia:i nabawane hamoma:ne, Dia agoane hamoma.

⁴¹ - ⁴² Ga fi dunu afae sogé sedagaga esala, da Dia hou bagade amola hou noga:idafa Di da Dia fi ilima hamoi, amo nababeba:le amo Debolo

Diasuga Dima nodone sia:ne gadomusa: masea, ⁴³ amo ea sia:ne gadosu nabima. Dia esalebe soge Hebene amoga ea sia:ne gadosu nabima, amola ea adole ba:su hamoma. Amasea, fifi asi gala huluane da Di dawa:digimu amola Dia Isala:ili fi defele ilia da Dia sia: nabawane hamomu. Amasea, ilia da amo Debolo Diasu na gagui amo da Dima nodone sia:ne gadomusa: ilegei sogebi, amo noga:le dawa:mu.

⁴⁴ Di da Dia fi amola ilia da ilima ha lai dunu ilima doagala:musa: sia:sea, amo ili habi esalea, amo Debolo Di ilegei amola na Di ganodini esaloma:ne gagui, amodili sia:ne gadosea, ⁴⁵ ilia sia:ne gadosu nabima. Dia Hebene soge amoi esala, ilia sia:ne gadosu nabima amola hasalasu ilima ima.

⁴⁶ Dia fi dunu da Dima wadela:le hamosea, (amola dunu huluanedafa da wadela:i hou hamomusa: dawa:) amola Di da ilima ougiba:le, ilia ha lai ilima hasalasiswa:ne amola ili eno soge sedagaga mugululi masa:ne, amo logo doasisia, ⁴⁷ Dia fi dunu ilia sia:ne gadosu nabima. Ili da amo soge sedaga ganodini esala amogawi sinidigili, Dima sia:ne gadosea, amola ilia wadela:idafa hou Dima fofada:sea, Hina Gode! Ili sia:ne gadosu nabima. ⁴⁸ Ili da amo sedaga soge ganodini dafawane Dima sinidigisia, amola Dia ilegei moilai amola amo Debolo diasu na Digili imunusa: gagui, amodili ba:le ganone, sia:ne gadosea, ⁴⁹ ilia sia:ne gadosu nabima. Dia Hebene diasu amoga ilia sia:ne gadosu nabima. Amola ilima asigima. ⁵⁰ Dia ili wadela:i hou amola Dima lelesu hou amo goglema:ne olo-

foma. Amola ilia ha lai dunu da ilima asigiwane hamoma:ne, Dia hamoma. ⁵¹ Ilia da Dia fidafa dunu. Ilia da musa: Idibidi soge (amogai ilia esalebe da lalu gona:su heda:be ganodini esalebe agoai) amo ganodini esalu. Be Di da ili amoga fisili masa:ne, gadili asunasi.

⁵² Ouligisudafa Hina Gode! Di da eso huluane mae fisili, Dia Isala:ili fi dunu amola ilia hina bagade, amo hahawane ba:mu da defea. Amola ilia da habogala Di ili fidima:ne Dima wele adole ba:sea, ilia sia:ne gadosu nabima. ⁵³ Bai Di da fifi asi gala huluane amoga, Isala:ili fi fawane Dia fidafa hamoma:ne ilegei. Amola Di da ilia aowalali amo Idibidi sogega fisili masa:ne, gadili oule manoba, Di da Mousesema, e da amo hou huluane ilima alofele sia:ma:ne sia:i.”

Dagomusa: Godema Sia:ne Gadosu

⁵⁴ Soloumane da Hina Godema sia:ne gadoi dagole, fa:no e da muguni bugili amola lobo molole gadole dialu amo wa:legadole, oloda midadi lelu. ⁵⁵ E da ha:gi wele sia:ne, Hina Godema E da dunu aliligi dialebe huluane ilima hahawane dogolegele hamoma:ne sia:i. ⁵⁶ \$\$\$E da amane sia:i, “Hina Godema nodoma! E da Ea imunusa: ilegele sia:i amo defele, ea fi dunuma olofosu i. E da Ea ilegele sia:i osea:idafa (amo E da Isala:ili dunuma alofele sia:ma:ne, Mousesema sia:si) amo huluanedafa E da hamoi dagoi. ⁵⁷ Hina Gode da ninia aowalali bisili esalu, amo defele E da nini bisili esalumu da defea. E da nini hamedafa yolesimu da defea. ⁵⁸ E

\$\$\$ 8:56: Mousesese ea Malasu 12:10; Yosiua 21:44-45

da nini Ema nabawane hamoma:ne hamomu da defea. Bai E amane hamosea, ninia da Ea nini esaloma:ne hanai amo defele esalumu. Amola ninia da sema amola hamoma:ne sia:i E da ninia aowalalima i, amo huluane nabawane hamomu. ⁵⁹ Ninia Hina Gode da eso huluane amo sia:ne gadosu amola adole ba:su na da ema sia:i, amo dawa:lumu da defea. E da eso huluane Isala:ili dunu fi amola ilia hina bagade ema ilia eso afae afae lamudafa defele, ilima asigimu da defea. ⁶⁰ Amasea, fifi asi gala dunu huluane da Hina Gode Hifawane da Godedafa dawa:mu. Eno Gode da hamedafa. ⁶¹ Amola dilia, Ea fi dunu, dilia eso huluane ninia Hina Godema mae fisili fa:no bobogemu da defea. Amola dilia wali esoga hamobe defele, Ea sema amola hamoma:ne sia:i amo nabawane hamomu da defea.”

*Ilia da Debolo Diasu Godema Modale Ligiagai
(2 Hou Olelesu 7:4-10)*

⁶² Amalalu, hina bagade Soloumane amola dunu huluane amogawi esalu, ilia da Godema gobelesali. ⁶³ E da bulamagau 22,000 amola sibi120,000 Hahawane Gilisili Olofele Iasu hamoma:ne gobelesasali. Ilia da agoanewane Debolo Diasu Godema modale ligiagai. ⁶⁴ Ha amogalawane, e da Debolo gagoi dogoa amola sogebi amo da Debolo midadi galu, amo huluane Godema modale ligiagai. Amalalu, e da amogawi gobelesalasu ohe gogo gobesi amola Hina Godema Gala:ine Iasu amola Hahawane Gilisili Olofele Iasu ohe liligi ilia sefe, amo huluane gobelesasali. Bai amo iasu bagadedafa da balasega hamoi oloda da:iya gobelesalimu da hamedei ba:i.

⁶⁵ Debolo Diasu amogawi, Soloumane amola Isala:ili fi dunu huluane da eso fesuale amoga, Sogega Fasela Diasu Lolo Nasu Gilisisu hamoi. Dunu gilisisu da bagadedafa ba:i. Ila da soge sedagaganini misi-ga (north) da Ha:ima:de Bobaligila amola ga (south) da Idibidi alalo-amoga amola amo ganodini soge huluanedafa amoga ilia da misi. ⁶⁶ Eso godoane, Soloumane da dunu huluane ilia diasuga buhagima:ne asunasi. Ila huluane ema nodone sia:ne, ilia diasuga hahawane buhagi. Bai hahawane dogolegele hou bagade amo Hina Gode da Ea hawa: hamosu dunu Da:ibidima amola Ea fi Isala:ili dunuma i dagoi, amo ilia da dawa:i.

9

Gode da bu Soloumanema Misi (2 Hou Olelesu 7:11-22)

¹ Hina bagade Soloumane da Debolo diasu amola hina bagade diasu amola ea gagumusa: dawa:i liligi huluane, amo gagui dagoloba, ² *Hina Gode da musa: Gibionega ema misi, amo defele ema bu misi. ³ Hina Gode da ema amane sia:i, "Na da dia sia:ne gadosu nabi dagoi. Na da amo Debolo (amo di da dunu ilia amo ganodini Nama sia:ne gadomusa: gagui) amo Debolo da hadigiwane dialoma:ne Na ilegesa. Na da eso huluane, mae fisili, amo Debolo ouligimu amola gaga:mu. ⁴ Di da moloidafawane, dia ada Da:ibidi defele, Na hawa: hamosu noga:le hamosea, amola Na sema amola Na hamoma:ne

* 9:2: 1 Hina bagade 3:5; 2 Hou Olelesu 1:7

sia:i amo nabawane hamosea, ⁵ †Na da dia ada Da:ibidima sia:i ilegei (amo da ea fi da mae fisili, Isala:ili fi ouligibi ba:mu) amo huluane hamomu.

⁶ Be di, o digaga fi da Nama fa:no bobogelalu yolesisia, amola Na sema amola Na hamoma:ne sia:i dilima i, nabawane hame hamone, eno ogogosu 'gode' liligi ilima fa:no bobogesea, ⁷ Na da Na fi dunu Isala:ili, amo soge Na da ilima i, amoga fadegamu. Amolawane, Na da amo Debolo (amo Na da wali dili Nama nodone sia:ne gadomusa: eso huluane hahawane dialoma:ne ilegei) Na da amo Debolo fisidigimu. Amasea, fifi asi gala dunu huluane da Isala:ili dunuma gadele amola igabonesisimu.

⁸ ‡Amo Debolo Diasu da mugululi, mebuy dagoi ba:mu. Amola dunu huluane amodili baligili ahoasea, ilia da gilulasili, fofogadigimu. Ili da amane adole ba:mu, 'Abuliba:le, Hina Gode da amo soge amola Debolo Diasu amoma agoane hamobela:?'

⁹ Amasea, eno dunu ilia da amane adole imunu, 'Isala:ili dunu ilia Hina Gode da musa: ilia aowalali Idibidi sogega esalu amo fisili masa:ne, ilia hahawane ga masa:ne oule asi. Be ilia da amo mae dawa:le, ilia Hina Gode Ea hou yolesi dagoi. Ili da ogogosu 'gode'ma fa:no bobogei amola ilima nodone sia:ne gadosu. Hina Gode Ea ilima gugunufinisisu iabe ea bai da goea.' "

*Soloumane ea Hou Eno
(2 Hou Olelesu 8:1-18)*

† 9:5: 1 Hina bagade 2:4 ‡ 9:8: 2 Hina bagade 25:9; 2 Hou Olelesu 36:19

¹⁰ Soloumane da ode 20 amoga Debolo Diasu amola hina bagade diasu gagulalu, gagui dagoi ba:i. ¹¹ Daia soge hina bagade Haila:me da Soloumane ea hanai defele, dolo ifa amola 'baine' ifa amola gouli bagade ema iasi. De-bolo Diasu da gagui dagobeba:le, hina bagade Soloumane da moilai 20 agoane Ga:lili soge ganodini, amo Haila:mema i. ¹² Haila:me da amo moilai abedela asi. Be e da amo moilai huluane higa:i ba:i. ¹³ Amaiba:le, e da Soloumanema bobolele amane sia:i, "Naeya! Di da amo moilai nama i dagobela:?" Amaiba:le, amo sogega ilia da Ga:ibale dio asuli. Ea dawa:loma:ne da "hamedei soge." ¹⁴ Haila:me da Soloumanema gouli defei 'dane' biyaduyale gadenene iasi dagoi.

*Soloumane ea Hawa: Hamosu Eno
(2 Hou Olelesu 8:3-18)*

¹⁵ Hina bagade Soloumane da Debolo diasu amola hina bagade diasu gaguma:ne, amola osobo amo moilai gusudili gala gasa:le lelegema:ne, amola moilai gagoi gaguma:ne, udigili hawa: hamosu dunu sesesu. Amola Ha:iso, Megidou amola Gise moilale bai bagade gagai amo ilia gaguma:ne, e da udigili hawa: hamosu sesei.

¹⁶ (Musa: Idibidi hina bagade da Gise moilai bai bagade doagala:le fefedei. E da amogai fi huluane medole lelegele, diasu huluane laluga ulagisi. Amalalu, ea uda mano da Soloumanema filiba, e da amo moilai, ea uda manoma i. ¹⁷ Amola Soloumane da amo moilai bu buga:le gagui). Amola Soloumane da sia:beba:le, ea udigili hawa: hamosu dunu da Gudu Bede

Houlone, ¹⁸ Ba:ila:de amola Da:ima moilale bai bagade gagai hafoga:i soqe ganodini, amo bu buga:le gagui. ¹⁹ Amola ilia da moilai bai bagade (amo ganodini Soloumane da ea liligi ligisisu) amo gagui. Amola moilai bai bagade amo ganodini e da ea 'sa:liode' amola hosi ouligi, amola liligi huluane e da Yelusaleme moilai bai bagade amola Lebanone soqe amola ea ouligibi soqe huluane ganodini e gagumusa: dawa:i, amo huluane ilia da gagui.

²⁰ - ²¹ Isala:ili dunu ilia da Ga:ina:ne dunu ilia soqe gesowaloba, ilia da Ga:ina:ne dunu oda mogili hame medole legei galu. Amo dunu iligaga fi dunu amo Soloumane ea udigili hawa: hamoma:ne sesesu. Amo dunu fi da A:moulaide, Hidaide, Belisaide, Haifaide amola Yebiusaide. Amo iligaga fi da udigili hamonanu, amoganini wali amola, udigili hawa: hamonana. ²² Be Soloumane da Isala:ili dunudafa amo udigili hawa: hamoma:ne hame sesesu. E da ili huluane ea dadi gagui dunu amola eagene ouligisu dunu amola dadi gagui wa:i ouligisu dunu amola 'sa:liode' amola hosi fila heda:su dunu hamosu.

²³ Udigili hawa: hamosu dunu da Soloumane ea moilai amola diasu gagubi hawa: hamosu hamoi. Amola ouligisu dunu 550 agoane da ili sesele ouligisu.

²⁴ Soloumane ea idua (Idibidi hina bagade ea idiwi) da Da:ibidi Moilai Bai Bagade yolesili, hina bagade diasu amo Soloumane da igili gagui, amoga ahoabeba:le, Soloumane da Yelusaleme moilai bai bagade gusu la:ididili soqe amoga osobo gasa:le sali.

²⁵ §Ode afae amoga udianane, Soloumane da Wadela:i Hou Dabe Ima:ne Iasu amola Hahawane Gilisili Olofele Iasu, amo oloda e da Hina Godema gagui, amo da:iya gobele sali. Amola e da Hina Gode hahawane nabima:ne, gabusiga: manoma gobele sali. E da agoanewane Debolo gagui dagoi.

²⁶ Amola hina bagade Soloumane da dusagai gilisi amo Isionegiba moilaiga gagui. Isionegiba da Ila:de moilai bai bagade gadenene amola Ila:de da Idome soge ganodini Agaba Gogomai bega: dialebe ba:i. ²⁷ Hina bagade Haila:me da bagade dawa:su dusagai hawa: hamosu dunu, amo Soloumane ea hawa: hamosu dunu fidimusa:, asunasi. ²⁸ Iliā amo dusagane gagai amo ganodini foga mini asili, Oufe sogega doaga:i. Amoga ilia da Soloumanema gouli defei 12 'dane' agoane gaguli misi.

10

Siba Sogega Uda hina bagade (2 Hou Olelesu 9:1-12)

¹ *Siba sogega uda hina bagade da Soloumane ea gasa bagade hou nababeba:le, e da Yelusaleme moilai bai bagadega ema gasa bagadewane adoba:musa: misi. ² E da ea fidisu dunu amola uda bagohame oule misi. Amola ga:mele amo da:iya da hedama:ne fodole nasu amola nina: hamomusa: noga:idafa igi amola gouli bagadedafa, amo e da oule misi. E da

§ 9:25: Gadili Asi 23:17; 34:23; Mousesese ea Malasu 16:16

* 10:1: Ma:diu 12:42; Luge 11:31

Soloumanema gousa:beba:le, e da ea asigi dawa:su defele, Soloumanema bagadewane adole ba:i. ³ E da amo adole ba:su huluane defele bu adole i. Adole ba:su afaidafa e bu adole imunu hamedei da hamedafa galu. ⁴ Siba sogega uda hina bagade da Soloumane ea bagade dawa:su nabi. E da hina bagade diasu ea gagui liligi, amo ba:i dagoi. ⁵ E da ha:i manu amo hina bagade diasu ea esalebe dunu ilia da nasu amola Soloumane ea eagine ouligisu dunu ilia diasu amola ea hawa: hamosu dunu ilia hamobe amola ilia afaididi salasu abula amola hawa: hamosu dunu amo da ea lolo nabe ganodini e fidi amola gobele salasu hou e da Debolo Diasuga hamoi, amo huluane ba:beba:le, Siba uda hina da baligili fofogadigi. ⁶ E da hina bagade Soloumanema amane sia:i, “Na sogega esaloba, na da dia hou amola bagade dawa:su hou nabi dagoi. Na da wali ba:sa-amo huluane da dafawanedafa. ⁷ Be amo na da dafawaneyale hame dawa:beba:le, na da nisu amo ba:musa:, guiguda: misunusa: dawa:i. Be dia hou la:idi fonobahadi fawane na da nabi. Dia bagade dawa:su amola gaguiwane hou da nama adoi amo bagade baligisa. ⁸ Dia uda ilia da hahawane bagade esala. Amola dia hawa: hamosu dunu da eso huluane dili esalebeba:le amola dia sia: nabalebeba:le, ilia amola da hahawane bagade. ⁹ Dia Hina Godema nodoma! E da Dima hahawane bagade hou amo olelema:ne, di Isala:ili fi amo ouligima:ne ilegei. E da Isala:ili fi ilima eso huluane mae fisili asigimuba:le, e da di Ea sema noga:le ouligima:ne amola Isala:ili

molole ouligima:ne, ilegei dagoi.”

¹⁰ Siba sogega uda hina bagade da hina bagade Soloumanema iasu liligi e da gaguli misi, amo ema i. Amo da gouli defei ‘dane’ biyaduyale gadenei amola hedama:ne fodole nasu amola nina: hamosu noga:idafa igi bago-hame. Hedama:ne fodole nasu amo e da ema i da, eno dunu musa: ema iasu amo bagadewane baligi.

¹¹ (Haila:me ea dusagai gilisi da Oufe sogega gouli bagade gaguli misi. Amola ilia da amoga ‘yunibe’ ifa amola nina: hamosu igi bagohamedafa gaguli misi. ¹² Soloumane da amo ‘yunibe’ ifa bouma:ne fele salasu Debolo diasu ganodini hahamoi. Amola amoga e da sani baidama amola ‘laia’ amo gesami hea:su dunu fidima:ne hahamoi. Amo ‘yunibe’ ifa da noga:idafa. Dunu da musa: agoai liligi Isala:ili amoga hame gaguli misi. Amola fa:no, agoai liligi da Isala:ili sogega hamedafa ba:i.)

¹³ Hina bagade Soloumane da Siba soge uda hina bagade ema ea adole ba:i liligi huluane ema i. Amola ea hou da sofe misi dunu huluane ilima bagade udigili hahawane iasu ianu. Amo huluane defele e da Siba hina bagade udama i. Amalalu, uda hina bagade amola ea hawa: hamosu dunu da Siba sogega buhagi.

*Hina bagade Soloumane ea Bagade Gagui
(2 Hou Olelesu 9:13-28)*

¹⁴ Ode huluane hina bagade Soloumane da gouli defei 20 ‘dane’ gadenene lasu.

¹⁵ Amola e da bidi lasu ouligisu dunugili su ('da:gisi') lai. E da bidi lasu hou hamobeba:le eno baligili gale lai. Amola e da Ala:ibia hina bagade ilima su lai, amola Isala:ili gilisisu soge bai ouligisu dunuma su lai.

¹⁶ Soloumane da sia:beba:le, ilia da da:igene ga:su bagade 200 agoane hahamoi. Amo afae afaega ilia da gouli defei 6 gilougala:me agoane amoga dedebole legele gagai. ¹⁷ Amolawane, e da da:igene ga:su fonobahadi 300 agoane hamone, ilima gouli defei 2 gilougala:me gadenene, amoga dedebole legele gagai. Ea sia:beba:le, ilia da amo da:igene ga:su huluane Lebanone Iwila Sesei amo ganodini sali. ¹⁸ Amolawane, ea hamoma:ne sia:beba:le, ilia da fisu bagadedafa hamoi. Amo fisu la:ididili da 'aifoli' amoga dedeboi amola eno la:idi da gouli noga:idafa amoga dedeboi. ¹⁹ - ²⁰ Amo fisu da:iya heda:su fofa:gui da gafeyale ba:i. Fa:gu afae afae amo ea bidiga huluane da laione wa:me agoaila dedenesisi ba:i. Amo gilisili da laione agoaila fagoyale galu ba:i. Fisi bali-giadili da bulamagau gawali ea dialuma agoaila dedenesisi ba:i. Amola fisu ea lobo ligisisu aduna la:idi gadili da laione agoaila dedenesisi ba:i. Fisus amo agoai da fifi asi gala huluane amo ganodini afae hamedafa ba:i.

²¹ Soloumane ea hano nasu faigelei huluane da gouligamusu hahamoi. Amola gobeles nasu liligi amola gasa:le nasu liligi huluane Lebanone Iwila Sesei amo ganodini dialu da gouligamusu hahamoi. Liligi afae da silifaga hame hahamoi. Bai Soloumane ea esalebe eso amoga, ilia da

silifa bagade hame hanai galu. ²² Soloumane da dusagane gagai gilisisu amo da gilisili Haila:me ea dusagane gagai gilisisu, hano wayabo bagade ahoanu. Ode udiana gidigili, ea dusagane gagai gilisisu da gouli, silifa, 'aifoli' amola 'magi' ohe gaguiwane, ema buhagisu.

²³ Hina bagade Soloumane ea bagade dawa:su hou amola bagade gagui hou da osobo bagadega hina bagade huluane ilia hou baligi dagoi ba:i.

²⁴ Amola fifi asi gala huluane da bagade dawa:su amo Gode da ema i, amo nabimusa:, ema misunu hanai galu.

²⁵ Ode huluane mae fisili, ilia da e ba:la momafulalu, bidi gagulimusu masu. Ili da silifa, gouli, abula, gegesu liligi, hedama:ne fodole nasu, hosi amola 'miule' amo gagaguli mafia:su. ²⁶ †Soloumane da gegemusa:gini, sa:liode 1,400 agoane amola dadi gagui dunu fla heda:ma:ne hosi 12,000 agoane gagadoi. Mogili e da Yelusaleme moilai bai bagadega dialoma:ne yolesi. Amola mogili e da moilai oda enoienoi amoga dialoma:ne yolesisi.

²⁷ ‡Soloumane ea ouligibi ganodini, silifa da Yelusaleme moilai bai bagade ganodini bagadewane dialebeba:le, udigili gele agoai diafulubi ba:i. Amola dolo ifa da gilisidafaba:le, 'sigamo' udigili ifa Yuda agolo sogega lelefulubi ilia idi defele agoai ba:i. ²⁸ §Hina bagade ea bidi lasu ouligisu dunu da Musa:li amola Silisia soge amoga hosi bidi lale, Isala:ili sogega oule misi.

† 10:26: 1 Hina bagade 4:26 ‡ 10:27: Mousese ea Malasu17:17

§ 10:28: Mousese ea Malasu 17:16

29 Amola ilia da 'sa:liode' amo Idibidi sogega bidi lai. Iliia da Hidaide amola Silia hina bagade ilima hosi amola 'sa:liode' bidiga lama:ne legei. Bidi lasu defei da 'sa:liode' afae silifa fofaga:i 600 agoane amola hosi afae da silifa fofaga:i 150 agoane.

11

Soloumane da Godema Baligi Fa:i

1 *Soloumane da ga fi uda bagohame dogolegelesu. E da Idibidi hina bagade ea idiwi lai. Amola e da Hidaide uda, Moua:be uda, A:mone uda, Idome uda, Saidone uda amo bagohame lai. 2 †Hina Gode da musa: Isala:ili dunuma ilia amo fi uda mae lama:ne sia:i. Bai ilia da amo uda lalalu, ilia da eno ogogosu 'gode'ma fa:no bobosa:besa:le, E da amo mae lama:ne sia:i. Be Soloumane da amo hamoma:ne sia:i mae dawa:le, amo uda lai dagoi. 3 Soloumane da fifi asi gala hina bagade ilia idiwi 700 agoane lai, amola e da gidisedagi uda eno 300 agoane lai. E da ea uda ilia hamobe hou, amoga Godema baligi fa:i. 4 Amola e da da:i hamobeba:le, e da ea uda ilima fa:no bobogebeba:le, eno ogogosu 'gode'ma nodone sia:ne gadosu. Ea ada Da:ibidi da ea Hina Godema mae fisili, fa:no bobogesu. Be Soloumane da amane hame hamoi. 5 E da Saidone sogge uda ogogosu 'gode' A:siadalode, amola A:mone fi ilia wadela:idafa ogogosu 'gode' Moulege, elama nodone sia:ne gadoi. 6 E da Hina Godema wadela:le bagade hamoi. E

* 11:1: Mousesese ea Malasu 17:17 † 11:2: Gadili Asi 34:16; Mousesese ea Malasu 7:3-4

da ea ada Da:ibidi ea Godema dafawaneyale dawa:su hou defele hame hamosu. ⁷ E da goumi amo da Yelusaleme moilai bai bagadega gusu gala, amo da:iya Gimosie ogogosu 'gode'ma nodone sia:ne gadoma:ne, amola Moua:be fi ilia wadela:idafa ogogosu 'gode', amola A:mone fi ilia wadela:idafa ogogosu 'gode' Moulege, ilima sia:ne gadomusa: sogebi gagui dagoi. ⁸ Amola ea ga fi uda ilia da ilila: ogogosu 'gode'ma gabusiga: manoma amola ohe gobebe salima:ne, e da nodone sia:ne gadosu sogebi gagui dagoi.

⁹ - ¹⁰ Isala:ili fi dunu ilia Hina Gode E da musa: eso aduna agoane Soloumanema misini, ema e da ga fi dunu ilia ogogosu 'gode'ma maedafa nodone sia:ne gadoma:ne sia:i. Be Soloumane da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i hame nabi. E da Hina Godema baligi fa:i. Amaiba:le, Hina Gode da Soloumanema ougi galu. ¹¹ E da Soloumanema amane sia:i, "Dia hanaiba:le ani gousa:su amo yolesiba:le amola Na hamoma:ne sia:i amo nabawane hame hamobeba:le, Na da dia Isala:ili fi ouligisu amo fisili masa:ne, dia eagene ouligisu dunu afae ema imunusa:, dafawane ilegesa. ¹² Be Na dia ada Da:ibidima asigiba:le, Na da dia esalusu amo ganodini hame hamomu. Be dia mano ea ouligibi eso amoga hamomu. ¹³ Be ouligibi huluanedafa, Na da ema hame fadegamu-la:idi fawane. Na da Na hawa: hamosu dunu Da:ibidima amola Na ilegei moilai Yelusaleme amoma asigiba:le, Na da fi afae diagofe ea ouligima:ne fisiagamu."

Soloumanema Ha Lai

14 Amaiba:le, Hina Gode da hamobeba:le, Idome hina bagade fi dunu afae Ha:ida:de, da Soloumanema ha lasu. 15 - 16 Musa:dafa, Da:ibidi da Idome fi hasalaloba, Da:ibidi ea dadi gagui wa:i ouligisu dunu Youa:be, da Idome sogega bogoi dunu ilia da:i hodo uli dogomusa: asi. Youa:be amola ea dunu da Idome sogega ganodini oubi gafeale esalu. Amola amo oubi ganodini ilia da Idome dunumusu huluanedafa medole lelegei. 17 Be Ha:ida:de amola ea ada Idome ea hawa: hamosu dunu mogili da Idibidi sogega hobeale asili, esalebe ba:i. (Amo eso galu Ha:ida:de da mano fonobo, hame asigilai galu). 18 Ilia da Midia:ne sogega fisili, Ba:ila:ne sogega amoga asi. Amogawi, eno dunu da ilima gilisili, ilia da Idibidi sogega asili, Idibidi hina bagadema doaga:i. E da Ha:ida:dema sogega amola diasu amola ha:i manu i. 19 Ha:ida:de amola Idibidi hina bagade ela da dogolegei, amola hina bagade da ea uda Dabinisi ea aba amo igili lama:ne, Ha:ida:dema i. 20 Ha:ida:de ea uda da dunu mano lalelegei. E dio da Giniuba:de, amola hina bagade uda da amo mano hina bagade diasu ganodini esala bugili i. E da amogawi hina bagade ea dunu manolali gilisili esalu.

21 Amalalu, Da:ibidi da bogoi, amola ea dadi gagui wa:i ouligisu dunu Youa:be da bogoi. Ha:ida:de da amo sia: nababeba:le, e da hina bagadema amane sia:i, "Na da nina: sogedafa amoga masa:ne yolesima."

22 Hina bagade da bu adole ba:i, "Di da abuliba:le dina: sogedafa amoga bu masusa: hanabela:? Na da dima liligi afae hame iabela:?"

Ha:ida:de da amane sia:i, “Na masa:ne fawane yolesima.” Amalalu, e da ea sogedafa amoga buhagi. Bai Ha:ida:de da Idome fi ilia hina bagadeba:le, e da Isala:ili fi ilima wadela:idafa nimi bagade ha lai dunu esalu. ²³ Amola Gode da hamobeba:le, Lisone (Ilaia egefe) da Soloumanema ha lasu hamoi. Lisone da ea hina (Souba hina bagade Ha:da:disa) amoba:le hobeale sai. ²⁴ Amalalu, ea da wamolasu gilisisu dunu ilia hina dunu hamoi. (Da:ibidi da Ha:da:disa hasali, amalu ea Silia fidisu dunu huluane medole lelegei. Amalu fa:no Lisone ea hou da ba:i). Lisone amola ea wamolasu gilisi dunu da Dama:sagase moilaiga esalumusa: asi. Amogawi, ema fa:no bobogesu dunu da e Silia hina bagade hamoi. ²⁵ E da Soloumane ea esalusu huluane amo ganodini, ema ha lasu.

Gode da Yeleboua:mema Dafawane Ilegele Sia:i

²⁶ Dunu eno da hina bagade Soloumanema baligi fa:i. Amo da Soloumane ea eagene ouligisu dunu afae, Yelouboua:me (e da Niba:de egefe amola e da Selida moilai Ifala:ime soge amodili misi). Ea:me didalo ea dio da Selua. ²⁷ Ea lelele hamosu bai amo da :-

Soloumane da Yelusaleme moilai bai bagade gusudili osono gasa:le salawene amola moilai gagoi mugului amo bu hahamonanebe ba:i. ²⁸ Yelouboua:me da noga:idafa hawa: hamosu dunu ayeligi. Soloumane da ea gasa bagade hawa: hamonanu ba:beba:le, e da Yelouboua:me amo udigili hawa: hamosu dunu Ma:na:se soge amola Ifala:ime soge ganodini, amo huluane ouligima:ne sia:i. ²⁹ Eso afaega, Yelouboua:me

da Yelusaleme moilai bai bagade fisili ahoanoba, balofede dunu Ahaidia (e da Siailou moilai esalu) amo e da logoa gousa:i. Ela da elesudafa esalebe ba:i. ³⁰ Ahaidia da abula gaheabolo hi ga:i amo gisa:le fasili, fagoyale agoane gagadelale gagai. ³¹ E da Yelouboua:mema amane sia:i, “Gagadelai nabuane amo di lama. Bai Isala:ili Hina Gode da dima amane sia:sa, ‘Na Soloumanema Isala:ili ouligisu hou amo fadegamu amola Isala:ili fi nabuane agoane dima imunu. ³² Na da Na hawa: hamosu dunu Da:ibidima amola Yelusaleme (moilai Na da Isala:ili sogé ganodini Na moilai bai bagadedafa ilegei) amoma asigiba:le, Na da Soloumanema fi afae yolesimu.

³³ Soloumane da Nama hagaiba:le amola ogogole ‘gode’ (Saidone fi ilia ‘gode’ A:siadalode amola Moua:be fi ilia ‘gode’ Gimosie amola A:mone fi ilia ‘gode’ Moulege) ilima nodone sia:ne gadobeba:le, Na da amane hamomu. Soloumane da Nama hame nabasu hou hamoi. Ea ada Da:ibidi da Na sema amola hamoma:ne sia:i noga:le hamoi. Be Soloumane da amane hame hamone, giadofale bagade hamoi.

³⁴ Be Na da Isala:ili ouligisu huluanedafa Soloumanema hame fadegamu. Na da ea esalebe amo ganodini, ea ouligisu hame fadegamu. Na da Na hawa: hamosu dunu Da:ibidima asigiba:le amane hamomu. Na da Da:ibidi ilegele lai amola e da Na sema amola hamoma:ne sia:su amo nabawane hamoi. ³⁵ Na da Soloumane ea mano ea Isala:ili ouligimu hou amo fadegale, amola dunu fi nabuane gala amo dima imunu.

³⁶ Be Na da Soloumane ea mano ema fi afae fawane ouligilaloma:ne yolesimu. Be Na da

Yelusaleme moilai bai bagade Nama nodone sia:ne gadosu moilai ilegeiba:le, Na hawa: hamosu dunu Da:ibidi ea fifi manebe da mae fisili, eso huluane Yelusaleme moilai bai bagade ganodini esalebe ba:mu. ³⁷ Yelouboua:me! Na da dima Isala:ili ilia hina bagade hamoma:mu. Amasea, di soge fifi asi soge huluane di hanai amo ouligima:mu. ³⁸ Di da dafawanedafa Na sema huluane nabawane hamosea, amola Na da dima hamoma:ne sia:i, amo Na hawa: hamosu dunu Da:ibidi ea hamosu agoane hamobe Na da ba:sea, Na da Da:ibidima hamoi amo defele digaga fa:no manebe, ilia da di bagia noga:le ouligisu hamoma:ne hamomu. ³⁹ Soloumane da wadela:i hou hamobeba:le, Na da Da:ibidi ea fi manebe ilima dawa:ma:ne se dabe imunu. Be eso huluane hame amanumu.” ⁴⁰ Amaiba:le Soloumane da Yelouboua:me fane legemusa: dawa:i. Be e da Idibidi sogega hina bagade Siaisia:gema hobeale asili, esaloba, Soloumane da bogoi.

Soloumane ea Bogoi
(2 Hou Olelesu 9:29-31)

⁴¹ Hou huluane amo Soloumane hamoi, ea hawa: hamosu amola ea bagade dawa:su hou, da ‘Soloumane ea Hamonanusu Buga’ ganodini dedene legei. ⁴² E da Yelusaleme moilai bai bagadega esala, ode 40 agoane Isala:ili fi ouligisu. ⁴³ E da bogole, Da:ibidi Moilai Bai Bagade amo ganodini uli dogonesali. Eagofe Lihouboua:me da e bagia Isala:ili hina bagade hamoi.

12

*Isala:ili ga (north) Fi Ilia da Ilisu Ouligimusa:
Dawa:beba:le Lelei
(2 Hou Olelesu 10:1-19)*

¹ Isala:ili ga (north) fi dunu huluane da Lihouboua:me hina bagade hamomusa:, Siegeme moilaiga gilisila misi. Lihouboua:me da amoga asi. ² Be Yelouboua:me (Niba:de egefe-e da Soloumaneba:le Idibidi sogega hobeai) e da amo hou nababeba:le, Idibidi soge fisili, buhagi.

³ Isala:ili ga (north) fi huluane da e ilima misa:ne sia:na asi. Amalalu, ilia da gilisili Lihouboua:mema asili, amane sia:i, ⁴ “Dia ada Soloumane da ninima gasa fili hamobeba:le, ninia dioi bagade nabasu. Di da amo gasa fili olelesu hou fisili, amola ninia dioi hagicilisia, amola nini asabole esaloma:ne hamosea, ninia da dima molole fa:no bobogemu.”

⁵ Lihouboua:me da bu adole i, “Eso udiana esalu, bu masea, na da dilima bu adole imunu.” Amaiba:le, ilia da fisili asi.

⁶ Hina bagade Lihouboua:me da asigilai dunu (amo da musa: ea ada Soloumane ea fada:i sia: fidisu dunu) ilima amane adole ba:i, “Dilia adi dawa:bela:? Na da amo dunuma adi adole ima:bela:?”

⁷ Ilia amane adole i, “Di da amo dunu fi noga:le fidimusa: dawa:sea, di ilia adole ba:su amoma asigiwane bu adole ima. Amasea ilia da eso huluane dima molole hawa: hamomu.”

⁸ Be Lihouboua:me da asigilai dunu, ilia fada:i sia: hame nabi. Be amomane e da ayeligi dunu e ili gilisili asigilai, ilia sia: fawane nabi. Bai e da ayeligi dunu ili amo ea fada:i sia: fidisu dunu

hamoi. ⁹ E da ilima amane adole ba:i, “Dilia da nama adi hamoma:ne sia:sala:? Amo dunu ilia da nama, ilia asabole esaloma:ne hamoma:ne sia:daha. Na da ilima adi sia:ma:bela:?”

¹⁰ Ilia da bu adole i, “Di ilima amane adole ima, ‘Dilia da na ada da gasa fili hamosu dawa:sala:? Hame mabu! Na lobo sogo fonobahadi ea defei da na ada ea buluga:su dedei amo baligisa.’

¹¹ Amola ilima eno adole ima, ‘Dafawane! Na ada da dili dioi bagade nabima:ne hamoi. Be na da dioi bagade baligili dilima imunuu. Na ada da dili fegasu efe amoga fai. Be na da fegasu efe bagadedafa amoga dili famu!’ ”

¹² Eso uadiana baligili, Yelouboua:me amola dunu huluane, hina bagade Lihouboua:me ea hamoma:ne sia:i defele, ema sinidigi.

¹³ Lihouboua:me da asigilai dunu ilia fada:i sia: mae dawa:le, dunu huluane ilima gasa fili sia:i. ¹⁴ E da ayeligi ilia fada:i sia: defele sia:i. E amane sia:i. “Dilia da na ada da gasa fili hamosu dawa:sala:? Hame mabu! Na lobo sogo fonobahadi ea gadugagi defei da na ada ea buluga:su gadugagi defei amo baligisa. Dafawane! Na ada da dili dioi bagade nabima:ne hamoi. Be na da dioi bagade baligili dilima imunuu. Na ada da dili fegasu efe amoga fai. Be na da bulamagau sesema:ne fegasu efe bagadedafa amoga dili famu!’ ” ¹⁵ Hina Gode Ea hanaiga, hou amo E da Siailou balofede dunu Abaidia ea lafidili amo Yelouboua:me (Niba:de egefe) ema sia:i, amo doaga:i dagoi ba:i. Hina bagade Lihouboua:me da dunu fi ilima gasa fili hamoi, amo ea bai da goea.

16 *Dunu huluane da hina bagade da ilia sia: nabimu higa:i, amo ba:beba:le, ilia da amane halale sia:i, “Da:ibidi amola ea sosogo fi fisi-agama! Iliā da nini hamedafa fidisu! Isala:ili dunu! Ninia da afia:la:di! Lihouboua:me hisu ouligima:ma!”

Isala:ili dunu da amanewane odoga:i. 17 Amola Lihouboua:me da dunu fi Yuda soġe ganodini, amo fawane ouligimu ba:i.

18 Amalalu, hina bagade Lihouboua:me da udigili sesei hawa: hamosu dunu ilia ouligisu dunu A:dounaila:me amo Isala:ili dunuma asunasi. Be ilia da e igiga gala:le legei. Amo ba:beba:le, Lihouboua:me da ea ‘sa:liode’ amo da:iya fila heda:le, Yelusaleme moilai bai bagadega hobeale asi. 19 Amo eso fa:no, Isala:ili ga (north) fi dunu da Da:ibidi ea ouligisu sosogo fi ilima lelele esalu.

20 Isala:ili dunu, Yelouboua:me da Idibidiga esalu buhagi, amo nababeba:le, ilia da e ilia gilisili fada:i sia:su amoga misa:ne hiugi. Amola ilia da e Isala:ili hina bagade hamoi. Be Yuda fi dunu, ilia fawane da Da:ibidi ea fi ilima fa:no bobogei.

*Siema:ia ea Ba:la:lusu
(2 Hou Olelesu 11:1-4)*

21 Lihouboua:me da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:loba, e da baligili noga:i dadi gagui dunu 180,000 agoane, amo Yuda amola Bediamini fi ilima gilisi. E da gegene, bu ga (north) Isala:ili fi ili bu ouligimusa: dawa:i.

22 Be Gode da ba:la:lusu dunu (balofede) Siema:ia

* 12:16: 2 Sa:miuele 20:1

ema amane sia:i, ²³ “Lihouboua:me amola Yuda amola Bediamini fi dunu huluane ilima amane sia:sima, ²⁴ ‘Dilia fidafa Isala:ili dunu mae doagala:ma! Dilia huluane diasuga masa! Hou da wali doaga:i amo da Na hanaiga doaga:i.” Ili huluane da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i nabi dagoi, amola ilia diasuga buhagi.

Yelouboua:me da Hina Godema Baligi Fa:i

²⁵ Isala:ili hina bagade Yelouboua:me da Siegeme moilai Ifala:ime agolo sogega dialu, amo gagili sali, amola amo ganodini fonobahadi esalu. Amalalu, e da amo soge fisili, asili, Beniuele moilai gagili sali. ²⁶ - ²⁷ E da hisu amane dawa:i, “Na fi dunu da Yelusaleme moilai bai bagadega amo Hina Godema Debolo diasu ganodini gobelesalimusa: ahoasea, ilia da sinidigili, hina bagade Lihouboua:mema fa:no bobogele, na fane legemu.”

²⁸ †E da amo dawa:lalu, bulamagau mano gawali aduna gouliga hahamoi. E da ea fi dunuma amane sia:i, “Dilia da Godema nodone sia:ne gadomusa:, Yelusalemega afufulala helebe. Isala:ili dunu! Dilia ‘gode’ da dili Idibidi sogega fisili masa:ne, guiguda oule misi da goea!” ²⁹ E da gouliga hamoi bulamagau gawali mano afae Bedele moilaiga bugisi amola eno Da:ne sogega bugisi. ³⁰ Amaiba:le, Isala:ili fi dunu da Bedele amola Da:ne amoga nodone sia:ne gadomusa: ahoanebeba:le, wadela:le bagade hamoi. ³¹ Amolawane, Yelouboua:me da nodone sia:ne gadosu sogebi bagohame amo

† 12:28: Gadili Asi 32:4

agolo da:iya hahamosu. Amola, ea Lifai fi dunu hame, amo gobelesalasu hawa: hamoma:ne udigili ilelegei.

Balofede Dunu da Bedele Moilaiga Nodone Sia:ne Gadosu Hou da Wadela:i ea Sia:i

³² †Yelouboua:me ea sia:beba:le, Isala:ili dunu da eso 15 amola oubi godoane amoga Yuda sogega dunu fi ilia lolo nabe amo defele, lolo nasu hamoi. E da gouliga hamoi bulamagau gawali, amo ea hamoi liligi, amoma nodone sia:ne gadomusa:, Bedele oloda da:iya gobelesalasu hamoi. Amola gobelesalasu dunu amo da nodone sia:ne gadosu sogebi e hamoi amoga hawa: hamonanu, amo huluanema e da ili Bedele moilaiga esaloma:ne sia:i. ³³ E da eso 15 amola oubi godoane amo ilegele, Bedele moilaiga asili, oloda da:iya gobelesalasu hamoi. E da amanewane, Isala:ili fi dunu ilia hahawane lolo nasu, hisu da ilegei.

13

¹ Hina Gode da hamoma:ne sia:beba:le, Yuda balofede dunu da Bedele moilaiga asi. Yelouboua:me da oloda midadi, gobelesalasu hamomusa: leloba, e doaga:i.

² *Hina Gode Ea hamoma:ne sia:su defele, balofede dunu da oloda amoma diwaneya udid, "Oloda! Oloda! Hina Gode da amane sia:sa, 'Mano afae da Da:ibidi ea sosogo fi ganodini lalelegemu. Ilia da ema Yousaia dio asulimu. E da di da:iya wadela:i gobelesalasu dunu (amo da

† 12:32: Gobelesalasu 23:33-34 * 13:2: 2 Hina bagade 23:15-16

di da:iya hame ilegei gobe le salasu hamosa) amo huluane medole legemu, amola di da:iya dunu ilia gasa gobesimu.’ ³ Amola nasubu amo da:iya dialebe, da afagogoi dagoi ba:mu. Amasea, Hina Gode da na lafidili sia:i dagoi, amo dilia da dafawaneyale dawa:mu.”

⁴ Hina bagade Yelouboua:me da amo nababeba:le, ema lobo sogole, amane sia:i, “Amo dunu gagulaligima!” Amalalu, hedolodafawane hina bagade ea lobo da gagawamagili, selefale guda:mu gogolei. ⁵ Amalalu, balofede dunu da Hina Gode Ea Dioba:le sia: defele, oloda da hedolodafawane mugululi sa:i, amola nasubu da osoboga gugudili sa:i dagoi ba:i. ⁶ Hina bagade Yelouboua:me da balofede dunuma amane sia:i, “Dia Hina Godema sia:ne gadoma! E da na lobo bu noga:ma:ne adole ba:ma!” Balofede dunu da Hina Godema sia:ne gadobeba:le, hina bagade ea lobo da bu segegili noga:i ba:i. ⁷ Amalalu, hina bagade da balofede dunuma amane sia:i, “Na diasuga ha:i na misa. Dia hamobeba:le, na da dima bidi imunu.”

⁸ Be balofede dunu da bu adole i, “Di da dia gagui liligi huluane dogoa fifili, la:idi nama iasea, na da ani ha:i manu amola hano hamedafa manu. ⁹ Bai Hina Gode da nama na da ha:i manu amola hano hamedafa moma:ne sia:i. Amola E da nama, na da na misi logo fisili, logo enoga buhagima:ne sia:i.” ¹⁰ Amaiba:le, e da ea misi logo yolesili, logo enoga asi.

Bede le balofede Da:i Hamoi

¹¹ Amo esohaga, da:i hamoi balofede dunu da Bedele moilaiga esalebe ba:i. Ea manolali da

ema misini, Yuda balofede ea hou amola e hina bagade Yeleboua:mema sia:i, amo ema olelei.

¹² Da:i hamoi balofede da ilima amane adole ba:i, “E da habidili asibala:?” Ili da ea asi logo ema olelei. ¹³ E da ilima amane sia:i, “Na fisu amo dougi da:iya ligisima.” Ili amane hamone, e da ea dougi da:iya fila heda:le, Yuda balofede dunu ea asi logoga, ema fa:no bobogei. ¹⁴ E da asili, Yuda balofede amo ‘ouge’ ifa ea ougihagudu amogai esalebe ba:i. E da ema amane adole ba:i, “Di da Yuda sogega misi balofede dunula:?”

E bu adole i, “Na da wea!”

¹⁵ Da:i hamoi balofede da amane sia:i, “Na diasuga ha:i na misa.”

¹⁶ Be Yuda balofede dunu da bu adole i, “Na da dia diasuga asili, dia na aowamu da hamedei. Amola na da ani gilisili ha:i amola hano manu da hamedei. ¹⁷ Bai Hina Gode da nama amane hamoma:ne sia:i, ‘Ha:i manu amola hano maedafa moma! Amola dia masunu logo amoga maedafa buhagima.’ ”

¹⁸ Amalalu, Bedele da:i hamoi balofede dunu da amane sia:i, “Na, amola, da di agoai balofede dunu. Amola Hina Gode da sia:beba:le, a:igele dunu da nama sia:i, ‘Yuda balofede dunu amo dia diasuga oule asili, aowama.’ ” Be da:i hamoi balofede da ogogole sia:i.

¹⁹ Amaiba:le, Yuda ‘balofede’ dunu da da:i hamoi balofede dunu ea diasuga ha:i na asi.

²⁰ Ela da fafaiga ha:i na esaloba, Hina Gode Ea sia:dafa da da:i hamoi balofedema misi. ²¹ E da Yuda balofede dunuma amane wele sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Di da Na hamoma:ne sia:i amo nabawane hame hamoi. ²² Na da dima

ha:i manu amo soge ganodini mae moma:ne sia:i. Be di da sinidigili, amogawi ha:i manu mai dagoi. Amaiba:le, di da medole legei dagoi ba:mu. Amola dia bogoi da:i hodo da dia sosogo fi ilia bogoi uli dogosu sogebe amoga hame uli dogoi ba:mu.' ”

²³ Ela ha:i mai dagoloba, da:i hamoi balofede da fisu amo Yuda balofede ea dougi da:iya ligisili, ²⁴ e da fila heda:le, asi. E da logoga ahoanoba, laione wa:me da ema doagala:le, fane legei. Ea da:i hodo da logoa dialebe ba:i. Amola dougi amola laione da gadenene lelebe ba:i. ²⁵ Dunu oda da logoga baligili ahoanoba, Yuda balofede e bogoi da:i hodo logoga dialebe amola laione wa:me e gadenene lelebe ba:i. Ila da bu asili, Bedele diasuga doaga:le, ilia ba:i liligi adodoi.

²⁶ Da:i hamoi balofede dunu, e da amo hou nababeba:le, e da amane sia:i, “Amo bogoi dunu da balofede amo da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i amo nabawane hame hamoi. Amaiba:le, Hina Gode Ea musa: sia:i defele, laione wa:mega e doagala:le, medole legema:ne asunasi.” ²⁷ Amalalu, e da ea manolalima amane sia:i, “Na dougi da:iya fisu figisima.” Ila amanewane hamoi. ²⁸ E da dougi da:iya fila heda:le, ahoana, balofede dunu ea bogoi da:i hodo logoga dialebe ba:i. Laione wa:me da gadenene lelebe ba:i. Laione wa:me da ea bogoi da:i hodo hame mai, amoia dougi hame doagala:i. ²⁹ Da:i hamoi balofede dunu da Yuda balofede ea bogoi da:i hodo gaguia gadole, dougi da:iya ligisili, Bedele moilaiga fofagini dimusa: amola uli dogomusa: bu gaguli misi.

³⁰ E da Yuda balofede ea bogoi da:i hodo amo hina: bogoi uli dogosu sogebiga uli dogoi. Amola e amola egefelali da amane fofagini di, “Naeya! Naeya!” amane didigia:i. ³¹ Uli dogolalu, da:i hamoi balofede da egefelalima amane sia:i, “Na da bogosea, dilia na da:i hodo amo uli dogoi ganodini, amo ea da:i hodo dafulisima. ³² E da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:beba:le, e da Bedele oloda amola Samelia soge moilai nodone sia:ne gadosu sogebi, amoma diwaneya udidi. Amola ea sia:i liligi huluane da dafawanedafa doaga:i dagoi ba:mu.”

Yelouboua:me ea Wadela:idafa Hamosu

³³ Amalalu, hina bagade Yelouboua:me da ea wadela:i hou mae fisili, udigili sosogo fi dunu amoga gobebe salasu dunu ili ea oloda gagui amoga hawa: hamoma:ne ilegei. Nowa dunu da gobebe salasu hawa: hamomusa: hanai galea, e da amo ilegesu.

³⁴ Amane wadela:le hamobeba:le, ea sosogo fi ilia Isala:ilima ouligisu hou da gugunufinisi dagoi, amola fa:no osobo bagadega bu hame ba:i.

14

Yelouboua:me egefe da Bogoi

¹ Amogalu, hina bagade Yelouboua:me egefe Abaidia da olo madelai.

² Yelouboua:me da ea udama amane sia:i, “Dunu eno ilia da di mae dawa:digima:ne, dia da:i afadenene amola Siailou moilaiga masa. Amogai balofede dunu Ahaidia da esala. E da musa: na da Isala:ili ouligisu hamomu sia:i.

³ Di agi ga:gi nabuane amola falaua fofaga:i eno amola agime hano di amo igili imunusa: gaguli masa. Ema amane adole ba:ma, ‘Ania mano oloi da esaloma:bela:?’ Amasea, e da ania mano ea hou dima olelemu.”

⁴ Amaiba:le, e da Ahaidia ea diasu Siailou moilaiga dialoba, amoga asi. Ahaidia da da:i hamoiba:le, ea si da dofoi dagoi. ⁵ Yelouboua:me ea uda da ema ea mano oloi hou adole ba:la mana, e dawa:i galu. Bai Hina Gode da ema ado i galu. Amola Hina Gode da Ahaidia ea sia: amo sia:ma:ne olelei.

Yelouboua:me ea uda da doaga:le, e da uda enoyale dawa:ma:ne afadenei. ⁶ Be Ahaidia da e logo ga:su golili mabe nababeba:le, e amane sia:i, “Misa! Na dawa:, di da Yelouboua:me ea uda. Di da abuliba:le uda enoyale dawa:ma:ne, dia da:i afadenebela:? Na da di da:i dioma:ne sia:mu gala. ⁷ Di asili, Yelouboua:mema amane sia:ma, ‘Isala:ili Hina Gode da dima amane sia:sa, Na da Isala:ili dunu fi amo ganodini di ilegele, di Na Isala:ili fi dunu ouligima:ne ilegei. ⁸ Na da ouligisu hou amo Da:ibidi ea fifi manebe ilima fadegale, dima i. Da:ibidi da Na hawa: hamosu maedafa fisili, Na hamoma:ne sia:i amola Na hanai amo huluane defele hamoi. Be di da amane hame hamoi. ⁹ Musa: Isala:ili ouligisu dunu ilia wadela:le hamosu. Be dia wadela:i hou da ilia wadela:i hou baligi dagoi. Di da Nama baligi fa:le amola Na ougima:ne, ogogole ‘gode’ ilima sia:ne gadomusa:, ifa, gele amola gula amoga hamosu.

¹⁰ *Amaiba:le, Na da dia sosogo fi huluane

* 14:10: 1 Hina bagade 15:29

gugunufinisimu. Na da digaga dunu, asigilai amola goi, amo huluane fane lelegemu. Na da amane hamobeba:le, dia sosogo fi da hamedafa ba:mu. Ila da iga gasa:le fasi agoai ba:mu. ¹¹ Dia sosogo fi dunu afae da moilai ganodini bogosea, ea bogoi da:i hodo da wa:mega mai dagoi ba:mu. Amola sogega oda bogosea, buhibaga mai dagoi ba:mu. Na, Hina Gode, da sia:i dagoi.”

¹² Amola, Ahaidia da Yelouboua:me iduama eno amane sia:i, “Be di, dia diasuga masa! Dia moilaiga doaga:le dasea, dia mano da bogomu.

¹³ Isala:ili fi dunu huluane ilia da eha didigia:lalu, uli dogonesimu. Yelouboua:me ea sosogo fi amoga da e fawane noga:ledafa uli dogonesi ba:mu. Bai ema fawane, Isala:ili Hina Gode da nodosa.

¹⁴ Hina Gode da Isala:ili fi ouligima:ne, hina bagade eno ilegemu. E da Yelouboua:me ea sosogo fi ouligisu hou dagolesimu. ¹⁵ Hina Gode da Isala:ili dunu fima dawa:ma:ne se dabe imunu. Isala:ili dunu fi da saga: amo hano ganodini dialebe amo foga fananebe agoai ba:mu. E da ifa bai duga:su agoane Isala:ili dunu duga:le ilia sogedafa (amo E da ilia aowalalima i) amoga fisili masa:ne, soge amo da Iufala:idisi Hano na:iyado, amoga afagogolesisimu. Bai ilia da Hina Gode ougima:ne, ogogosu uda ‘gode’ Asila liligi loboga hamoi. ¹⁶ Hina Gode da Isala:ili fi fisiagamu. Bai Yelouboua:me da wadela:le hamoi amola Isala:ili dunu fi wadela:le hamoma:ne oule asi.”

¹⁷ Yelouboua:me idua da Desa moilai bai bagadega buhagi. E da ea moilaiga golili daloba,

ea mano da bogoi. ¹⁸ Isala:ili dunu da, Hina Gode Ea hawa: hamosu balofede dunu Ahaidia ea lafidili sia:i defele, eha didigia:lalu, uli dogone sali.

Yelouboua:me ea Bogosu

¹⁹ Hina bagade Yelouboua:me ea hamoi hou (ea gegesu amola ea ouligisu hou) amo huluane da 'Isala:ili fi hina bagade ilia Hamonanu Meloa' amo ganodini dedene legei. ²⁰ Yelouboua:me da Isala:ili dunu fi ouligilaloba, ode22 agoane gidigi. E da bogole, uli dogonesibiba:le, eagofe Na:ida:be da e bagia hina bagade hou lai.

*Yuda Fi Dunu ilia hina bagade Lihouboua:me
(2 Hou Olelesu 11:5—12:15)*

²¹ Soloumane ea mano Lihouboua:me da lalelegele, ode 41 agoane esalu, Yuda soqe fi ilia hina bagade hamoi. Amola, e da Yelusaleme moilai bai bagade (amo moilai fawane, Hina Gode da Isala:ili moilai huluane amoga Ema nodone sia:ne gadoma:ne ilegei) amo ganodini esala, ode 17 agoane Yuda fi ouligilalu. Lihouboua:me ea eme da Na:ima (A:mone fi uda).

²² Yuda fi dunu da Hina Godema wadela:le hamoi, amola E ougima:ne wadela:i hou amo da ilia aowalalia wadela:i hou hamosu, amo bagade baligi. ²³ †Ilia da ogogole 'gode'ma nodone sia:ne gadomusa: soqebi hahamoi. Ilia da agolaga amola ifa ougiha, amogai uda ogogole 'gode' Asila agoaila hahamoi amola igi golasu ifa duni bugi agoaila gagui. ²⁴ ‡Wadela:idafa hou da dunu amola uda ilia hina: da:i bidi lasu hou agoane

† 14:23: 2 Hina bagade 17:9-10 ‡ 14:24: Mousese ea Malasu 23:17

wadela:i nodone sia:ne gadosu sogebi, amogai hamosu. Musa: Isala:ili dunu fi da Ga:ina:ne soge lamusa: gusuba:le ahoanoba, Hina Gode da Ga:ina:ne soge fi dunu gadili sefasi. Bai Ga:ina:ne dunu da gogosiasu wadela:i hou bagade hamonanebe ba:i. Amola fa:no, Lihouboua:me ea ouligibi galu, Yuda dunu amola da ilia wadela:i hou defele hamoi.

²⁵ Šode biyale, Lihouboua:me ea ouligibi ganodini, Idibidi hina bagade Sisia:ge da Yelusaleme doagala:i. ²⁶ **E da noga:idafa liligi Debolo diasu amola hina bagade diasu amo ganodini diafulu, amola Soloumane ea gouliga hamoi da:igene ga:su, amo huluane lale, gagaguli asi. ²⁷ Amo bu ga:musa:, hina bagade Lihouboua:me da da:igene ga:su 'balasega' hahamonanu, eagene ouligisu dunu amo da hina bagade ea diasu ganodini dasu logo ga:su, amo sosodo aligisu, ilima ilia ouligima:ne, iasi. ²⁸ Eso huluane, hina bagade da Debolo diasuga heda:loba, sosodo ouligisu dunu da amo da:igene ga:su gaguli heda:su, amalu bu manoba ilia da sosodo ouligisu sesei amo ganodini ligisisu.

²⁹ Hou huluane amo hina bagade Lihouboua:me hamoi da "Yuda hina bagade ilia Hamonanu Melo" amo ganodini dedene legei. ³⁰ Amo esoga, Lihouboua:me ea oule fi amola Yelouboua:me ea oule fi ili da gegenanu. ³¹ Lihouboua:me da bogoi, amola ilia ea bogoi da:i hodo da Da:ibidi ea Moilaiga hina bagade ilia dogonesisu sogebi amoga uli dogone sali.

§ 14:25: 2 Hou Olelesu 12:2-8 ** 14:26: 1 Hina bagade 10:16-17; 2 Hou Olelesu 9:15-16

Eagofe Abaidia da e bagia, Yuda dunu hina bagade hamoi.

15

Yuda Fi Dunu Ilia hina bagade Abaidia (2 Hou Olelesu 13:1—14:1)

¹ Isala:ili fi ilia hina bagade Yelouboua:me da ode¹⁸ ouligilalu, Abaidia da Yuda fi ilia hina bagade hamoi. ² E da ode udiana Yelusaleme moilai bai bagadega esala, Yuda fi ouligilalu. Ea ame da Ma:iaga (A:basolome ea idiwi). ³ E da ea ada ea wadela:i hou hamosu defele hamoi. Ea ada aowa Da:ibidi da mae fisili, Hina Godema fa:no bobogelalu. Be e da amo defele hame hamoi. ⁴ *Be ea Hina Gode da Da:ibidima asigiba:le, Hina Gode da Abaidiama e bagia Yuda fi ilia hina dunu hamoma:ne amola Yelusaleme ganodini esaloma:ne amola gaga:ma:ne, Abaidiama mano i. ⁵ †Hina Gode da agoane hamoi bai Da:ibidi da Ema nodoma:ne hamoi amola Ema Ea hamoma:ne sia:i amoga hame nabasu hou hame hamoi. E da hame nabasu hou afae fawane hamoi. Amo e da Iulaia (Hidaide dunu) ema fawane wadela:le hamoi. ⁶ ‡Gegesu mui amo da Lihouboua:me amola Yelouboua:me ela ouligibi ganodini ba:i, amo da Abaidia ea esalusu amo galu gebewane gegenanusu. ⁷ Amola Abaidia ea hamonanusu hou huluane da “Yuda hina bagade ilia Hamonanusu Meloa’ amo ganodini dedene legei.

* 15:4: 1 Hina bagade 11:36 † 15:5: 2 Sa:miuele 11:1-27

‡ 15:6: 2 Hou Olelesu 13:3-21

⁸ Abaidia da bogobeba:le, Da:ibidi Moilai Bai Bagade amo ganodini uli dogone sali.

Amola, egefe A:isa da e bagia, Yuda fi ilia hina bagade hamoi.

Yuda fi ilia hina bagade A:isa

(2 Hou Olelesu 15:16—16:6)

⁹ Isala:ili hina bagade Yelouboua:me da ode 20 Isala:ili soge ouligilalu, A:isa da Yuda fi ilia hina bagade hamoi. ¹⁰ E da Yelusaleme moilai bai bagadega esala, ode 41 agoanega, Isala:ili fi ouligilalu. Ea aya: da Ma:iga (A:basalome ea idiwi). ¹¹ A:isa da Hina Gode Ea nodoma:ne, ea aowa Da:ibidi ea hamoi amo defele hamoi. ¹² SE da Yuda Soge ganodini hina: da:iga bidi lasu uda amola dunu huluane amo da ogogole ‘gode’ loboga hahamoi, ilima nodone sia:ne gadolalu, amo huluane gadili sefafasi. A:isa da ogogole loboga hamoi ‘gode’ ea adalalia hahamoi, amo huluane gadili fadegale fafasi.

¹³ A:isa da ea aya: Ma:iga (e da ‘uda hina bagade eme’, ilia da sia:su) ea sogebi amo fade-gai. Bai Ma:iga da gogosiasu bagade liligi (mano lama:ne ogogole uda ‘gode’, Asila ema sia:ne gadosu-amo agoaila) amo hahamoi. A:isa da amo loboga hamoi liligi amo dadamuni sanawene, Gidalone Fago amoga ulagili sali. ¹⁴ A:isa da ogogole ‘gode’ma nodone sia:ne gadosu sogebi bagohame mugului. Be mogili hame wadela:lesi. Be e da Hina Godema mololewane fa:no bobogelalu. ¹⁵ E da Debolu diasu ganodini, liligi huluane ea ada da Godema ilegele i, amola gouli

amola silifa liligi e da hisu Godema ilegele i, amo huluane Debolo diasu ganodini ligisi.

¹⁶ Yuda hina bagade A:isa amola Isala:ili hina bagade Ba:iasia da ela ouligibi amo ganodini, gebewane gegenanusu. ¹⁷ Ba:iasia da Yuda soge doagala:le, golili sa:ili, e da Yuda gadili ahoasu logo ga:ma:ne, muni La:ima moilai gagili sali. ¹⁸ Amaiba:le, hina bagade A:isa da silifa amola gouli huluane Debolo amola hina bagade diasu amo ganodini hame lai dialebe ba:i, amo lale, ea eagene ouligisu dunu ilia Dama:saga:se moilai, Silia hina bagade Beneha:ida:de (Da:balimone egefe amola Hisione ea aowa) ema imunusa: gaguli masa:ne sia:i. Amola e da ilia ema amane sia:ma:ne sia:si,

¹⁹ “Ani da anianini, ania adalali defele, dogolegemu da defea. Amo silifa amola gouli da digili hahawane udigili iasu. Wali di amola Isala:ili hina bagade Ba:iasia alialisu gousa:su hamoi amo damuma. Amasea, e da ea dadi gagui dunu na soge ganodini asunasili esala, amo fadegale fasima.”

²⁰ Hina bagade Beneha:ida:de da A:isa ea sia:i hahawane ba:i. Amaiba:le, e da ea dadi gagui wa:i ouligisu dunu amola dadi gagui dunu ilia Isala:ili moilale gagale fi amo ilima doagala:ma:ne, asunasi. Ili da Aidione, Da:ne, A:ibele Bede Ma:iga moilale gagai, amola Ga:lili Hano Wayabo beba:le soge amola Na:fadalai soge huluane fefedele lai. ²¹ Hina bagade Ba:iasia da amo hamoi sia: nababeba:le, La:ima moilai gagili salalu, amo yolesili, Desa moilai bai bagadega asi.

²² Amalalu, hina bagade A:isa da Yuda soge ganodini amo dunu huluanedafa da igi amola gele amoga Ba:iasia da La:ima gagili sali, amo gaguli masa:ne sia:si. Amo liligi lale, A:isa da Bediamini soge moilai Giba amola Misiba moilai, amo gagili sali.

²³ Hou huluane hina bagade A:isa hamoi, ea gesa:i hamonanu amola moilai bai bagade e da gagili sali, amo huluane da “Yuda hina bagade ilia Hamonanu Meloa” amo ganodini dedene legei. Be e da da:i hamobeba:le, e da olobeba:le, emo gasuga:igi.

²⁴ A:isa da bogobeba:le, ilia da e hina bagade uli dogosu sogebi, Da:ibidi Moilai Bai Bagade, amo ganodini dogone sali. Amola egefe Yihosi-afa:de e da A:isa e bagia hina bagade hou lai.

Isala:ili fi hina bagade Na:ida:be

²⁵ Yuda hina bagade A:isa da ode ageyadu Yuda fi ouligilalu, Na:ida:be (hina bagade Yelouboua:me egefe) e da Isala:ili ouligisu hina bagade hamoi. E da ode aduna ouligilalu. ²⁶ E da ea ada ea hou defele, Hina Godema wadela:le hamoi. Amola e da Isala:ili dunu wadela:le hamoma:ne, oule asi. ²⁷ Ba:iasia (Isaga fi dunu amola Ahaidia egefe) e da Na:ida:be medomusa:, sadoga sia:dalu ilegei. Na:ida:be amola ea dadi gagui wa:i, ilia da Filisidini fi moilai bai bagade Gibidonega doagala:loba, Ba:iasia da Na:ida:be medole legei. ²⁸ Amo hou da Yuda hina bagade A:isa ea ouligibi ode osodayale amoga ba:i. Amaiba:le, Ba:iasia da Na:ida:be bagia Yuda hina

bagade hamoi. ²⁹ **Ha amogalawane, e da muni Yelouboua:me ea sosogo fi medole lelelalu. Hina Gode da Ea hawa: hamosu balofede dunu Ahaidia (Sialou moilai fi dunu) amo ea lafidili sia:i defele, Yelouboua:me ea sosogo fi dunu huluanedafa da medole legei dagoi ba:i. ³⁰ Amo hou doaga:i ea bai da Yelouboua:me da Isala:ili Hina Gode ougima:ne, wadela:le bagade hamoi, amola Isala:ili fi wadela:le hamoma:ne oule asi.

³¹ Na:ida:be ea hamoi huluane da “Isala:ili hina bagade ilia Hamonanusu Meloa” amo ganodini dedene legei. ³² Yuda hina bagade A:isa amola Isala:ili hina bagade Ba:iasia ela da elawa ouligisu eso amoga gebewane gegenanusu.

Isala:ili hina bagade Ba:iasia

³³ Yuda hina bagade A:isa ea ouligibi ode osodayale ganodini, Ba:iasia (Ahaidia egefe) da Isala:ili ilia hina bagade hamoi. E da Desa amo ganodini esala, ode 24agoane ouligilalu. ³⁴ E da hina bagade Yelouboua:me ea hidadea hamoi defele, Hina Godema wadela:le hamonanu, amola Isala:ili fi wadela:le hamoma:ne oule asi.

16

¹ Hina Gode da balofede dunu Yihui (Hanainai egefe) ema e da Ba:iasiana amane sia:ma:ne sia:si, ² “Di da dunu hamedei agoai ba:i. Be Na da di Na fi Isala:ili ouligima:ne ilegei. Be wali di da Yelouboua:me ea hamoi defele, Na fi wadela:le hamoma:ne oule asi dagoi. Ili da wadela:le hamobeba:le, Na ougi hou da heda:sa.

** 15:29: 1 Hina bagade 14:10

³ Amaiba:le, Na da Yelouboua:me ea sosogo fi amo wadela:lesi dagoi, amo defele Na da dia sosogo fi wadela:lesimu. ⁴ Dia sosogo fi afae da moilai ganodini bogosea da wa:mega mai dagoi ba:mu. Amola sogebi genebogelaga bogosea, buhibaga na dagoi ba:mu.”

⁵ Ba:iasia ea hamonanu huluane, amola ea gesa:i hamosu da “Isala:ili hina bagade ilia Hamonanu Meloa” amo ganodini dedene legei. ⁶ Ba:iasia da bogole, Desa moilai bai bagadega uli dogone sali. Egefe Ila da eda bagia, hina bagade hamoi.

⁷ Hina Gode Ea sia:sia:si, amo E da balofede Yihiu ea lafidili Ba:iasia amola ea sosogo fi ilima sia:i, bai Ba:iasia da Hina Godema wadela:le bagade hamobeba:le, agoane sia:i. E da hina bagade Yelouboua:me musa: hamosu defele wadela:le bagade hamobeba:le, Hina Gode da ema ougi galu. Be amo fawane hame. E amolawane Yelouboua:me ea sosogo fi huluane medole legeiba:le, Hina Gode da ougi ba:i.

Isala:ili hina bagade Ila

⁸ Yuda hina bagade A:isa da Yuda fi ode 26 agoane ouligilalu, Ila (Ba:iasia egefe) da Isala:ili ilia hina bagade hamoi. E da Desa moilaiga esala, ode aduna Isala:ili fi ouligilalu. ⁹ Similai da hina bagade Ila ea ‘sa:liode’ wa:i mogili, la:idi ouligisu dunu ba:i. E da Ila medole legema:ne, sadoga sia:dalu ilegei. Eso afaega Desa moilaiga, Ila da dunu ea dio amo Asa (e da hina bagade diasu ouligisu) amo ea diasuga adini maiga feloi. ¹⁰ Similai da amo diasu golili sa:ili, Ila medole

legei. Amalalu, e da Ila bagia Isala:ili hina bagade hamoi. Amo hou da Yuda hina bagade A:isa ea Yuda fi ode 27 ouligilalu, ba:i.

¹¹ Similai da hina bagade hamonoba, e da Ba:iasia ea sosogo fi amo ganodini dunumusu huluane medole lelegei. Amola Ba:iasia sosogo fi ilia sasamalali huluane medole legei.

¹² Amaiba:le Hina Gode da balofede dunu Yihiu ea lafidili Ba:iasiamama sia:i amo defele, Similai da Ba:iasia ea sosogo fi huluane medole legei.

¹³ Bai ilia da wadela:i ogogosu 'gode'ma nodone sia:ne gadobeba:le, amola ilia da Isala:ili fi dunu amo wadela:i hou hamoma:ne oule asi. Ba:iasia amola egefe Ila, elea da Isala:ili ilia Hina Gode Ea ougima:ne, agoane hamoi. ¹⁴ Liligi huluane Ila ea hamoi da "Isala:ili hina bagade ilia Hamonanu Meloa" amo ganodini dedene legei.

Isala:ili hina bagade Similai

¹⁵ Yuda hina bagade A:isa da ode 27 agoane Yuda fi ouligilalu, Similai da Desa moilaiga esala, Isala:ili fi eso fesuale fawane ouligi. Isala:ili dadi gagui wa:i da Gibidone moilai bai bagade, Filisidini soge ganodini, amo doagala:lebe ba:i. ¹⁶ Ila da Similai da Isala:ili hina bagade medoma:ne sadoga sia:sa:ili, e medole legei dagoi, amo nababeba:le, ilia esalusuadafa amoga ilia dadi gagui wa:i ouligisu Omelima Isala:ili hina bagade hamoma:ne ilegei. ¹⁷ Omeli amola ea dadi gagui wa:i da Gibidone doagala:lalu yolesili, asili, Desa moilai doagala:i. ¹⁸ Similai da ba:loba, moilai mogi na:iyado hasalabeba:le, e

da hina bagade diasu ganodini gagili sali se-sei amogano golili sa:ili, hina bagade ea diasu ulagisilalu, amo lalu gona:su da:iya hina: bogola sa:i. ¹⁹ E da Hina Godema bagadewane wadela:le hamoi. Amaiba:le, e da bogoi dagoi. Ea da Yelouboua:me defele, wadela:le hamoi amola Isala:ili fi wadela:le hamoma:ne, oule asi. Amaiba:le, Hina Gode da ema hahawane hame ba:i. ²⁰ Similai ea hou huluane amola e da Ila medoma:ne sadoga ilegele, Ila medole legei, amo da “Isala:ili hina bagade ilia Hamonanu Meloa” amo ganodini dedene legei.

Isala:ili hina bagade Omeli

²¹ Isala:ili dunu fi da dogoa mogi. Oda ilia da Dibini (Gina:de egefe) amo hina bagade hamoma:ne dawa:i, amola oda ilia da Omeli hanai. ²² Amo sia:dalu fa:no, Omelima hanai dunu ilia baligi. Dibini da bogobeba:le, Omeli da hina bagade dunu hamoi. ²³ Amaiba:le, Yuda fi ilia hina bagade A:isa da Yuda fi ode³¹ ouligilalu, Omeli da Isala:ili hina bagade hamoi. E da ode fagoyale ouligilalu. Bisili ode gafeyale agoanega, e da Desa moilaiga esala, ouligilalu. ²⁴ Amalalu, e da Samelia agolo amo silifa fage 6,000 agoane amoga dunu ea dio amo Simia ema bidi lai. Omeli da amo agolo gagili salalu, amogai moilai gaheabolo gagui. E da musa: agolo gagui dunu Simia ea dio dabua, amoma Samelia dio asuli. ²⁵ Omeli da Hina Godema wadela:le hamoi da musa: Isala:ili hina bagade dunu huluane ilia wadela:i hou baligi. ²⁶ E da Yelouboua:me ea hou defele, Isala:ili Hina Gode ougima:ne, wadela:le bagade hamoi, amola

Isala:ili fi wadela:le hamoma:ne oule asi. ²⁷ Hou huluane Omeli da hamonanusu, amola ea hamoi liligi huluane da “Isala:ili hina bagade ilia Hamonanu Meloa” amo ganodini dedene legei. ²⁸ Omeli da bogole, Samelia soge ganodini uli dogone sali. Amola egefe A:iha:be da eda bagia hina bagade hamoi.

Isala:ili hina bagade A:iha:be

²⁹ Yuda hina bagade A:isa da Yuda soge ode 38 agoane ouligilalu, A:iha:be (Omeli egefe) da Isala:ili hina bagade hamoi. E da Samelia soge amo ganodini ode 22 agoane, Isala:ili ouligilalu. ³⁰ E da Hina Godema wadela:le hamoi, amo da musa: Isala:ili hina bagade ilia wadela:i hou huluane baligi dagoi. ³¹ E da Yelouboua:me ea wadela:i hou hamoi defele hamoi, amola amo baligi. E da baligiliwane wadela:i hamonanu asili, Yesebele (Saidone hina bagade Edeba:ile ea idiwi) amo lale, Ba:ile ogogosu ‘gode’ma nodone sia:ne gadosu. ³² E da Samelia soge ganodini, Ba:ilema nodone sia:ne gadoma:ne, debolo diasu gaguli, Ba:ilema oloda hamone, amo debolo diasu ganodini sali. ³³ Amola e da ogogole uda ‘gode’ Asila agoaila hahamone, bugisi. E da Isala:ili Hina Gode Ea ougima:ne wadela:le hamoi, da musa: Isala:ili hina bagade Gode Ea ougima:ne wadela:i hou hamoi amo baligidafa. ³⁴ *Ea ouligilaloba, Bedele dunu Haiyele da Yeligou moilai bai bagade bu gagui. Hina Gode da Yosiua (Nane egefe) amo ea lafidili sia:i defele, Haiyele da Yeligou ea bai fa:loba, ea

* 16:34: Yosiua 6:26

magobo mano Abaila:me fisi. Amola e da moilai gagoi logo ga:su hamonoba, ea ufi mano Sigabe fisi dagoi ba:i.

17

Ilaidia Esalebe galu Esoi

¹ *Balofede dunu ea dio amo Ilaidia (e da Disiabe moilai Gilia:de soge ganodini amoga misi) e da hina bagade A:iha:be ema amane sia:i, “Na da Isala:ili Hina Gode Esala amo Ea hawa: hamosu dunu. Amola Ea Dioba:le, na da amane sia:sa. We galu, ode aduna o udiana agoanega, oubi baeya o gibu da hame ba:mu. Be na da bu gibu sa:ima:ne sia:beba:le fawane bu sa:imu.”

² Amalalu, Hina Gode da Ilaidiama amane sia:i, ³ “Amo sogebi yolesili, gusudili asili, Gilede Hano amo da Yodane Hano gusudili gala, amogai wamoaligima. ⁴ Di da amo hanoga hano manu. Amola Na da ilima hamoma:ne sia:beba:le, da: sio agoai da amogawi dima ha:i manu gaguli hagili masu hamomu.”

⁵ Ilaidia da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i nabawane hamone, asili, Gilede Hano gadenene esalu. ⁶ E da amo hanoga hano nanu, amola da: sio agoai da hahabe amola daeya huluane, ema agi amola ohe hu gaguli masu. ⁷ Amalalu fa:no, gibu da hame sa:iba:le, Gilede Hano da hafoga:i dagoi ba:i.

Ilaidia amola Sa:lefa:de moilaiga Esalu Didalo

⁸ Amalalu, Hina Gode da Ilaidiama amane sia:i, ⁹ †“Wali, di Sa:lefa:de moilai, Saidone moilai

* 17:1: Ya:mese 5:17 † 17:9: Luge 4:25-26

gadenene, amoga asili, esaloma. Na da uda didalo amogawi esala, amoea digili ha:i manu ima:ne, Na da sia:i dagoi.” ¹⁰ Amaiba:le, Ilaidia da asili, Sa:lefa:de moilaiga doaga:i. E da moilai logo ga:sua doaga:le, didalo amo da lalu habei gagadolalebe ba:i. E da amo didaloma amane sia:i, “Na hano manusa: nafae hano dili ima.” ¹¹ Didalo da hano dimusa: ahoanoba, Ilaidia da ema amane wele sia:i, “Na da agi amola hano na manusa: gaguli misa!” ¹² Didalo da bu adole i, “Na da dia Hina Gode Esala, amo Ea Dioba:le dafawane ilegele sia:sa. Na da agi hamedafa gala. Na da ofodo ganodini, falaua gasa:i afae amola ganagu ganodini olife susuligi di fonobahadidafa, amo fawane gala. Na da lalu habemusa: guiguda: misi. Amasea, na da na diasuga asili, ha:i manu na gagui amo nagofe ania manusa: momagemu. Amalalu, ha:i manu eno hameba:le, ania da ha:ga bogomu.”

¹³ Ilaidia da ema amane sia:i, “Mae da:i dioma! Dia ha:i manu gobema! Be hidadea, nagili manusa:, dia ha:i manu gagui amoga lale, agi fonobahadi ga:gini, nama gaguli misa. Amasea, eno dialebe amoga di amola dia mano ali manusa: gobema. ¹⁴ Bai, Isala:ili Hina Gode da amane sia:sa, ‘Ofodo amo ganodini falaua da hame ebelemu, amola ganagu amo ganodini susuligi di da hame ebelei dialeawane, Na, Hina Gode da gibu iabeba:le fawane, ebelei dagoi ba:mu.’ ”

¹⁵ Didalo da asili, Ilaidia ea hamoma:ne sia:i defele hamoi. Amalalu, ilia huluane da eso bagohame ha:i manu defele mai. ¹⁶ Hina Gode da

Ilaidia ea lafidili sia:i, amo defele, ofodo ganodini falaua amola ganagu ganodini susuligi di da ebelemu hamedafa ba:i.

¹⁷ Amalalu, fa:no, didalo egefe da olo made-lai. E da mae uhini, gebewane ololalawane bogoi. ¹⁸ Didalo da Ilaidiama amane sia:i, “Di! Gode fi dunu! Dia da abuliba:le nama agoane hamobela:? Di da Godema na wadela:i hou na bu dawa:ma:ne adomusa:, amola na mano ea bogosu logo doasimusa:, guiguda: misibala:?”

¹⁹ Ilaidia da amane sia:i, “Dia mano nama ima!” E da didalo ea mano loboga lale, ea lobo sesege da:iya ouga:ne, fa:guba:le heda:le, ea esalebe sesei amo ganodini, ea diaheda:su da:iya ligisi. ²⁰ Amalalu, e da ha:giwane Godema sia:ne gadoi, “Na Hina Gode! Di da abuliba:le amo didaloma se nabima:ne amo hou hamobela:? E da nama asigiba:le, na noga:le ouligi. Be wali Di da ea mano fane legei dagoi.” ²¹ ‡Amalalu, e da udiana agoane bogoi da:iya mogosusuli diaheda:le, amane sia:ne gadoi, “Na Hina Gode! Amo mano bu esaloma:ne uhinisima!” ²² Hina Gode da Ilaidia ea sia:ne gadosu nababeba:le, ea adole ba:i defele, mano da uhinisi, bu mifo lai.

²³ Ilaidia da amo mano gaguli, fa:guba:le gudu sa:ili, ea amema bu oule asi. E da didaloma amane sia:i, “Ba:ma! Diagofe da esalebe wea!” ²⁴ Didalo da bu adole i, “Dafawane! Na da wali dafawaneyale dawa:be! Di da Gode Ea fi dunudafa, amola Hina Gode da dafawane dia lafidili sia:sa.”

‡ 17:21: 2 Hina bagade 4:34-35

18

Ilaidia amola Ba:ile Ogogosu 'balofede' Dunu

¹ Amalalu, ode osodayale gibu hame daha eso agoanega, Hina Gode da Ilaidiama amane sia:i, “Di asili, hina bagade A:iha:bema doaga:ma! Amasea, Na da gibu iasimu.” ² Amaiba:le, Ilaidia da muni asi.

Samelia soge ganodini, esoiba:le, ha:i da baligili bagadedafa ba:i. ³ Amaiba:le, A:iha:be da hina bagade diasu ouligisu dunu Oubadaiama, ema misa:ne sia:i. (Oubadaia da noga:le Hina Godema nodone sia:ne gadosu dawa:i. ⁴ Yesebele da Hina Gode Ea balofede dunu ili gebewane medole legelaloba, Oubadaia da balofede dunu 100 agoane lale, dogoa mogili gilisisu 50 aduna hamone, magufu gelabo aduna ganodini wamoaligimusa: oule asili, ilima ha:i manu amola hano gaguli masu.)

⁵ A:iha:be da Oubadaiama amane sia:i, “Ani ahoa:di! Ania da hano bubuga:su amola hano logo huluane soge ganodini ba:la masunu. Ania da Isala:ili dunu ilia hosi amola miule esalomusa: defele gisi hogola masunu. Amabela:? Ninia ohe afae da hame medole legei ba:ma:bela:?” ⁶ Ela da sia:dalu, ela afae afae hogola masunu soge ilegei. Amalalu, ela da logo higagale asi.

⁷ Oubadaia da logoga ahoanoba, hedolowane Ilaidia ba:i. E da ea odagi dawa:beba:le, ea midadi gududafa beguduli, amane adole ba:i, “Hina! Amo da dila:?”

⁸ E bu adole i, “Dafawane! Na da Ilaidia wea! Di asili, dia hina bagade ema na da guiguda: esala:ba:ya adoma!”

⁹ Oubadaia da amane adole i, “Na da adi hamobela:? Dia da abuliba:le na hina bagade A:iha:be, ea na fane legema:ne logo fodosala:?”

¹⁰ Dia Hina Gode Esala amo Ea Dioba:le na da dafawane ilegele sia:sa. A:iha:be da osobo bagadega fifi asi gala huluane amo ganodini, di hogoi helei. Soge fi ouligisu dunu afae da di da ea soge ganodini hame esala sia:ne iasu ianoba, A:iha:be da amo hina bagade, e da di hamedafa ba:i, amo dafawane ilegele sia:musa: sia:i.

¹¹ Amaiba:le, di da abuliba:le nama di da goega:i esala, amane ema sia:na masa:ne sia:bela:? ¹² Na da ahoasea, amola Hina Gode Ea A:silibu da di eno hame dawa: sogega oule ahoasea, na da adi hamoma:bela:? Amane hamosea, na da A:iha:bema, di da goega:i esala amo adole, e da di goega:i esalebe hame ba:sea, na medole legemu. Di bu dawa:ma! Na goi fonobahadiga ganini, Hina Godema noga:le nodone sia:ne gadosu dawa:i. ¹³ Yesebele da Hina Gode Ea balofede dunu ili gebewane medole legelaloba, na da balofede dunu 100 agoane lale, dogoa mogili gilisisu idi 50 aduna hamone, magufu gelabo aduna ganodini wamoaligimusa: oule asili, ilima ha:i manu amola hano gaguli masu. Amo di da hame nabibala:?”

¹⁴ Amaiba:le, di da abuli na hina bagadema, di da goega:i esala:ba:ya adoma:ne, nama sia:sala:? E da na medole legemu!”

¹⁵ Ilaidia da bu adole i, “Na da Hina Gode Bagadedafa Esala amo Ea hawa: hamonana. Amola na da Ea Dioba:le dafawane ilegele sia:sa. Na da wali esoga, hina bagadema odagi olemu.”

16 Amaiba:le, Oubadaia da hina bagade A:iha:bema asili, ema Ilaidia da esala:ba:ya adoi. Amalu, A:iha:be da Ilaidia gousa:musa: asi. 17 A:iha:be da Ilaidia ba:beba:le, amane sia:i, “Agoea esalebe! Di da Isala:ili soge ganodini bidi hamosu dunu oda ilia hamosu bagadewane baligisa.” 18 Ilaidia da bu adole i, “Na da bidi hamosu dunudafa hame. Be di amola dia ada alia da bidi hamosu dunu. Di da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i amo mae nabawane hamone, ogogole ‘gode’ Ba:ile agoaila hahamoi amoma nodone sia:ne gadolala.

19 Waha Isala:ili dunu huluane na gousa:musa:, Gamele Goumi amoga misa:ne sia:ma. Ili da Ba:ile balofede dunu 450 agoane amola ogogole uda ‘gode’ Asila ea balofede dunu 400 agoane amo da hina bagade uda Yesebele ea fuligala:be, amo huluane oule misa.”

20 Amaiba:le, A:iha:be da Isala:ili dunu huluane amola Ba:ile balofede dunu huluane, Gamele Goumia gilisima:ne sia:i. 21 Ilaidia da dunu huluanema asili, amane sia:i, “Dilia da habo wali seda ‘gode’ aduna elama fa:no bobogemusa: dadawa:loma:bela:? Dilia da Hina Gode da Godedafa dawa:sea, Ema nodone sia:ne gadoma! Be dilia da Ba:ile da Godedafa dawa:sea, ema nodone sia:ne gadoma!” Be Isala:ili dunu da sia: afae hamedafa sia:i. 22 Amalalu, Ilaidia da amane sia:i, “Na fawane da Hina Gode Ea balofede dunudafa esala. Be Ba:ile ea balofede dunu da 450 agoane esala. 23 Bulamagau gawali aduna gaguli misa! Ba:ile balofede dunu ilia da afae lale, medole, dasega:le, lalu habei da:iya ligisima. Be lalu mae ulagima. Na da bulamagau

eno amoga ilia hamoi amo defele hamomu. ²⁴ Amalu, Ba:ile balofede dunu da ilia 'gode'ma sia:ne gadoma:ma. Amola na da Hina Godema sia:ne gadomu. Amalu, nowa ea hahamoi lalu nene gala:be ba:sea, amo ilia 'gode' da Godedafa esalebe dawa:mu." Dunu huluane da amo hamomu hou hahawane nababeba:le, wele sia:i.

²⁵ Ilaidia da Ba:ile balofede dunuma amane sia:i, "Dilia da dunu bagohameba:le, dili hidadea, bulamagau gawali lale, hahamoma. Dilia 'gode'ma sia:ne gadoma, be lalu habei mae ulagisima."

²⁶ Ilia da bulamagau gawali amo da ilima gaguli misi, amo lale hahamoi. Amalu, Ba:ilema sia:ne gadolalobawane, esomogoa doaga:i. Ilia da amane wele sia:i, "Ba:ile! Ba:ile! Ninia sia:ne gadobe nabima:i!" Amola, ilia da oloda ilia gagili, amo sisiga:le, gagafodudalu. Be amomane, Ba:ile da ilima dabe hame adole i.

²⁷ Esomogoadafa, Ilaidia da iliba:le lalasogole oufesega:nu. E amane sia:i, "Bu ha:giwane sia:ne gadoma! E da 'gode'! E da olobolala ganumu o baeya sowana ganumu. O e da logoba:le asi ganumu. O e da golai diala ganumu. Amo didilisima!"

²⁸ Amaiba:le, balofede dunu da bu ha:giwane sia:ne gadole amola ilia hou defele, ili gobebe gobihei amola nusi amoga fofa:ginanobawane, maga:me da a:idadia:i. ²⁹ Ilia da dadoula sisiga:sa lafia:lalobawane, baloga doaga:i. Be dabe adole iasu sia: da afae hame nabi.

³⁰ Amalalu, Ilaidia da dunu huluanema amane sia:i, "Nama gadenena misa." Ilia da Ilaidiama gilisila misi. E da Hina Gode Ea oloda mugului,

amo bu hahamoi. ³¹ *E da gele fagoyale gala lai. Amo gele afae afae da Ya:igobe (Hina Gode da ema Isala:ili dio asuli) amo ea mano afae afae dawa:ma:ne, lai. ³² Amo gelega, e da Hina Godema nodone sia:ne gadosu oloda bu hahamoi. Oloda sisiga:le, e da hano logo amoga hano sogasali amo nabai defei da 15 lida.

³³ Amalu, e da oloda da:iya, lalu habei ligisili, bulamagau dasega:le, fofonobone dadamuni ligisi. E amane sia:i, "Dilia da osoboga hamoi ofodo bagade biyaduyale amoga hano dili, amo bulamagau gobele salimu amo da:iya amola lalu habei da:iya sogaga:la:ma." Ili da amo defele hamoi. ³⁴ E amane sia:i, "Bu hamoma!" Ili da amane hamoi. E amane sia:i, "Bu hamoma!" Amola ilia da amane hamoi.

³⁵ Hano da gudu sa:ili, oloda sisiga:le, hano logo nabalesi.

³⁶ - ³⁷ Baloga, ilia gobele salasu hamoma:ne ilegebe, balofede Ilaidia da oloda amoga asili, amane sia:ne gadoi, "Hina Gode! A:ibalaha:me amola Aisage amola Ya:igobe ilia Gode! Di da Isala:ili Godedafa, amola na da Dia hawa:hamosu dunu, amola na wali hamoi da Dia hamoma:ne sia:beba:le hamoi, Isala:ili dunu da amo huluane dafawaneyale dawa:ma:ne, Dia na adole ba:su sia:ne gadosu amoma dabe adole ima. Hina Gode! Nama bu adole ima. Isala:ili dunu da Di, Hina Gode, da Godedafa amola Di da ili Dima bu hiougilala, amo ilia da dawa:ma:ne, na sia:ne gadosu amo dabe adole ima."

* 18:31: Mui 32:28; 35:10

³⁸ Hina Gode da lalu gudu sanasi. Lalu da gobele salasu bulamagau amola lalu habei amola gele amola osobo huluane nene dagoi. Amola hano amo hano logo ganodini dialu amo huluane hafoga:i dagoi ba:i. ³⁹ Dunu huluane da amo hou ba:beba:le, ilisu osoba gala:la sa:i. Iliia amane wele sia:i, “Hina Gode da Godedafa! Hina Gode Hisu da Godedafa!”

⁴⁰ Ilaidia da amane hamoma:ne sia:i, “Ba:ile balofede dunu gagulaliligima! Dunu afae da maedafa hobeama:ma!” Isala:ili dunu da Ba:ile balofede dunu huluane gagulaliligi. Amola Ilaidia da ili oule, Gaisione Hanoga sa:ili, ili huluane fane lelegei.

Esoi da Fisi

⁴¹ Amalalu, Ilaidia da hina bagade A:iha:bema amane sia:i, “Waha ha:i namasa! Na da gibu bagade olamabe naba!” ⁴² †A:iha:be da ha:i na ahoanoba, Ilaidia da Gamele Goumi da:iya heda:le, beguduli, osoboga muguni adoba di-aluma bugi. ⁴³ E da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, “Di da asili, hano wayabo bagade amoga ba:le gama!”

Ea hawa: hamosu dunu da amo ba:la asili, bu misini, amane sia:i, “Na da liligi hamedafa ba:i.” Ilaidia da ema fesuale agoane ba:la afufuma:ne sia:i. ⁴⁴ E da afufulala fesu amoga ba:la asi, bu misini, amane sia:i, “Na da mobi fonobahadi, dunu ea lobo agoai, amo baligili hame, be agoai fawane hano wayabo gudunini gado heda:lebe ba:i.”

† 18:42: Ya:mese 5:18

Ilaidia da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, “hina bagade A:iha:bema asili, ea masunu logo gibuga ga:sa:besa:le, ea ‘sa:liode’ lale, amo da:iya fila heda:le, hi diasua hedolo masa:ne sia:ma.”

⁴⁵ Fonobahadi aligili, mu da mobiga gasili gala:i ba:i, amola fo da muni misi amola gibu bagade da muni sa:i. A:iha:be da ea ‘sa:liode’ da:iya fila heda:le, Yeseliele moilai bai bagadega buhagi. ⁴⁶ Hina Bagade Gode Ea gasa da misini, Ilaidiama doaga:i. Ilaidia da ea abula hina: bulu ga:sua ha:gidafa idiniginanu, A:iha:be fa:nonesilalu, ea bisili hehenaiya ahoana, Yeseliele amoma doaga:i.

19

Ilaidia da Sainai Goumia Asi

¹ Hina bagade A:iha:be da idua Yesebelema, Ilaidia ea hamoi liligi, amola e da Ba:ile balofede dunu huluane fane lelegei, amo ema adodoi.

² Yesebele da Ilaidiama amane sia:si, “Na da aya eso waha goegalu defele, dia balofede dunuma hamoi, amo defele dima hamoi dagoi ba:mu. Be na da amane hame hamosea, ‘gode’ ilia da na fane legemu da defea.” ³ Ilaidia da beda:iba:le, ea esalusu gaga:ma:ne hobeai. E da ea hawa: hamosu dunu oule asili, Biasiba moilai, Yuda soge ganodini, amoga hobeai.

Amogawi Ilaidia da ea hawa: hamosu dunu yolesili, ^{4*} dunu hame esalebe hafoga:i soge golili sa:ili, eso afaega emoga asi. E da aligili, ifa ougiha fili, da:i dioiba:le, hi bogomusa: hanai

* 19:4: Youna4:3

galu. E da amane sia:ne gadoi, “Hina Gode! Na da:i dioi da baligidafa! Na esalusu dagolesima! Na bogomu da defea gala.”

⁵ E da ifa ougiha diasa:ili, golai dagoi. Hedololewane, a:igele dunu da ema digilisili, amane sia:i, “Nedigili, ha:i moma!” ⁶ E ba:le gagalalu amola ba:loba, agi ga:gi amola osoboga hamoi ofodo amoga hano di, ea dialuma gadenene dialebe ba:i. E da amo nanu, bu diagudui. ⁷ Hina Gode ea a:igele dunu bu enowane misini, e didilisili, amane sia:i, “Nedigili ha:i moma! Hame amaia:da, dia masunu logo da sedadeba:le, di da gasa hame ba:mu.” ⁸ Ilaidia da wa:legadole, ha:i amola hano mai. Ha:i na dagoiba:le, ea gasa bu lale, eso⁴⁰ agoane ahoana, hadigi Goumi Sainai amoga doaga:i. ⁹ Amogawi, e da magufu gelabo ganodini golili sa:ili, gasi afae golai.

Hedololewane, Hina Gode da ema amane adoi, “Ilaidia! Di da goega:i adi hamonanala:?” ¹⁰ †E da bu adole i, “Hina Gode Bagadedafa! Na da eso huluane Dia hawa: hamosu fawane hamonanusu. Be Isala:ili dunu ilia da Dima Gousa:su Sema amo fili, Dia oloda mugululi, amola Dia balofede dunu huluane medole lelegei. Na fawane esala! Amola wali ilia da na fane legemusa: logo hogolala.”

¹¹ Hina Gode da ema amane sia:i, “Gadili asili, goumi da:iya gado, Na midadi aligima!” Amalalu, Hina Gode da baligili ahoanoba, E da gasa bagade fo, amo da agolo dogoa a:ma:ne amola magufu huluane gagoudane sa:ima:ne iasi. Be Hina Gode da fo amo ganodini hame

† 19:10: Louma 11:3

esalu. Fo manu da yolele, bebeda:nima misi. Be Hina Gode da bebeda:nima amo ganodini hame esalu. ¹² Bebeda:nima manu fisili, lalu misi. Be Hina Gode da lalu ganodini hame esalu. Lalu nenanu fa:no, sadoga sia:be fonobahadi nabi.

¹³ Ilaidia da amo nababeba:le, e da ea odagi ea abulaga dedebole, magufu gelabo logo holeiga asili, aligi. Sia: da ema amane sia:be nabi, "Ilaidia! Di da gui adi hamonanala:?"

¹⁴ E da bu adole i, "Hina Gode Bagadedafa! Na da eso huluane Dia hawa: hamosu fawane hamonanusu. Be Isala:ili dunu ilia da Dima Gousa:su Sema amo fili, Dia oloda mugululi, amola Dia balofede dunu huluane medole lelegei. Na fawane esala! Amola wali ilia da na fane legemusa: logo hogolala."

¹⁵ ‡Hina Gode da amane sia:i, "Hafoga:i soge Dama:saga:se moilai bai bagade gadenene, amoga asili, amalu amo ganodini golili sa:ili, Ha:sa:iele amo Silia soge fi hina bagade hamoma:ne susuligi sogagala:le ilegema!

¹⁶ §Amola Yihiu (Nimisai egefe) Isala:ili fi ilia hina bagade hamoma:ne, susuligi sogagala:le ilegema. Amola Ilaisia (e da Sia:ifa:de egefe A:ibele Mihoula moilaiga misi) amo di bagia balofede hamoma:ne, susuligi sogagala:le ilegema. ¹⁷ Nowa da Ha:sa:iele ea hame fane legei esalebe ba:sea, Yihiu da fane legemu, amola nowa da Yihiu ea hame fane legei esalebe ba:sea, Ilaisia ea fane legemu. ¹⁸ **Be Na da Isala:ili soge ganodini dunu 7,000 agoane esaloma:ne ilegei.

‡ 19:15: 2 Hina bagade 8:7-13 § 19:16: 2 Hina bagade 9:1-6

** 19:18: Louma 11:4

Amo huluane da Nama fa:no bobogesu hame yolesi, amola Ba:ilema hame begudui, amola ea loboga hamoi agoaila hame nonogosu.”

Gode da Ilaisia Misa:ne Wei

¹⁹ Ilaidia da asili, Ilaisia amo bulamagau mogi bisili osobo gidinanebe ba:i. Bulamagau momogi gidanesi ilia da e fa:nonesili bisili osobo gidinanebe ba:i. Ilaidia da ea abula gisa:le, Ilaisiama ga:si. ²⁰ Ilaisia da ea bulamagau yolesilalu, Ilaidia boboge hehenaia asili, amane sia:i, “Na da na ada amola na:me elama nonogone asigi sia: sia:nu, na da ani masunu da defeala:?”

Ilaidia da bu adole i, “Defea! Buhagima! Na da di hame segesa!”

²¹ Amalalu, Ilaisia da asili, ea bulamagau mogi amo fane lelegele, ilia ‘youge’ ifa amo lalu didili, amoga gobei. E da bulamagau hu ea fi dunu ilima sagolalu, ili mai. Amalu, e da Ilaidia fdisu dunu hamomusa:, ema fa:no bobogei.

20

Silia Fi Dunu Bisili Gegei

¹ Silia hina bagade Beneha:ida:de da ea dadi gagui dunu huluane gagadoi. Soge ouligisu dunu eno³² agoane ilia da fuligala:musa: dadi gagui dunu da ilia hosi da:iya fila heda:fia:i. Ili da gusu ba:i mogodigili heda:fia:le, Samelia moilai bai bagadega doaga:i. ² E da sia: adola ahoasu dunu ilia Isala:ili hina bagade A:iha:be moilai ganodini esalebe, ema adoma:ne asunasi. Ili da ema amane sia:i, “Hina bagade Beneha:ida:de da dima amane hamoma:ne sia:sa, ³ ‘Dia silifa

amola gouli huluane, amola dilia udalali amola baligili gasa bagade manolali amo huluane ema ima.’ ”

⁴ A:iha:be da bu adole i, “Na hina Beneha:ida:dema amane adoma, ‘Defea mabu! E da na amola na gagui huluane fedelamu da defea.’ ”

⁵ Amalalu, Beneha:ida:de ea adola ahoasu dunu ilia da bu A:iha:bema misini, Beneha:ida:de ea adole iasu sia: amo eno amane sia:i, “Na da dima dia silifa amola gouli amola udalali amola manolali huluane nama ima:ne sia:i. ⁶ Be wali na da na dadi gagui ouligisu dunu ili asunasimu. Ili da dia hina bagade diasu amola dia eagene ouligisu dunu ilia diasu huluane amo ganodini hogole, liligi huluane da noga:i, amo ilia ba:sea, ladili ebelemu. Ili da aya eso we waba, misunu.”

⁷ Hina bagade A:iha:be da ea soge ouligisu dunu huluane ema misa:ne sia:ne, ilima amane sia:i, “Amo dunu da nini wadela:lesimusa: dawa:lebe, amo dilia da ba:sa. E da na udalali amola manolali amola na silifa amola gouli fefedelamusa:, nama sia:si. Amola na da amo igili imunu sia:i.”

⁸ Ouligisu dunu ilia amola dunu huluane, da amane sia:i, “Ea sia: mae nabima! Ema agoane hamoma:ne mae sia:ma!” ⁹ Amaiba:le, A:iha:be da Beneha:ida:de ea sia: adosi dunu ilima amane sia:i, “Na hina Beneha:ida:de ema amane sia:ma, ‘Na da dia musa: adole ba:su hamoma:ne sia:i. Be dia hamoma:ne sia:i ageyadu amo na da hame hamomu.’ ”

Adola ahoasu dunu ilia da fisili asili, amalalu sia: eno ema adola misi.

10 Beneha:ida:de da amane sia:si, “Na da dunu bagohamedafa amo dia moilai mugulumusa: oule misunuba:le, ilia da moilai mugului isu amo ilia loba gaguli masunu defele ba:mu. Na da amane hame hamosea, ‘gode’ ilia da na fane legemu da defea.”

11 Hina bagade A:iha:be da bu adole i, “Hina bagade Beneha:ida:dema amane sia:sima, ‘Dadi gagui dunudafa da hidadea hasalasilalu amalu fa:no da hidale sia:sa, be bisili da hame sia:sa.’ ”

12 Beneha:ida:de amola ema fuligala:su dunu ilia ouligisu dunu, ilia da ilia abula diasu ganodini adini nanebe ba:loba, A:iha:be ea adole iasu nabi. Beneha:ida:de da ea dadi gagui dunu ilia da moilai bai bagade doagala:musa: momagama:ne sia:i. Amaiba:le, ilia da ilia doagala:mu sogebi amoga huluane asi.

13 Be amogalu, balofede dunu afae da hina bagade A:iha:bema asili, amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Silia dadi gagui wa:i bagadedafa, amoba:le mae beda:ma! Na da wali eso dima hasalasu hou imunu. Amasea, Na da Hina Godedafa, dia da dawa:mu.’ ”

14 A:iha:be da amane adole ba:i, “Ilima doagala:sea, nowa da bisilua hamoma:bela:?” Balofede dunu da bu adole i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Ayeligi dadi gagui dunu ilia da bisili doagala:mu. Amola soge bai ouligisu dunu ilia da ayeligi ouligimu.’ ” Hina bagade da bu adole bai, “Be dadi gagui wa:i ouligisudafa da nowala:?”

Balofede dunu da bu adole i, “Difa!”

¹⁵ Amaiba:le, hina bagade da ayeligi dadi gagui dunu amo da soge bai ouligisu dunu hagudu gala, amo huluane gilisimusa: wei. Iliā idi da 232 agoane. Amalalu, e da Isala:ili dadi gagui dunu huluane amo gilisima:ne wei. Iliā idi da dunu 7,000 agoane.

¹⁶ Doagala:su da esomogoa mui. Beneha:ida:de amola ea fuligala:su dunu (huluane ilia idi da 32 agoane) ilia da ilia abula diasu ganodini adini nanebeba:le, bai muni feloai agoai ba:i.

¹⁷ Isala:ili ayeligi dadi gagui dunu da bisili gusuba:le doagala:musa: asi. Beneha:ida:de da desega ahoasu dunu asunasi. Iliā da ema buhagili misini, ema ilia ba:i amo sia:ne i, “Isala:ili dadi gagui gilisisu da Samelia sogega manebe.”

¹⁸ Beneha:ida:de da ilima amane sia:i, “Amo dunu da gegemusa: o olofoi adole ba:musa: maha. Be amo mae dawa:le, ili mae medoleawane, udigili gagulaliligima!”

¹⁹ Isala:ili ayeligi dadi gagui dunu da doagala:musa: bisili asi. Isala:ili dadi gagui dunu wa:i da ilima fa:no bobogei. ²⁰ Dunu afae afae da ele dabele gegebe dunu amo afae afae fane legei. Silia dadi gagui dunu ilia da hobeabeba:le, Isala:ili dunu da ilima fa:no bobogele sefasi. Be Beneha:ida:de amola hosi da:iya fila heda:i dadi gagui dunu mogili, ilia da hosi da:iya fila heda:le, hobeahadafa hobeai. ²¹ Hina bagade A:iha:be da bisili gegesu amoga aligila misini, Silia hosi amola ‘sa:liode’ fefedelale, Silia dunu hasalasi.

²² Amalalu, balofede dunu da hina bagade A:iha:bema asili, amane sia:i, “Di buhagili, dia dadi gagui wa:i amo gasa fima:ne wiwima.

Amola dawa:iwane, Isala:ili soge gaga:musa: ilegema. Bai woufo galu, Silia hina bagade da dilima bu doagala:musa: misunu.

Silia Fi Dunu ilia da Isala:ili Fi Dunuma Eno Doagala:i

²³ Hina bagade Beneha:ida:de ea eagene ouligisu dunu da ema amane sia:i, “Isala:ili dunu ilia da nini hasalasu amo ea bai da Isala:ili fi dunu ilia ‘gode’ huluane da goumi ‘gode’. Be ninia da umiga ilima gegesea, ninia da dafawane ili hasalisimu.

²⁴ Wali ninia fuligala:su ouligisu dunu 32 agoane, amo fadegama. Dadi gagui wa:i ouligisu dunu, ilia sogebi huluane lama:ne, hamoma.

²⁵ Amasea, dadi gagui wa:i (wa:i amo da di fisili hobeai defele, amo hosi amola ‘sa:liode’ idi defele) amo gilisima:ma. Ninia da Isala:ili dunuma umiga gegemu, amola wali ili hasalasiimu.”

Hina bagade Beneha:ida:de da ilia sia: hahawane nabi, amola ilia fada:i sia: defele hamomusa: dawa:i. ²⁶ Asili, woufo amogalu, e da ea dadi gagui dunu gilisima:ne wei, amola ilia da ea hamoma:ne sia:beba:le, A:ifege moilaiga, Isala:ili dunu doagala:musa:, mogodigili asi. ²⁷ A:iha:be da Isala:ili dadi gagui dunu gilisima:ne wele, ilima gegesu liligi i. Ili da gadili mogodigili asili, ha wa:i diasu gilisisu aduna hamone, Silia dadi gagui wa:i ilima ba:le gusuli fi dialu. Isala:ili dadi gagui gilisisu da goudi wa:i aduna fonobahadidafa agoai ba:i. Bai Silia dadi gagui dunu wa:i da bagadedafa amo sogebi bagade amoga fiafiasa asi dialebe ba:i.

28 Balofede dunu afae da hina bagade A:iha:bema asili, amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Silia dunu da Na da agolo ouligisu ‘gode’ fawane, amola umi ouligimu hame dawa:. Amaiba:le, Na da dili, ilia dadi gagui wa:i bagadedafa amo hasalasimusa: hamomu. Amasea, di amola dia fi dunu, dilia da Na da Hina Godedafa dawa:mu.’ ”

29 Eso fesuale, Silia amola Isala:ili dunu da ilia ha wa:i diasu gilisisu ganodini ba:le gusuliwane esalu. Eso fesu ganodini, gegesu da mui. Isala:ili dadi gagui dunu ilia da Silia dunu 100,000 agoane medole legei. 30 Silia dunu hame bogoi esalebe, da A:ifege moilaiga hobeai. Be amogawi, moilai dobea fei sisiga:i da mugululi sa:ili, Silia dunu 27,000 agoane banei.

Beneha:ida:de da moilai bai bagadega hobeale, diasu ganodini sesei amo ganodini wamoaligi. 31 Ea eagene ouligisu dunu da ema asili, amane sia:i, “Ninia nabi, amo Isala:ili hina bagade, ilia da asigili gogolema:ne olofosu hou dawa:. Ninia da eboboi abula ninia bulualesisili, amola efe galoaga la:la:bololesisili, Isala:ili hina bagadema masa:ne di sia:ma. Amabela:? E da di esaloma:ne yolesima:bela:?” 32 Amaiba:le, ilia da eboboi abula bulualisisili, amola efe galoaga la:la:bololesisili A:iha:bema asili, amane sia:i, “Dia hawa: hamosu dunu Beneha:ida:de, e da ‘Na mae fama:ia’ hi segesa.”

A:iha:be da bu adole i, “E da hame bogoi esalabala? Defea mabu! E da na fi dunu agoane ba:sa.”

33 Beneha:ida:de da sia: noga:idafa hogobeba:le, A:iha:be da ‘na fi dunu’ sia:beba:le,

ilia da hedolowane hahawane sia:i, “Dafawane! Dia sia:i defele, Beneha:ida:de da dia fi dunu agoane!”

A:iha:be da amane hamoma:ne sia:i, “E nama oule misa!” Beneha:ida:de da ema doaga:loba, A:iha:be da ela gilisili ‘sa:liode’ amo da:iya fila heda:musa:, e hiougi.

³⁴ Beneha:ida:de da A:iha:bema amane sia:i, “Na da moilai huluane amo na ada da dia adama fedele lai, amo dima bu imunu. Amola na ada da Samelia moilai bai bagade amo ganodini bidi lasu ouligisu bai hamoi, amo defele di da Dama:saga:se moilaiga agoane hamomu da defea.” A:iha:be da bu adole i, “Defea! Di da agoane ilegeiba:le, na da di masa:ne sesalimu.” Ela da gilisili bu mae gegema:ne ilegele sia:ne, A:iha:be da Beneha:ida:de udigili masa:ne sesali.

Balofede Dunu da A:iha:bema Diwane Udidi

³⁵ Hina Gode da amane hamoma:ne sia:beba:le, balofede dunu ilia gilisisu ganodini, balofede dunu afae da ea sama balofede dunu amo ea e fama:ne sia:i. Be ea sama da e famu higa:iba:le, hame fai. ³⁶ *Amaiba:le, balofede dunu da ea samama amane sia:i, “Di da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i hame nababeba:le, di da na yolesili, hedolowane laione wa:mega fane legei dagoi ba:mu.” Amalalu, amo balofede dunu da fisili, ahoabeba:le, laione wa:me da misini, e medole legei.

³⁷ Amalalu, balofede dunu (amo da ea samama e fama:ne sia:i), amo da eno dunuma amane sia:i, “Na fama!” Amo dunu da amane hamoi.

* 20:36: 1 Hina bagade 13:24

E da balofede dunu ea odagia ha:gi fabeba:le, balofede da se nabi. ³⁸ Balofede dunu da ea odagia abula gadelai amoga la:la:gili (amo da ea ba:su afadenema:ne hamoi) asili, Isala:ili hina bagade baligili masa:ne, logo bega: ouesalu. ³⁹ Hina bagade da e baligimusa: ahoanoba, balofede da ema amane wele sia:i, “Hina bagade! Na da gegesu ganodini gegenanoba, dadi gagui dunu afae da ha lai dunu gagulaligili, nama oule misini, amane sia:i, ‘Amo dunu noga:le sosodo aligima! Be di da noga:le hame sosodo aligisia amola e da dafawane hobeasea, di da dabe ima:ne, medole legei dagoi ba:mu. O amai hame galea, dabe silifa fage 3,000 agoane ima.’ ⁴⁰ Be na da eno hawa: hamosu hamobeba:le, amo dunu da hobeale asi.”

Hina bagade da bu adole i, “Disu da dia dawa:ma:ne dabe se imunu sia:i dagoi. Di da dabe imunu galebe.”

⁴¹ Balofede dunu da ea odagia abula ga:i, amo gadelale fasibi ba:loba, hina bagade da e da balofede dunu afae dawa:i. ⁴² Amalalu, balofede da hina bagadema amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Na da di Beneha:ida:de medole legema:ne sia:i. Be di da e masa:ne, sesali. Amaiba:le, di da amo dabele, medole legei dagoi ba:mu. Amola dia dadi gagui wa:i da Silia dadi gagui wa:i hobeale masa:ne sesaliba:le, ilia da gugunufinisi dagoi ba:mu.’ ”

⁴³ Hina bagade da da:i dioi bagadewane, Samelia sogega buhagi.

Na:ibode ea Waini Efe Sagai

¹ Hina bagade A:iha:be ea diasu (Yeseliele Moilai bai bagade ganodini galu) amo gadenene, waini efe sagai ba:i. Amo waini efe sagasu eda ea dio da Na:ibode. ² Eso afaega, A:iha:be da Na:ibodema amane sia:i, “Dia waini efe sagai nama bidi lama. Amo sogebi da na hina bagade diasu gadenene gala. Na da amoga bou sagamu hanai. Na da waini efe sagai eno noga:idafa o dia sagai bidi lasu defele dima imunu.”

³ Be Na:ibode da bu adole i, “Na aowalalia waini efe sagai nana da nagili i. Na da amo dima iasea, Hina Gode da hahawane hame ba:mu.”

⁴ Na:ibode da ema amane sia:beba:le, A:iha:be da da:i dioi amola ougiwane hi diasua buhagi. E da ea diaheda:su amoga diaheda:le, diasu dobea damana ba:le ganone, ha:i mae nawene, da:i dioiwane dialu. ⁵ Ea uda Yesebele da ema asili, amane adole ba:i, “Di da abuliba:le da:i diobela:? Abuliba:le di da ha:i hame nabela:?”

⁶ E bu adole i, “Bai Na:ibode da nama sia:i. Na da ea waini efe sagai ema bidi lama:ne o amo lale, eno sagai ema ima:ne sia:i. Be e da nama hame imunu sia:i.”

⁷ Yesebele da bu adole i, “Di da hina bagadela:? Dia olobose da ahoanebe amo yolesili, hahawane ha:i moma. Na da Na:ibode ea waini sagai lale, dima imunu.”

⁸ Amalalu, Yesebele da meloa dedene, amoga A:iha:be ea dio dedene, eagene ouligisu dunu amola mimogo dunu ilima iasi. ⁹ Meloa dedei amoga da amane sia:i ba:i, “Ha:i mae

nawene esalumusa:, eso ilegema. Dunu huluane gilisima:ne sia:ne, Na:ibodema nodoma:ne sogebi ema ima. ¹⁰ Dodona:gi dunu aduna lama. Ela da ea odagia diwaneya udidima:ne, elama sia:ma. Ela da e da Godema amola hina bagadema gagabusu aligima:ne hamoi dagoi sia:mu. Amasea, e moilaiga gadili oule asili, igiga medole legema.”

¹¹ Eagine ouligisu dunu amola mimogo dunu da Yesebele ea hamoma:ne sia:i defele hamoi. ¹² Ilia da ha:i mae nawene esalumusa: eso ilegele, dunu huluane gilisima:ne wele sia:ne, Na:ibodema nodoma:ne, sogebi ema i. ¹³ Dodona:gi dunu aduna da Na:ibode da Gode amola hina bagade elama gagabusu aligima:ne ilegei, amo sia:beba:le, ilia da Na:ibode, moilaia gadili oule asili, e igiga gala:le medole legei.

¹⁴ Ilia da Yesebelema amane sia:si, “Na:ibode da medole legei dagoi.”

¹⁵ Amo sia:si da Yesebelema doaga:loba, e da A:iha:bema amane sia:i, “Na:ibode da bogoi dagoi. E da ea waini efe sagai dima bidi lamu higa:i galu. Wali di asili, amo udigili lama.” ¹⁶ Hedolowane, A:iha:be da waini efe sagai lamusa: asi.

¹⁷ Amalalu, Hina Gode da Disiabe moilaiga misi balofede dunu Ilaidiama amane sia:i, ¹⁸ “Di Samelia hina bagade A:iha:bema masa. E da Na:ibode ea waini efe sagai amo lamusa: esalebe. Di da e amogai ba:mu. ¹⁹ *Ema amane sia:ma, ‘Hina Gode da dima amane sia:sa; Di da Na:ibode medole legelalu, ea sagai huluane lama:bela:?”

* 21:19: 1 Hina bagade 22:38

Amo sogebia, wa:me da Na:ibode ea maga:me helowa:le ebelei dagoi ba:i. Amola amo sogebigadafa amogaiwane, ilia da dia maga:me helowa:mu.’ ”

²⁰ A:iha:be da Ilaidia ba:loba, e amane sia:i, “Nama ha lai dunu! Dia da na ba:ila:?”

Ilaidia da amane sia:i, “Ma! Hina Gode da wadela:i hou ba:mu bagade higasa. Be di da wadela:i hou fawane hamomusa:, disu ilegei dagoi. ²¹ Amaiba:le, Hina Gode da dima amane sia:sa, ‘Na da gugunufinisisu hou dima imunu. Na da di medole legemu, amola dia sosogo fi ganodini dunumusulu hulanedafa medole legemu.

²² Dia sosogo fi da hina bagade Yelouboua:me (Niba:de egefe), ea sosogo fi defele ba:mu, amola hina bagade Ba:iasia (Ahaidia egefe) ea sosogo fi defele ba:mu. Bai di da Isala:ili fi wadela:le hamoma:ne oule asiba:le, Na ougi da heda:i dagoi.’ ²³ †Amola Hina Gode da Yesebele ema fa:no misunu hou amane olelesa, ‘Ea bogoi da:i hodo amo Yeseliele moilai bai bagade logoa wa:mega na dagoi ba:mu.’ ²⁴ Dia sosogo fi afae da moilai ganodini bogosea da wa:mega mai dagoi ba:mu. Amola oda sogebi genebogelaga bogosea, buhibaga na dagoi ba:mu.”

²⁵ (Hou amo da Hina Gode wadela:idafa ba:sa, dunu bagohame da hamosu. Be A:iha:be ea wadela:i hamobe da dunu hulanedafa ilia wadela:i hou baligi dagoi ba:i. Ea uda Yesebele da ea wadela:i hou hamoma:ne seseiba:le, e agoane hamoi. ²⁶ E da baligilidafa gogosiasu wadela:i hou hamoi. Musa: Isala:ili dunu da

† 21:23: 2 Hina bagade 9:36

Ga:ina:ne soge lamusa: gusuba:le ahoanoba, Hina Gode da A:moulaide dunu gadili sefasi. Bai A:moulaide dunu da loboga hamoi ogogole 'gode' agoaila amoma nodone sia:ne gadoi. Amola A:iha:be da amanewane hamoi.) ²⁷ Ilaidia da sia:nu fisiagaloba, A:iha:be da abula gadelale, gisa:le fasilalu, eboboi abula ga:i. E da ha:i manu hohobole, eboboi abula ga:ne golai, amola da:i diowane odagi hagulasa:ili ahoanu.

²⁸ Hina Gode da Ilaidiama amane sia:i, ²⁹ "Di da A:iha:be ea Nama asaboi hou ea wali hamoi amo ba:bela:? E da amane hamobeba:le, Na da e esalea, gugunufinisisu hou hame hamomu. Be egefe ea esalebe esoga, Na da A:iha:be ea sosogo fi ilima gugunufinisisu hou iasimu."

22

Balofede Dunu Maiga:ia da A:iha:bema Sisai (2 Hou Olelesu 18:2-27)

¹ Amogalu, ode aduna da gidigili, Isala:ili fi amola Silia fi ela da hahawane olofole esalu. ² Be ode osoda amoga, Yuda hina bagade Yihosiafa:de da Isala:ili hina bagade A:iha:be ba:la asi.

³ A:iha:be da ea eagene ouligisu dunuma amane adole ba:i, "La:imode moilai bai bagade Gilia:de soge ganodini da ninia moilai, amo Silia hina bagade ea fedelai. Ninia da abuliba:le amo nini hame samogene labala?" ⁴ Amola A:iha:be da Yihosiafa:dema amane adole ba:i, "Di da ani asili, La:imode doagala:ma:bela:?"

Yihosiafa:de da amane sia:i, "Na da dia momagei defele momagei dagoi, amola na dadi gagui dunu amola hosi da:iya fila heda:le gegesu

dunu da momagei dagoi. ⁵ Be hidadea ani da Hina Godema adole ba:la:di.”

⁶ Amaiba:le, A:iha:be da balofede dunu huluane, 400 gomane, ema misa:ne wele, ilima amane adole ba:i, “Na da La:imode doagala:musa: ahoa:ne? O mae ahoa:ne?”

Ilia da bu adole i, “Defea! Doagala:ma! Hina Gode da dima hasalasu imunu!”

⁷ Be Yihosiafa:de da adole ba:i, “Balofede dunu eno da Hina Godema adole ba:mu ganabela:?”

⁸ A:iha:be da bu adole i, “Afae fawane esala. E da Maiga:ia (Imila egefe). Be na da e higa:i hodosa. Bai e da nama fa:no misunu hou noga:idafa hamedafa olelesa. E da wadela:i liligi amo fawane ba:la:la.”

Yihosiafa:de da bu adole i, “Di da agoane hame sia:mu galu!”

⁹ Amalalu, A:iha:be da eagene ouligisu dunuma Maiga:ia hedolowane lala masa:ne sia:i.

¹⁰ Hina bagade aduna da elea hina bagade abula ga:newane, ela fisu da:iya, ‘gala:ine’ dabasu sogebi, Samelia gagoi logo holei gadili, esalebe ba:i. Amola balofede dunu huluane da elea midadi, fa:no misunu hou olelelalebe ba:i.

¹¹ Balofede dunu afae amo Sedegaia (Gina:iana egefe) da ouliga bulamagau ‘hono’ agoaila hamone, A:iha:bema amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Goega alia da Silia dunuma gegene, dafawanedafa ili hasalasiimu.’ ”

¹² Balofede oda ilia huluane da amo defele sia:i. Ilia da amane sia:i, “La:imode doagala:musa: mogodigili masa! Alia da ili hasalasiimu. Hina Gode da ili hasalima:ne, alima hasalasu imunu.”

13 Amogalu, eagene ouligisu dunu amo da Maiga:iama misa:ne sia:musa: asi, da ema amane sia:i, “Balofede dunu oda huluane da ba:la:lebeba:le, hina bagade da hasalasima:ne sia:sa. Di amola da amanewane sia:mu da defea.”

14 Be Maiga:ia da bu adole i, “Hina Gode Esala amo Ea Dioba:le, na da amane ilegele sia:sa! E nama adomu amo fawane, na da bu alofele sia:mu.”

15 E da hina bagade A:iha:be ea midadi doaga:loba, hina bagade da ema amane adole ba:i, “Maiga:ia! Na amola hina bagade Yihosi-afa:de ania da La:imode doagala:musa: ahoa:ne? O mae ahoa:ne?” Maiga:ia da bu adole i, “Defea! Doagala:ma! Di da dafawane hasalasiimu. Hina Gode da dima hasalasiimu.”

16 Be A:iha:be da bu adole i, “Di da Hina Gode Ea Dioba:le nama sia:sea, dafawane sia: fawane sia:ma! Na da amo dima adolala helei.”

17 *Maiga:ia da bu adole i, “Na da Isala:ili dadi gagui wa:i amo sibi wa:i amo da sibi ouligisu dunu hame gala, amo defele agolo sogega afa-gogoi dagoi, ba:sa. Amola Hina Gode da amane sia:i, ‘Amo dunu da bisilua hame. Ilia da olofole ilia diasuga buhagima:ma!’ ”

18 A:iha:be da Yihosiafa:dema amane sia:i, “Na da dima sia:i dagoi. E da nama ba:la:lusu hou olelesea, fa:no misunu hou noga:idafa hamedafa olelesa. E da gugunufinisisu fawane ba:lala.”

19 †Maiga:ia da eno amane sia:i, “Wali Hina Gode Ea sia:be nabima! Na da Hina Gode amo Hebene

* 22:17: Idisu 27:17; Ma:diu 9:36; Maga 6:34 † 22:19: Yoube1:6; Aisaia 6:1

ganodini Ea Fisudaiya esalebe bai. Hebene ganodini esalebe asilibu huluane da Hina Gode ili dadafulili lelefulubi bai.

²⁰ Hina Gode da amane adole bai, 'Nowa da A:iha:be enoga medole legema:ne, La:imodega masa:ne, ema ogogoma:bela:?' Hebene esalebe asilibu, ilia da uduli gafole sia: dalu. ²¹ Be asilibu afae da aliaguda:le, Hina Godema gadenena asili, amane sia:i, 'Na da ema ogogomu.'

²² Hina Gode da amane adole bai, 'Habodane ogogoma:bela:?' A:silibu da bu adole i, 'Na da asili, A:iha:be ea balofede dunu da ema ogogoma:ne, hamomu.' Hina Gode da amane sia:i, 'Defea! Ema ogogomusa: masa! Di da ema dafawane ogogomu.' "

²³ Amo sia: dagomusa:, Maiga:ia da amane sia:i, "Amo hou da doaga:i dagoi. Hina Gode da ilima hamobeba:le, dia balofede dunu da dima ogogoi. Be Hina Gode Hisu da dima gugunufinisisu imunusa: ilegei dagoi!"

²⁴ Amalalu, balofede dunu Sedegaia da Maiga:iama asili, ea odagia loboga ba:danoma:nu, ema amane adole bai, "Habogala Hina Gode Ea A:silibu da dima sia:musa:, na yolesibala:?"

²⁵ Maiga:ia da bu adole i, "Di da bagia dialebe sesei afae amo ganodini wamoaligimusa: ahoasea, amo dawa:mu." ²⁶ Amalalu, hina bagade A:iha:be da ea eagene ouligisu dunu afae ema amane sia:i, "Maiga:ia gagulaligili, amola moilai bai bagade ouligisu dunu A:mone, amola hina bagade mano Youa:se, elamaoule masa.

27 Ela da e se iasu diasu ganodini hiougili sanasima:ne sia:ma. Amola ema agi amola hano fawane ima:ne sia:ma. Amalalu, na da hahawane bu masea, na da ema adi hamoma:bela:le ba:mu”

28 Maiga:ia da ha:giwane amane sia:i, “Di da hahawane buhagisia, Hina Gode da na lafidili hame sia:i, amo dawa:ma!” Amola e eno amane sia:i, “Dilia huluane! Na sia:i amo noga:le nabima!”

A:iha:be ea Bogosu

(2 Hou Olelesu 18:28-34)

29 Amalalu, Isala:ili hina bagade A:iha:be, amola Yuda hina bagade Yihosiafa:de, ela da La:imode moilai bai bagade Gilia:de soge ganodini gala, amo doagala:musa: asi.

30 A:iha:be da Yihosiafa:dema amane sia:i, “Ania da gegemusa: ahoanea, na da na da:i afadenemu. Be di da dina: hina bagade abulaga:newane masa.” Amalalu, Isala:ili hina bagade da da:i afadeneiwane, gegemusa: asi.

31 Silia hina bagade da musa: ea ‘sa:liode’ ouligisu dunu³² agoane, ilia da dunu eno mae dawa:le, Isala:ili hina bagade fawane doagala:ma:ne sia:i. ³² Ili da Yuda hina bagade Yihosiafa:de ba:beba:le, ilia da e da Isala:ili hina bagadeyale ilia dawa:i galu. Amaiba:le, ilia da e doagala:musa: sinidigi. Be e da ha:giwane webeba:le, ³³ ilia Yihosiafa:de da Isala:ili hina bagade hame, amo dawa:beba:le, ilia da ema doagala:musa: ahoanu amo yolesi. ³⁴ Be Silia dadi gagui dunu afae da udigili dadiga gala:i amomane, sou da hina bagade A:iha:be ea

da:igene ga:su amo dibiga ea da:i damana ludi. E da ea 'sa:liode' masa:ne efe gagsu dunuma amane wei, "Na da gala:i wea! Sinidigima! Gegesu yolesima!"

³⁵ Gegesu da gegegena ahoanobawane, hina bagade A:iha:be da ea 'sa:liode' da:iya, Silia dadi gagui wa:i ilima ba:le gusuliwane udidili lelebe ba:i. E gala:i amoga maga:me da a:idalobawane, 'sa:liode' aligisu fa:i amo dedebole, daeya galu e da bogoi.

³⁶ Eso dabe galu, Isala:ili dadi gagui wa:i ouligisu dunu, ilia da Isala:ili dadi gagui dunu dada:lei ilima amane wele sia:i, "Dilia afafai amo dilila: sogedafa amola moilaidafa amoga bu sinididigima!"

³⁷ Hina bagade A:iha:be da amanewane bogoi. Iliia da ea da:i hodo amo Samelia moilai bai bagadega gaguli asili, uli dogonesi. ³⁸ Iliia da Samelia hano wayabo (amogawi hina: da:iga bidi lasu uda ili gobebe dodofesu) amoga ea 'sa:liode' dodofei. Amogawi, Hina Gode Ea sia:i defele, wa:me da ea maga:me helowa:le mai.

³⁹ Hou eno huluane hina bagade A:iha:be ea hamoi, amola ea hina bagade diasu ganodini 'aifoli' amoga nina: hamoi amola moilai huluane ea gaguli gagai, amo hou huluane da 'Isala:ili hina bagade Iliia Hamonanu Melo' amo ganodini dedene legei.

⁴⁰ E bogobeba:le, egefe A:ihasaia, da e bagia Isala:ili hina bagade hamoi.

*Yuda hina bagade Yihosiafa:de
(2 Hou Olelesu 20:31—21:1)*

⁴¹ Isala:ili hina bagade A:iha:be da ode biyaduyale ouligilalu, Yihosiafa:de (A:isa egefe) da Yuda hina bagade hamoi. ⁴² Yihosiafa:de da lalelegele, ode 35esalu, e da muni Yuda hina bagade hamoi, amola e da ode25agoanega Yelusaleme moilai bai bagadega esalu, Yuda soge fi ouligilalu. Ea:me da Asiuba (Siailihai ea idiwi) ⁴³ Ea eda A:isa da ea bisili hamoi defele, e da Hina Gode hahawane ba:ma:ne, moloidafa hou hamoi. Be nodone sia:ne gadosu sogebi ilia da hame wadela:lesi ba:i, amola Yuda dunu ilia da mae fisili, amogawi ohe amola gabusiga: manoma gobebe salalusu.

⁴⁴ Yihosiafa:de amola Isala:ili hina bagade ela da bu mae gegene, olofole esalumusa:, ilegele sia:i.

⁴⁵ Yihosiafa:de ea hou eno huluane, ea nimi gesa:i hou amola gegesu amo ea gegei, amo huluane da 'Yuda hina bagade ilia Hamonanu Meloa', amo ganodini dedene legei.

⁴⁶ E da hina da:iga bidi lasu dunu amola uda amo da ogogosu 'gode' ilia oloda (amo oloda Yihosiafa:de eda A:isa da mae mugululi dialebe ba:i) amoga nodone sia:ne gadosu, amo dunu amola uda e da huluane fadegale, soge enoga sefasi.

⁴⁷ Idome soge da hina bagade ouligisu dunu hame galu. Be Yuda hina bagade da ea afoha hawa: hamosu dunu, amo Idome soge ouligima:ne ilegei.

⁴⁸ Hina bagade Yihosiafa:de ea hamoma:ne sia:beba:le, ilia da dusagai bagade, hano wayabo bagade da:iya foga mini, Oufe sogega gouli

lamusa:, masa:ne hamoi. Be amo huluane da Isionegiba moilaiga mugului dagoiba:le, foga hamedafa mini asi.

⁴⁹ Amalalu, Isala:ili hina bagade A:ihasaia da ea dunu ilia da Yihosiafa:de ea dunu gilisili dusagaiga masa:ne, Yihosiafa:dema sia:i. Be Yihosiafa:de da ili mae masa:ne sia:i.

⁵⁰ Yihosiafa:de da bogole, hina bagade bogoi uli dogosu sogebi Da:ibidi Moilai Bai Bagadega dogonesi. Amola egefe Yihoula:me da e bagia Yuda hina bagade hamoi.

Isala:ili hina bagade A:ihasaia

⁵¹ Yuda hina bagade Yihosiafa:de da ode 17 amoga ouligilalu, A:ihasaia (A:iha:be egefe) da Isala:ili hina bagade hamoi. E da Samelia moilai bai bagadega esala, ode aduna agoane Isala:ili ouligilalu. ⁵² E da ea ada A:iha:be ea wadela:i hou hamosu defele, amola ea:me Yesebele amola Isala:ili hina bagade Yelouboua:me (amo da Isala:ili dunu wadela:le hamoma:ne oule asi) amo ilia hou defele, A:ihasaia da Hina Godema wadela:le hamosu. ⁵³ E da Ba:ilema nodone sia:ne gadoi amola Ba:ile ea hawa: hamosu. Ea ada ea bisili hamoi defele, e da Isala:ili Hina Gode ougima:ne wadela:le hamoi. Sia: ama dagoi

GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA
The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua
New Guinea
Buk Baibel long tok ples Bedamuni

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2019-12-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 30 Nov 2021

28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51